,

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE DUYUŞSAL DAVRANIŞ EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARINA YANSIMASI

Nagihan Caner

YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OCAK, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN:

Adı: Nagihan

Soyadı: Caner

Bölümü: Güzel Sanatlar Eğitimi A.B.D.

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN:

Türkçe Adı: Görsel Sanatlar Dersinde Duyuşsal Davranış Eğitiminin Öğrenci Çalışmalarına Yansıması

İngilizce Adı: The Reflection Of Affective Behavior Education On Student Studies In Visual Arts Lesson

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecimde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Nagihan Caner

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Nagihan Caner tarafından hazırlanan "Görsel sanatlar dersinde duyuşsal davranış eğitiminin öğrenci çalışmalarına yansıması" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı 'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Hüseyin ELMAS

(Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ...……

Üye: Doç. Dr. Osman ÇAYDERE

(Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Üye: Doç. Dr. Mehtap Bingöl

(Güzel Sanatlar Fakültesi, HBVÜ) ……

Tez Savunma Tarihi: ../../2023

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğimi onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca beni her daim motive eden, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, öğrencisi olduğum için kıvanç duyduğum kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Hüseyin ELMAS'a teşekkür ederim. Kendisine minnettarım.

Yüksek lisans eğitimimin hem ders aşamasında hem de tez aşamasında engin bilgi ve tecrübesiyle, güler yüzüyle, sabrıyla her zaman yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Meliha YILMAZ'a ve yol göstericiliği, yapıcı eleştirileri ve güçlü desteği için kıymetli hocam Prof. Dr. Osman ÇAYDERE'ye teşekkür ederim.

Ne zaman bir çıkmaza girsem, bir fikre veya eleştiriye ihtiyaç duysam, kıymetli zamanını ayırarak yolumu aydınlatan, sorunlarımı çözmeme yardım eden sevgili hocam Can SERDAR'a, on altı yaşımdan beri, bazen bir abi, bazen bir öğretmen, bazen bir arkadaş gibi her zaman yanımda olan ve hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Dr. Orhan DOĞRU'ya teşekkürü borç bilirim.

Üzüntümde, sevincimde, her istediğimde olduğu gibi, yüksek lisans eğitimim boyunca da beni yüreklendiren, hiç usanmadan yardım eden, motive eden biricik ablam Dr. Emel GÜLNAR'a ve tüm hayatım boyunca bir melek gibi koruyucum olan, hiçbir zaman sevgisini, inancını ve desteğini esirgemeyen hayattaki en büyük güç kaynağım annem Hakime CANER'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE DUYUŞSAL DAVRANIŞ EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARINA YANSIMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Nagihan Caner

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak 2023

ÖZ

Bu araştırma görsel sanatlar dersinde duyuşsal davranış eğitiminin öğrenci resimlerine nasıl yansıdığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma duyuşsal davranışlardan empati ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Ankara ilinin Keçiören ilçesinde bulunan özel bir okulda görsel sanatlar dersi alan 3. Sınıf ve 4. Sınıf olmak üzere toplamda 32 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tek gruplu ön test- son test deneysel desen ve nitel araştırma yöntemlerinden tema analizi kullanılmıştır. Araştırmanın deneysel bir çalışma olması sebebiyle veriler tek gruplu ön test son test yöntemi ile toplanmıştır. Aynı zamanda sınıf ortamında sorular sorularak görüşme verileri ve bunun yanı sıra yazılı ve görsel dokümanlar (öykü tamamlama ve resim) elde edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri tematik analiz yöntemi ile nicel verileri ise yüzde, frekans değerlerini belirlemek amacıyla SPSS programından yararlanılarak yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veri analizlerinin sonucuna göre, sontest öykü tamamlama ve resim çalışmasında öntest uygulamasına kıyasla, öğrencilerin empati kurabilme düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluştuğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duyuşsal davranış, empati, tema analizi, öykü tamamlama
Sayfa Sayısı: x + 134
Danışman: Prof. Dr. Hüseyin Elmas

THE REFLECTION OF AFFECTIVE BEHAVIOR EDUCATION ON STUDENT STUDIES IN VISUAL ARTS LESSON

(M.S. Thesis)

Nagihan Caner

GAZİ UNİVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

January, 2023

ABSTRACT

This research was carried out to determine how affective behaviour education is reflected in students' drawings in Visual Art lessons. The research is limited with one of the affective behaviors, empathy. The research group of the study consisted of 32 students from a private school 3rd and 4th grades who are taking Visual Art lessons in Ankara, Keçiören. In the research, one group-subject pre-test-post-test experimental design, one of the quantitative research methods and theme analysis of qualitative research methods were used. As the research was an experimental study, the data were collected by a single group pre-test and post-test method. At the same time, questions were asked in the clasroom, both interview data and written and visual documents (story completion and drawings) were collected.The qualitative data of the research were made using the thematic analysis method and the quantitive data, in order to determine the percentage and frequency values, were made by using the SPSS program. According to the results of the data analysis obtained from the research, it was cocluded that there was a meaningful difference in the level of empathy of the students in the posttest story completion and drawing study compared to the pretest applicaiton.

Key words: Affective behavior, empathy, theme analysis, story completion
Page Number: x + 134
Supervisor: Prof. Dr. Hüseyin Elmas

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

BÖLÜM I **1**

1. GİRİŞ **1**

1.1.Problem Durumu **3**
1.2.Amaç **4**

1.2.1. Alt Amaçlar **5**

1.3. Önem **5**
1.4. Sayıltılar **6**
1.5. Sınırlılıklar **6**

BÖLÜM II **7**

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **7**

2.1.1. Bilişsel Öğrenmeler **9**

2.1.1.1. Bilgi (Hatırlama) ***10***
2.1.1.2. Kavrama (Anlama) ***10***
2.1.1.3. Uygulama ***10***
2.1.1.4. Çözümleme ***11***
2.1.1.5. Değerlendirme ***11***
2.1.1.6. Yaratma ***11***

2.1.2. Devinişsel Öğrenmeler **12**

2.1.2.1. Algılama ***13***
2.1.2.2. Kurulma ***13***
2.1.2.3. Kılavuzla Yapma ***13***
2.1.2.4. Mekanizma ***13***
2.1.2.5. Karmaşık Etkinlik ***13***
2.1.2.6. Duruma Uyma ***14***
2.1.2.7. Yaratma ***14***

2.1.3. Duyuşsal Öğrenmeler 14

2.1.3.1. Alma 16

1. Farkında Olma 16
2. Almaya Açıklık 17
3. Kontrollü Seçici Dikkat 17

2.1.3.2. Tepkide Bulunma 17

1. Tepkide Uysallık 17
2. Tepkide İsteklilik 18
3. Tepki Vermede Doyum 18

2.1.3.3. Değer verme 18

1. Bir Değerin Kabulü 19
2. Bir Değeri Tercih Etme 19
3. Adanmışlık 19

2.1.3.4. Örgütleme 19

1. Bir Değerin Kavramsallaştırılması 20
2. Bir Değer Sisteminin Örgütlenmesi 20

2.1.3.5. Kişiliğine Katma- Bir Değer ile Nitelenmişlik 20

1. Genellenmiş Örüntü 21
2. Nitelenme 21

2.2. Görsel Sanatlar Dersi ve Duyuşsal Davranış Eğitimi 23

2.2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi 23

2.2.2. Duyuşsal Davranış Eğitimi 27

2.2.3. Görsel Sanatlar Dersinde Duyuşsal Davranış Eğitimi 28

2.3. Duyuşsal Davranış Hedefleri 30

2.3.1. Empati 31

2.3.1.1. Empatinin Tanımı 31
2.3.1.2. Empatinin Önemi 34

2.4. Eğitimde Araç-Gereç (Materyal) Kullanma 36

2.4.1. Sanat Eğitiminde Araç Gereç Kullanma 36

2.4.1.1. Görsel Sanatlar Dersinde Kullanılabilecek Edebiyat Türleri 37

2.4.1.1.1. Öyküler *37*

BÖLÜM III **39**

YÖNTEM **39**

3.1. Araştırmanın Modeli **39**
3.2. Çalışma Grubu **40**

3.2.1. Uygulamanın Yapıldığı Çalışma Grubunun Özelliklerine Göre Dağılımı **40**

3.3. Verilerin Toplanması **41**
3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması **43**

3.4.1. Birinci Bölüm Görüşme Soruları **44**

3.4.2. Öntest **47**

3.4.2.1 Öykü Tamamlama ***47***
3.4.2.2. Resim Analizi ***49***

3.4.3. İkinci Bölüm Görüşme Soruları **65**

3.4.4. Sontest **72**

3.4.4.1. Öykü Tamamlama ***72***
3.4.4.2. Resim Analizi ***80***

BÖLÜM IV **99**

BULGULAR VE YORUMLAR **99**

4.1. Birinci ve ikinci görüşme sorularına verilen cevaplardaki empati düzeyleri **99**
4.2. Öntest Öykü Tamamlama Metni ile Sontest Öykü Tamamlama Metni Arasındaki Farklar **101**
4.3. Öntest Resimleri ile Sontest Resimleri Arasındaki Farklar **103**

BÖLÜM V **106**

SONUÇ VE ÖNERİLER **106**

5.1. Birinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar **106**
5.2. İkinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar **107**
5.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar **107**
5.4. Öneriler **108**

KAYNAKLAR **110**

EKLER **117**

EK 1. Yarı Öyküleyici Anlatım Metninin İlk Bölümü ve Soruları **118**
EK 2. Yarı Öyküleyici Anlatım Metninin İkinci Bölümü ve Soruları **120**
EK 3. 3. Sınıf İlk Bölüm Görüşme Notları **121**
Ek 4. 4. Sınıf İlk Bölüm Görüşme Notları **123**
Ek 5. Öntest Öykü Tamamlama Çalışmaları **125**

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

İlkokul, bireyler için temel becerilerin kazandırıldığı önemli bir eğitim basamağıdır. Her insan, yaşadığı toplum içerisinde doğumundan ölümüne kadar çevresiyle etkileşim kurmak zorundadır. Bu etkileşimi yaşamı zenginleştirebilen veya fakirleştirebilen bir sihirli değnek olarak tanımlayan Yüksel (1999) çalışmasında, etkileşimi hızlandıran en önemli etkenin sosyal beceriler olduğunu belirtmektedir. Sosyal beceriler ise en çok okul öncesi eğitimi ve ilkokul eğitimi ile kazandırılmaktadır. Bu kademede verilen eğitim ile kişi, toplumda etkin bir birey olarak yer alabilme, uyum sağlayabilme ve toplumsal sorumlulukları yerine getirebilme becerilerini edinir (Gültekin & Çubukçu, 2006). Yüksel (1999) sosyal becerileri "Başkalarından olumlu tepkiler getirecek ve olumsuz tepkilerin gelmesini önleyecek, başkalarıyla etkileşimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir, çevrede etki bırakan, hedefe yönelik, sosyal içeriğe göre değişen hem gözlenebilir hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal ögeleri içeren ve öğrenilebilir davranışlar" olarak tanımlamaktadır.

Tanımda geçen duyuşsal öğeleri kavrayabilmek için öncelikle duyuş kelimesini tanımını yapmak gerekir. Duyuş; gerçekleşen olaylar ve durumlar esnasında ve takip eden zamanlarda mevcut duruma yönelik hissedilen duygu durumlarıdır. (Otluoğlu, 2002).

> Bacanlı (1999)'a göre duyuşsal davranışlar, kısaca insanın duygularını içeren davranışlardır. Daha ayrıntılı analizde insanlara kazandırılmak istenen duygular, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, duygulanışlar, vb. duyuşsal davranış kapsamına alınabilir. Genellikle de duyuşsal eğitim demekle ahlak eğitimi, değer eğitimi, karakter eğitimi, barış eğitimi, demokrasi eğitimi, seks eğitimi, kişiler arası ilişkiler veya insan ilişkileri eğitimi, sosyal beceri eğitimi, vb. kastedilir.

Duyuşsal öğrenmeler, bir durum, bir vaka, bir konu için hissedilen alaka, gösterilen tutum, sergilenen davranış ve hisler eğilimlerini içerir. Bunlar ilgi duyma, nefret etme, üzülme ya da korkma gibi davranışlar olabilir. Herhangi bir durum bireyin bir tercihte bulunmasını gerektirirse, bu duyuşsal bir davranış olarak adlandırılır. Duyuşsal davranışlar bazı şartlarda birtakım tercihler yapma ve karar alma yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Güzel, 2006).

Otluoğlu'na (2002) göre, duyuşsal davranışlar içerisinde empati, duyguları ifade etme ve anlama, mizacını kontrol etme, bağımsızlık, uyum sağlayabilme, beğenilme, kişilerarası sorunları çözme, sebat, sevecenlik, nezaket, saygı gibi duygusal nitelikler yer almaktadır. Bahsi geçen duyuşsal davranışların edinilmesi, büyük ölçüde çocukluk döneminde gerçekleşmektedir.

İlkokul kademesinde duyuşsal becerilerin kazandırılmasında önemli olan ve sanatsal gelişim evrelerinde ergenlik öncesi dönem olarak adlandırılan 9-11 yaş aralığı, çocukların gerekli malzemeleri daha iyi kullandıkları, çizim yöntemlerini öğrenmeye ve uygulamaya daha hazır oldukları, odaklanma sürelerinin daha uzun olduğu, kas gücünün artarak el becerilerinin daha iyi olduğu bir dönemdir. Piaget bu dönemi çete çağı olarak adlandırır (S. Buyurgan ve Buyurgan, 2012).

Yavuzer (2021)'in gerçekçilik (gruplaşma) çağı olarak ifade ettiği 9-12 yaş aralığı çocuklar, resimlerinde daha gerçekçi bir bakış açısı sergilemektedir. Daha önceki yaşlarında olduğu gibi hızlıca resim çizmeye başlamak yerine, düşünüp tasarlayarak çalışmalarına başlarlar. Ancak sıkça olumsuz özeleştiri yapar ve çalışmalarını beğenmezler. Bu dönem çocuklarının gelişimine, malzeme, imkan ve motivasyon desteğiyle katkı sağlanmalıdır.

Bu çalışma görsel sanatlar dersinde duyuşsal davranış eğitiminin verilmesi ve bu eğitimin öğrenci çalışmalarına yansımasını araştıran deneysel bir çalışmadır.

1.1. Problem Durumu

Ergenlik öncesi dönem, çocuğun 9 ve 11 yaş arasındaki dönemdir. İlkokul üçüncü ve dördüncü sınıfı kapsayan ergenlik öncesi dönem, çocukların bilişsel ve fiziki olarak geliştikleri bir yaş aralığıdır (S. Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Sosyal duygusal gelişim bakımından incelendiğinde, çocukluk zamanlarında edinilen davranışların önemli bir çoğunluğunun yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği ortaya çıkmaktadır (Oktay, 2004). Dolayısıyla bu dönemde çocukların aldığı eğitim, bilişsel becerilerin gelişiminin yanı sıra duyuşsal becerilerin gelişimi için de oldukça önemlidir. Duyuşsal davranışlardan biri olan empati yapabilme, "bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci" olarak tanımlanmaktadır (Rogers'dan aktaran Dökmen, 2008). Bir çocuğun fiziki olarak okul ortamında bulunması, akranlarıyla ve öğretmenleriyle bir arada olması, toplumun küçük bir parçası olarak sorumluluk alması, belirli kuralları yerine getirme gerekliliği sayesinde sosyal ve duyuşsal becerisi gelişmektedir. Görsel sanatlar dersi, öğrencilerin en çok paylaşımda bulunduğu, en çok sorguladığı, düşündüğü, yeteneklerinin farkına vardığı ve akranlarıyla etkileşimde olduğu derslerden biridir. Buna rağmen, ders müfredatı içerisinde duyuşsal davranış kazanımlarının dolaylı yollardan hedef alındığı ve bunun yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Bu düşüncelerden hareketle araştırmanın problem cümlesi "görsel sanatlar eğitimi ile 3. ve 4. sınıf öğrencilerine duyuşsal davranışlardan olan empati kazandırılabilir mi?" ifadesidir.

1.2. Amaç

Eğitim sistemimizde öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilişsel, duyuşsal ve devinişsel kazanımlar bulunmaktadır. Ancak duygu ile ilgili olan duyuşsal davranışların kazandırılması üzerinde çok durulmamaktadır. "Ders izlencelerinde kazandırılması gereken bazı duygulardan söz edilmekle birlikte; içerikte, bu duygularla ilgili bölümlere pek yer verilmemekte ve bunların nasıl kazandırılabileceği konusunda somut örnekler bulunmamaktadır. Bu durum eğitimin kalitesine olumsuz olarak yansımaktadır" (Otluoğlu, 2002)

Empati bir olaya, bir kişiye veya bir duruma karşı farklı birinin gözünden bakabilmektir. Söylenenlerin ardında kalan hisleri, söylenmemiş olanları kavrayabilmeyle ilgilidir. Empati kuran kişi kendisini başka birinin yerine koyar, onu dinlemeye, anlamaya çalışır ve anladığını o kişiye belirtir. "Ben olsam hangi duyguları hissederim" sorusunu kendi içinde cevaplar. Empati kurduğu kişiye saygılı olur, değer gösterir ve ona karşı aktif bir dinleyici olur ve onu anladığını hissettirir (Nas, 2006). Öğrenci merkezli çağdaş eğitim yaklaşımının uygulandığı eğitim sisteminde yalnızca bilişsel amaçlara ulaşmak için emek verilmemeli, aynı zamanda duyuşsal amaçlarında gerçekleşmesi için planlı ve programlı bir ders planı oluşturulmalıdır. Bilişsel gelişime katkıda bulunan etkinliklerin yanı sıra duyuşsal ve psiko-motor gelişimi sağlayan çalışmalar da görsel sanatlar dersinde yapılmaktadır. Öğrencilerin

tercih yapmak ve bir tercihi uygulayabilmek gibi duyuşsal davranışları sergileme imkânı, görsel sanatlar dersi içerisinde bulunmaktadır (Çağlayan, 2014).

Bu araştırmanın amacı, 3. Ve 4. Sınıf öğrencilerine görsel sanatlar dersinde duyuşsal davranışlardan empatiyi yaptırabilmek ve bu etkinin çocukların resimlerine nasıl yansıdığını belirlemektir.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Birinci ve ikinci görüşme sorularına verilen cevaplardaki empati düzeyinin,

2. Ön test öykü tamamlama metni ile son test öykü tamamlama metni arasında anlamlı bir fark olup olmadığının,

3. Ön test resimleri ve son test resimleri arasında empati yapabilmeye yönelik anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesidir.

1.3. Önem

İnsanoğlu her dönem bilgi birikimleriyle değişerek gelişim göstermiştir. Teknoloji çağı veya bilişim çağı olarak adlandırılan son yıllar toplumsal, ekonomik ve bilimsel değişimin gidişatını doğrudan etkilemektedir. Eğitim sistemi de bu değişimden büyük ölçüde etkilenmiştir. Öğrencilerin akranlarıyla ve öğretmenleriyle daha az etkileşimde bulunduğu; iş birliği, grup çalışması gibi yöntemlerin daha az kullanıldığı ve dolayısıyla duyuşsal becerilerin gelişme imkanının daraldığı düşünülmektedir. Böyle bir sistem ile duyguların en çok ön planda olduğu görsel sanatlar dersinde duyuşsal davranışların kazandırılmasına yönelik çalışmaların yetersiz olduğu düşünülmektedir. Öğrencilere duyuşsal davranışların edindirilmesindeki ana gaye, öğrencilerin davranışlarını, fikirlerini, düşüncelerini ve önemli buldukları kavramları bazı tekniklerle araştırmayı, çatışmalarla ve sorunlarla mücadele edebilmeyi öğretmektir. (Mentiş'ten aktaran Cipli, 2004). Yetişkin bireylerin kişilik

özelliklerinin, çocukluk döneminde edindirilen davranışlar sonucu oluştuğu düşüncesine dayanarak, görsel sanatlar dersinde verilebilecek duyuşsal davranış eğitiminin, öğrenci çalışmalarında ve ileriki dönem kişilik gelişimine daha duyarlı yansımaları olacağı düşünülmektedir.

1.4. Sayıltılar

Öğrencilerin düşüncelerini olduğu gibi resimlerine aktardığı varsayılmıştır.

Empati kavramının bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyması ve onun gözünden bakabilmesi ve bu durumu karşısındakine doğru bir şekilde ifade edebilmesi olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Öğrencilerin derste uygulaması hedeflenen duyuşsal davranış empati ile sınırlandırılmıştır.

Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen her bir resim çizme süresi, bir ders saati (40 dakika) ile sınırlıdır.

Araştırma, Ankara ilinin Keçiören ilçesinde bulunan özel bir okulda görsel sanatlar dersi alan 3. sınıf (n:17) ve 4. sınıf (n:15) olmak üzere toplamda 32 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bloom Taksonomisi ve Eğitimde Öğrenme Alanları

Hedefler, yaşam içerisinde gayelerimizi ve gayretimizi yönlendirerek, neye ulaşmak istediğimizi netleştirir. Eğitim kapsamındaki hedefler ise öğrencilerin edinmesi istenilen, önceden belirlenmiş kazanımlardır. Öğretim, düşünülerek oluşturulmuş bir programdır ve öğretmenlerin öğrencilere neyi öğretmeyi amaçladığıyla ilgilidir (Anderson vd., 2018). Eğitim- öğretimin verimli bir şekilde icra edilebilmesi için, iyi planlanması ve edinilmesi istenilen kazanımların doğru belirlenmesi gerekmektedir. Eğitimin amaçlarını oluşturmak için 1950-60 yıllarında farklı taksonomiler geliştirilmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğü taksonomiyi "sınıflandırma ve bu sınıflandırmada kullanılan kurallar bütünü" olarak tanımlamaktadır. (T.D.K., 2021). Eğitim taksonomisi içerisinde en çok kullanılan, Bloom ve arkadaşları tarafından hazırlanan bilişsel alan taksonomisi (1956) olmuştur.

Benjamin Samuel Bloom (1913-1999), çalışmalarıyla eğitim- öğretimin her boyutuyla gelişmesi için önemli katkılar sağlamış bir eğitim psikolojisi uzmanıdır. Bloom'un eğitim alanında yaptığı en önemli çalışmasının adı "The Operationalization of Educational Objectives – Book I The Cognitive Domain"dir. Bu çalışmada "düşünme" ve "problem çözme" davranışlarının örgün eğitim ortamındayken ne denli gelişim gösterdiğini ve değerlendirme yapıldığını tespit etme imkânı tanıyacak eğitim amaçlarının sınıflandırılması

hedeflenmiştir. Bloom'a göre herkes mutlaka öğrenebilir, aksi düşünülemez. Ancak öğrenme alanında bireyler arasındaki farklar göz önünde bulundurularak gerekli koşullar sağlanabilirse öğrenme gerçekleşebilir. Eğitim-öğretim programları bu düşünce göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır (Beyreli & Sönmez, 2017).

Bloom taksonomisinin yayınlandığı yıldan beri yirmiden fazla dilde çevirisi yapılmıştır. Ancak farklı nedenlerle eleştiriler alan bu taksonomi 2001 yılında yenilenerek büyük değişimler geçirmiştir (Bümen, 2006). Taksonominin yenilendiğinde de yine ilk hali gibi altı temel bilişsel (cognitive) aşamayı içermektedir. "Bloom taksonomisinin uygulama, analiz ve değerlendirme basamaklarının işlevleri ve kapsamları korunmuş olup bunlar; uygula[ma], analiz et[me] ve değerlendir[me] olarak değiştirildi. Sentez basamağı değerlendirme basamağı ile yer değiştirerek değerlendirme basamağının yerini yarat[ma] (create) basamağı aldı. Yenilenmiş taksonomide bunlara bilişsel süreçler (cognitive processes) adı verildi" (Anderson, Krathwohl, Airasian, Cruikshank, Mayer, Pintrich, Raths, Wittrock, 2001).

Bloom öğretim programlarını icra eden tüm eğitim kurumlarının kazanımları aynı şekilde kavrayıp, ölçümü yapılarak davranışlara dönüşebilmesi için bu kazanımları hiyerarşik olarak sınıflandırmıştır. Birçok araştırmacı tarafından kazanımlara yönelik farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Fakat Bloom taksonomisi en çok kabul gören çalışma olmuştur (Karip, 2019).

Taksonominin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

a. Öğretmenlerin hangi müfredat program ve planını takip ettikleri, öğretim materyalleri ve metotlarını nasıl kullandıkları ve bunların öğrenciler üzerindeki etkileri ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

b. Taksonomideki bilişsel kategoriler ve alt kategoriler arasında bir iç uyum (internally consistend) ve mantıksal ilerlemenin (logically developed) olması gerektiği vurgulanmıştır ki buna göre, verilen bilgiler mantıksal bir çerçevede, aşama aşama ilerlemelidir. Örneğin bilginin hatırlama basamağı kazandırılmadan anlama basamağına geçilmemelidir.

c. Öğrenmenin, bireyin psikolojik hazırbulunuşluğu ve mevcut bilgileriyle uyumlu olması gerekir.

> d. Bilişsel sınıflandırmanın tanımlayıcı olması gerekir. Buna göre, öğretim hedeflerinin hangi bilişsel kategorileri kapsadığı açıkça belirtilmeli; aynı zamanda bu sınıflamadaki her türlü eğitsel amaç da doğal ve nesnel olmalıdır (Bloom, vd.' dan aktaran Beyreli & Sönmez, 2017).

Bloom'un taksonomisinde eğitim hedefleri bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olarak üç alanda sınıflandırılmıştır. Bu öğrenme alanları ise kendi içlerinde alt basamaklara ayrılmıştır. Bu alt basamaklar ise, zorluk derecelerine göre belirli bir düzende sıralanmaktadır (Doğanyiğit & Afacan, 2020). "Bilişsel alan, bilgiyi geri getirme, fark etme, beceri ve entelektüel yeterlilikleri geliştirme olarak belirlenmiştir. Duyuşsal alan; ilgilerin, tutumların ve değerlerin değişimi, yaşantı sürecine uyum sağlanması ve değer olarak kabullenme durumunun geliştirilmesini kapsamakta; psikomotor (devinişsel) alanda ise fizyolojik veya bedensel gelişim üzerinde durulmaktadır" (Beyreli & Sönmez, 2017).

2.1.1. Bilişsel Öğrenmeler

Bilişsel öğrenmelerin açıklanabilmesi için önce biliş kelimesinin tanımını yapmak gerekir. Biliş, Türk Dil Kurumu (2021) sözlüğünde "Canlının, bir nesne veya olayın varlığına ilişkin bilgili ve bilinçli duruma gelmesi, vukuf" olarak tanımlanmaktadır. Bilişsel öğrenmeler, bilgi ve bilgiyle bağlantılı olan kavramlar, fikirler ve kuramlar geliştirme, problem çözme gibi zihinsel yetenekleri kapsar. Bloom ve arkadaşları bilişsel öğrenme alanında basitten karmaşığa doğru bir sıralamayla oluşturdukları sınıflandırmada birbirini tamamlayan bilgi (hatırlama), kavrama (anlama), uygulama, sentez (çözümleme), değerlendirme ve yaratma olmak üzere altı seviyeden bahsetmektedir (Anderson vd. 2018). Bu sınıflandırma doğrultusunda bir basamağın öğrenilmesi için, bir alt basamağın daha önce öğrenilmiş olması gerekmektedir. Örneğin uygulama basamağındaki bir davranışın öğrenilmesi, bilgi ve kavrama basamağındaki davranışların daha evvel öğrenilmesiyle gerçekleşir. Ya da değerlendirme basamağındaki bir davranışın edinilebilmesi, bilgi, kavrama, uygulama ve

sentez basamağındaki davranışların daha önce edinilmesi ile sağlanmaktadır (Yalın, 1999). Bilişsel süreçteki 6 basamak şu şekilde sıralanmaktadır:

2.1.1.1. Bilgi (Hatırlama)

Bireyin temel bilgileri, tanımlamaları, düzenlemeleri ve bağlantıları öğrenebilmesi ya da ezber yapabilmesi gibi zihinsel işlemleri içeren basamaktır (Güçoğlu, 2019). Öğretim sürecinde hedef, ortaya konulan bilginin öğrenci üzerinde kalıcı bir şekilde muhafaza edilmesi olduğu için bununla alakalı olan ilk basamak *hatırlama*dır. "Hatırlama, materyalin uzun süreli bellekten geri getirilmesini içerir (Anderson vd., 2018).

2.1.1.2. Kavrama (Anlama)

Bilişsel öğrenme alanın ikinci basamağı olan kavrama, bilgi basamağında edinilmiş kavramların benimsenmesi, yorumlanması ya da çıkarımlar yapılmasıdır (Güçoğlu, 2019). Dursun (2021)'e göre eğer bir öğrenci henüz edindiği kazanımlar ile eskileri arasında bağlantı kurabiliyorsa anlama basamağına ulaşmış demektir. Yeni edinilen öğrenimler, beyinde mevcut olan "şema"lar ile tamamlanarak, kavramsal bilgiyi kavrama için zemin hazırlarlar. Anlama basamağındaki alt basamaklar yorumlama, örneklendirme, sınıflama, özetleme, sonuç çıkarma, karşılaştırma ve açıklamadır (Anderson vd., 2018).

2.1.1.3. Uygulama

Ortaya konulan materyaller ve durumlarla alakalı alıştırma yapabilme ve problem çözebilmeyi hedefleyen işlemlerden faydalanmayı kapsar. Bunun yanı sıra bu işlemleri yapabilme ve yapılan işlerden faydalanabilme becerisini de içerir (Dursun, 2021). Yapılması

gereken işlemi öğrenci zaten biliyor ve bu işleme karşı kolay bir yaklaşım geliştirmişse bu alıştırmadır. Fakat öğrenci karşılaştığı durumda nasıl bir işlem yapması gerektiğini bilmiyor ve bir işlem arayıp bulmak zorundaysa karşılaştığı durum bir problemdir. Uygulama basamağının yapma (icra) ve yararlanma alt basamakları, karşılaşılan işlemin biçimi doğrultusunda sınıflandırılır. Eğer yapılması gereken bir alıştırma ise yapma (icra), problem ise yararlanma süreçlerinden söz edilir (Anderson vd., 2018).

2.1.1.4. Çözümleme

Sunulan materyal bütününün parçalara ayrılarak bu parçaların birbiriyle ve bütün ile nasıl bir etkileşimi olduğunu belirleyebilmeyi ifade eder. Nesnelerle ve birbirleriyle bağlantılarıyla ilgili ne gibi benzerlik ya da farklılıklarının olduğunu ortaya koyabilmeyi kapsayan bilişsel öğrenme basamağıdır (Güçoğlu, 2019). Çözümleme basamağının amaçları, bir iletinin önemli olan kısımlarının ayrıştırılmasını (ayırma), iletinin bölümlerinin düzenlenmesini (örgütleme) ve iletinin arkasındaki mesajı tespit etmeyi (irdeleme, atfetme) ifade eder (Anderson vd., 2018).

2.1.1.5. Değerlendirme

Öğrenci veya bir başkası tarafından oluşturulmuş kalite, etkinlik, etkililik ve tutarlılık ile ilgili ölçütlere veya standartlara göre yargıda bulunma olarak tanımlanır. Bu standartlar nitel ya da nicel olabilmektedir. Alt basamakları ise denetleme ve eleştirmedir. Ancak tüm yargılar değerlendirmeye dönük değildir (Anderson vd., 2018).

2.1.1.6. Yaratma

Yaratma, bir takım nesne ya da fikirleri bir araya getirerek işlevsel bir bütün oluşturmasıdır. Yaratma basamağında öğrenci, nesneler ya da bunların parçalarını zihinlerinde daha önce

hiç oluşmamış bir bağlantı olarak düzenler ve yeni bir bütün oluşturur. Bu süreç genel olarak öğrencinin daha önce edindiği öğrenmeleri vesilesiyle yürütülür. Bu basamağın hedeflerinin çoğu özgünlük ve orijinallik üzerine olmasına rağmen bu sağlanamamaktadır. Bu hedeflerde öğretmen, öğrencisinin ders materyalini çözümleyerek bir bütün oluşturmasını amaçlamalıdır (Anderson vd., 2018). Yaratma evresinin alt basamakları ise oluşturma, planlama ve üretmedir.

2.1.2. Devinişsel Öğrenmeler

Devinişsel alan öğrenmeleri, biliş ve kasların koordineli bir şekilde etkileşimini gerektirmektedir. Ne yapılacağı, nelerin kullanılacağı ve ne kadar kullanılacağıyla ilgilidir. En kısa ve etkili zamanda kas kullanımının en verimli halini sağlamayı hedef alınır. Psikomotor alan özellikleri, somut bir şekilde ve kolaylıkla ölçülebilmektedir (Tataroğlu, 2011). İnsanın herhangi bir devinişsel harekette bulunabilmesi için duyuşsal ve bilişsel olarak bir seviye gelmiş olması gerekir. Bundan ötürü devinişsel becerilerin gösterilebilmesi için duyuşsal ve bilişsel olarak bir yeterlik düzeyine ulaşmış olmak gerekmektedir (Aydın, 2016).

Bloom ve arkadaşları öğretim programlarında psikomotor becerilerin bilişsel ve duyuşsal becerilere kıyasla öneminin daha az olduğu varsayımıyla psikomotor davranışlar için bir taksonomi geliştirmemiştir ancak onlar dışında bazı eğitimciler tarafından geliştirilmiş farklı taksonomiler vardır. Çok kabul görmüş olmamakla birlikte en kullanışlı taksonomi Simpson'un geliştirdiği yedi basamaklı sınıflandırma sistemidir (İslim, 2006).

Simpson'dan aktaran Aydın (2016) devinişsel alan taksonomisinin alt basamaklarını şöyle belirtmiştir:

2.1.2.1. Algılama

Organizmanın duyuşsal ve bilişsel etkilere karşı bilinçli olarak odaklanmasını ifade eder. Algılamanın üç temel boyutu, duyuşsal uyarılma, işaret seçimi ve çevirme olarak belirtilmektedir.

2.1.2.2. Kurulma

Organizmanın tasarladığı bir eylemi uygulamak için harekete geçmesi anlamına gelmektedir. Zihinsel, duygusal ve bedensel aşamaları vardır.

2.1.2.3. Kılavuzla Yapma

Bir bireyden davranışsal tutumları örnek alınarak taklit etmeye dayalı öğrenme sürecidir. Taklit etmenin yanı sıra farklı davranışları deneme-yanılma yöntemiyle en doğru çözüme ulaşmak hedeflenir.

2.1.2.4. Mekanizma

Kılavuz modeliyle edinilen davranışların kalıcı ve pratik hale getirilmesidir.

2.1.2.5. Karmaşık Etkinlik

Herhangi bir becerinin içeriğindeki kısımları uyumlu, düzenli ve istikrarlı bir davranış örüntüsü durumuna getirerek en az enerji ile gerçekleştirmeyi ifade eder.

2.1.2.6. Duruma Uyma

Kazanılan bir davranışın, benzer durumlara aktarılarak yeni çözümlere varma yeterliği edinmektir.

2.1.2.7. Yaratma

Tekrarlanarak rutin bir alışkanlık biçimi olan davranışlar doğrultusunda başka sorunlara orijinal ve yaratıcı çözümler üretme yeterliğidir.

2.1.3. Duyuşsal Öğrenmeler

Çok farklı şekillerde tanımlanmaya çalışılan "Duyuş" kelimesine genel bir yorum yapılacak olursa, akıl ve mantığın tam tersi olarak duygular ve coşkularla ilgili olduğu söylenebilir. Psikolojik araştırmalar incelendiğinde duyuş ve bilişin insan davranışlarında eş zamanlı olarak aktif olduğu sonucuna varılmaktadır. Bunun yanı sıra bir şeylerin iyi veya kötü olması, değerler, ahlak ve etik kavramları da duyuş kapsamına girmektedir (Bacanlı, 1999). Aslında kişilikle alakalı olan duyuş terimi eğitim kapsamında incelendiğinde yalnızca bireyin içsel durumu, duygu ve hisleriyle değil, aynı zamanda bu duygularından ötürü nasıl davrandığıyla da ilgilediği söylenebilir. Duyuşsal terimi ise, duygularla ilişkili olan kızgınlık, hoşlanma, üzülme gibi süreçleri ifade eder (Erden & Akman'dan aktaran Narman, 2011). "Korku, kaygı, sevgi, öfke, tiksinme gibi duygular; tutum, kişilik, ilgi, güdü, sorumluluk bilinci, benlik saygısı, empati, özgüven gibi değişkenler, duyuşsal özelliklerdir" (Erkuş'tan aktaran Narman, 2011).

Duyuşsal gelişim, bilişsel ve psikomotor gelişimle doğrudan bağlantılıdır. Bir çocuk, gelişim basamaklarının birinden diğerine her geçişinde, çevresindeki uyaranlara karşı farklı tepkiler verebilir. Bir bebeğin ilk olarak sadece sesi algıladığını düşünecek olursak, zamanla o sesteki kızgınlığı veya şefkati ayırt edebilir. Önce oynadığı bir oyuncak kutunun kapağının açılıp

açılmadığını fark etmezken, daha sonra o kapağı açamadığı için öfke duyabilmekte veya açınca mutlu olabilmektedir (Aydın, 2020).

Otluoğlu (2002)'na göre duygular duyuşlardan oluşur ve duyuşsal davranışları edindirme, duyguları öğreterek kişilik özelliklerine katkıda bulunmak demektir. "Duyuşsal davranışlar içerisinde; empati, duyguları ifade etme ve anlama, mizacını kontrol etme, bağımsızlık, uyum sağlayabilme, beğenilme, kişilerarası sorunları çözme, sebat, sevecenlik, nezaket, saygı gibi duygusal nitelikler yer almaktadır" (Shapiro'dan aktaran Otluoğlu,2002).

Birey seçim yapması gereken bir davranış oluşmuşsa, bu bir duyuşsal davranıştır ve duyuşsal davranışlar çoğu zaman seçim yapma ve karar alma tutumu olarak tanımlanmaktadır. Bu alanda verilecek eğitim için uzun bir süreç gerekmektedir. Kazandırılması hedeflenen bir duyuşsal amaç incelendiğinde, öğrencinin davranışı "bir şeyler yaparak" veya "bir şeyler söyleyerek" sergilediği yani bilişsel veya psikomotor bir öğrenme gerçekleştirdiği görülecektir. Buna dayanarak duyuşsal öğrenmeleri öğrencinin bilişsel ya da psikomotor bir davranışı geliştirebilmesi için bazı seçimler yapmasına yönelik etkide bulunma olarak tanımlanabilir (Güzel, 2006).

Kılıç (2002)'a göre duyuşsal davranışlar, kişinin iç dünyasındaki birimler sonucu ortaya çıkmaktadır ancak literatür incelendiğinde bunların ilgi, tutum, tercih, değer, kaygı, benlik tasarımı, inanç gibi kavramlarla ortaya çıktığı görülmektedir.

Otluoğlu (2002)'na göre de duyuşsal davranışları edinme aşamaları bunlarla ilgilidir. İlgiler, merak ve hoşlanma ile başlar. Tutumlar ise hedeflenen davranışa olan meyil ve tercih etmeyle edinilir. Tutumlar somut bir şekilde gözlemlenmez, hareketler ve tepkiler gözlenerek çıkarımlar yapılabilir. İlgi ve tutumların devamlılığı alışkanlık edinmeye sebep olur. Duyguların edinilmesi ise yaşamsal deneyimler doğrultusunda olur ve tavır konulmasında etkilidir. Duyuşsal öğrenmeler, bireyin bilgisi ve becerisinden ziyade, değişen durumlara karşı ne yapmayı seçtiğiyle ilgilidir. Eğitim öğretimin amaçları yalnızca bilgi paylaşımı değil bunun yanı sıra öğrencilerin kişiliklerini geliştirmeye yöneliktir. Platon'a

göre, yalnızca bilişsel öğrenme sağlandığında bile kişinin oldukça iyi bir yeterlilik edinebileceğini ancak bu kişinin bu yeterliliğini kötü amaçlarla kullanmaması gerekir. Bu aşamada duyuşsal öğrenmeler önem kazanmaktadır (Güzel, 2006).

Duyuşsal öğrenme basamakları şu şekilde sıralanabilir, alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve kişiliğine katma (Otluoğlu, 2002).

2.1.3.1. Alma

Bir bireyin duyuşsal, bilişsel ve psikomotor bir davranış geliştirmesi için öncelikle nesne ve olguların farkında olması gerekir. Çeşitli alanlarda öğrenilmiş bir tutum sergilemek için bireyin farklı görüş, düşünce ve inançlar olduğunun bilincinde olması gerekmektedir. Kişinin uyaranlara karşı duyarlı olabilmesi, ilk olarak farkında olmasıyla ilgilidir (Kaya, 2009).

Bacanlı (1999)'ya göre öğrencinin öğretilmesi hedeflenen davranışa hazır bir şekilde yönelmesi ilk ve en önemli basamaktır. Ancak ilk basamak olması, öğreticinin her zaman sıfırdan başladığının göstergesi değildir. Yaşanmışlıklarla edinilen deneyimler sebebiyle, öğrenen bireyin hedef davranışı tanımasını kolaylaştıracak veya zorlaştıracak bir bakış açısı oluşabilir. Birey çeşitli uyaranların farkına varır, ona açık olur ve almaya hazır hale gelir (Tataroğlu, 2011).

Alma basamağı farkında olma, almaya açıklık ve kontrollü seçici dikkat şeklinde üç alt kategoriye ayrılmıştır.

1. Farkında Olma

Bu kategoride çevresel uyaranları fark etme vardır. Farkındalığın bilişsel bir davranış olduğu söylenebilir ancak bilişsel öğrenmelerin ilk basamağı olan Bilgi'yle benzerlikleri olsa da farklılardır. Farkında olma kategorisinde öğrencinin yalnızca bazı şeylerin farkında olmasıyla ilgilenilir. Uyaranların hatırlatma durumu ile ilgili değildir. Bu uyaranların,

öğrenen üzerinde bir etki yaratması gerekliliği düşünülse bile, yalnızca farkındalık olabilmektedir (Bacanlı, 1999).

2. Almaya Açıklık

Bu kategoride bireyin farkında olduğu uyaranı reddetmeyişi, ondan kaçmama ve uyarana karşı bir meyil durumu olduğu söylenebilir. Henüz bilişsel alandan farklılıkları gözlenemeyebilir. Farkında olma kategorisindeki gibi burada da uyarıcı hakkında objektif olma ve yargıda bulunmama durumu söz konusudur (Bacanlı, 1999).

3. Kontrollü Seçici Dikkat

Bu kategori, birçok uyaran arasından farklı bir şekilde algılanan uyarıcıyı ifade etmektedir. Algılanan durum hala nötr ve yargılanmamış durumdadır. Hatta öğrenen birey bu uyaranı ifade edecek doğru tanımlamayı bile yapamayabilir. Bu basamağın bazı örneklerinde, algıda seçicilik, algının incelenmesi kadar etkili değildir ancak bazı durumlarda ilgili uyarıcıyı diğerlerinden ayırarak bilinçli olarak tercih etme söz konusudur (Bacanlı, 1999).

2.1.3.2. Tepkide Bulunma

Duyuşsal öğrenmenin bu basamağında birey, hedef davranışa karşı istekli olmanın ötesinde aktif bir katılımcıdır. Ancak bu aşamada öğrenci mevcut olguya düşük seviyeli bir katılım göstermektedir, bu sebeple bireyin, hedeflenen davranışa sahip olduğu söylenemez. Bu kanıya ancak ilerleyen basamaklarda varılabilir. Yalnızca amaçlanan kazanım ile ilgili bir şeyler yaptığı söylenebilir. Bu basamakta öğrencinin ilgisi ve konuyla alakalı meşguliyeti söz konusudur (Bacanlı, 1999).

1. Tepkide Uysallık

Bu aşamada öğrenci tepkisini gösterir ancak bunun gerekliliğini tam olarak kavrayamaz. Göstereceği davranışın kaynağı onun için ne kadar hassas ise, öğrenci bir o kadar sönüktür.

Olması gerekenin ne olduğunu tam olarak kavrayamadan verilene uymak, kabul etmek olarak tanımlanabilir (Bacanlı, 1999).

2. Tepkide İsteklilik

Bu aşamada gönüllülük esastır. Bir önceki aşamada mevcut olan isteksizlik ve mecburi yapılan eylem, burada bireyin kendi seçimiyle yapılmaktadır. Öğrenen birey burada son derece istekli olduğu ve motivasyon sağladığı anlamı çıkarılabilir (Bacanlı, 1999).

3. Tepki Vermede Doyum

Tepki vermede doyum, olguya karşı verilen tepkinin haz, zevk ve hoşlanma duygularını içinde barındırması olarak tanımlanabilir. Örnek olarak kendini sanat yardımıyla ifade etmekten duyulan haz verilebilir (Bacanlı, 1999).

2.1.3.3. Değer verme

Tataroğlu (2011)'na göre en önemli basamaklardan biridir. İlköğretim kademesindeki bir çocuk duyuşsal becerilerin ancak bu aşamasına kadar ulaşabilir. Değer ve inançların oluşumunun ilk basamağıdır.

Bireyin belirlenen uyaran için vereceği duyuşsal tepki bu basamakta netleşmektedir. Bir şeyin karşılığında hak ettiğini vermek anlamında kullanılan değer verme tanımı, bireylerin şahsi değerlendirmesinin ürünüdür. Ancak bunun yanı sıra, aşamalı olarak benimsenen, tercih edilen ve kendi değer ölçütü olarak öğrencinin kullanmayı seçtiği bir aşamadır. Bu aşamada oluşan davranış oldukça tutarlı ve süreklidir. Birey, olmasının uygun olduğunu düşündüğü yerde, gerekli davranışı sergileme konusunda son derece kararlıdır. Dolayısıyla gösterilen davranışın ilk süzgeci ve sorgulayıcısı bireyin kendi vicdanıdır. Değerlendirme kategorisinin en önemli özelliği gösterilen davranışın itaat etme ve uyum sağlama isteğiyle değil de benimsenmiş değerlerle güdülenmiş olmasıdır (Bacanlı, 1999).

1. Bir Değerin Kabulü

Bu aşamada bir şeylerin değerli olduğuna inanmak söz konusudur. İnançlar kişiden kişiye değişkenlik gösterebildiği gibi, kişinin iç dünyasında da zaman içerisinde değişkenlik gösterebilir. Bu yüzden değer vermenin en alt seviyedeki basamağıdır ve kalıcılığı değişebilir. Ancak bu aşamanın en belirgin özelliği bireyin çevresel olgulara karşı istikrarlı tavırlar sergilemesidir. Bu birey çevresi tarafından o inanç ve değere sahip şekilde görünecek kadar tutarlıdır (Bacanlı, 1999).

2. Bir Değeri Tercih Etme

Genel topluluğun değer olarak kabul ettiği değerlerden birisi için diğerlerine kıyasla daha seçici olma durumudur. Bu aşamada birey, bu değeri arar, tespit eder ve yeterince bu değere bağlıdır. Bu değere bağlılığı konusunda da istikrarlı ve kararlıdır. Bu değeri benimseme ile adanmışlık arasında bir yerlerdedir (Bacanlı, 1999).

3. Adanmışlık

Adanmışlık düzeyinde ileri derecede bir inanma ve teslim olma durumu söz konusudur. Bir duruma, bir mevkie veya bir örgüte bağlılık örnek olarak verilebilir. Bu düzeyde, birey gücünü, vaktini, bir değer için harcayabilir ve başkalarını da ikna etmek için çaba gösterebilir (Bacanlı, 1999).

2.1.3.4. Örgütleme

Öğrenci değerleri özümserken farklı değerlerin de farkına varır ve bu değerlerle ilk değer arasında çeşitli bağlantılar kurar. Bir sistem oluşturacak şekilde kurulan bağlantı sonrası, bu değerler arasındaki etkileşimi belirler, diğerlerinin önüne çıkabilen veya daha detaylı olan değerleri tespit eder. Bu sistem içerisindeki değerlerin sayısı zaman içerisinde artabilir ve

bir örüntü oluşturur. Bir değerler sistemi oluşturmanın ilk adımlarını ifade eden amaçların, doğru oluşturulması hedefini üstlenmiştir (Bacanlı, 1999).

Tataroğlu (2011)'na göre örgütlenme basamağında değerler irdelenir ve kavramsallaştırılır. Birey bu değerlerle yaşamını devam ettirir.

1. Bir Değerin Kavramsallaştırılması

Birey bu aşamaya kadar edindiği ve bağlantılı olduğu bütün değerleri detaylı bir biçimde inceleyebilir. Ardından içselleştirdiği değere yeni anlamlar yükler. Bu hali öncekinden tamamen farklı değildir, ancak içerik olarak daha zenginleştirilmiştir. Buna değerin kavramsallaştırılması denilmektedir. Birey bu sürecin ardından yeni kavram doğrultusunda istikrarlı ve kararlı olmalıdır. Bunun sebebi bu değeri kendine mal etmiş olmasıdır (Kaya, 2009).

2. Bir Değer Sisteminin Örgütlenmesi

Bu düzeyde birey, özümsediği değerleri detaylandırarak bir çözümleme yapar. Bu çözümleme ile ortaya çıkan değer, tutarlı olmalıdır ve bir harmoni oluşturmalıdır. Bu tutarlılık, farklı değer sistemleriyle de bağlantılar oluşturabilir. Bu işlemler sonucunda birey tekrar bir çözümleme yapabilir. Bu süreç, bireyin tutarlı bir hayat felsefesi kurmasını hedeflediği için hayat boyu devam edebilir (Kaya, 2009).

2.1.3.5. Kişiliğine Katma- Bir Değer ile Nitelenmişlik

Bu düzeye gelindiğinde birey artık karakter olarak netlik kazanmış, hayata bakış açısını belirlemiştir. Bu sürece gelene kadar olan bütün basamaklarda edindiği duyuşsal özellikler artık tam olarak istikrarlı, özümsenmiş ve geliştirilmiş durumdadır. Çevreden tahmin edilebilir özellikler haline gelmiştir. Bu basamakta bireyin ilkeleri vardır, duygularını yönetebilir, kendine güvenir, kendini iyi tanır, özgüveni yüksektir (Kaya, 2009)

1. Genellenmiş Örüntü

Genellenmiş örüntü, özümsenmiş değerlerin icra edilmesi konusunda içsel bir uyarandır. Son derece net bir sınır oluşturur. Çevresel etkenlere, nesnelere, durumlara verilen istikrarlı tutum ve davranışlardır. Hayatın zorlayıcı etkenlerine ve problemlerine karşı olumlu yaklaşımlar sergileyebilmesini sağlayan önemli bir eğilimdir (Bacanlı, 1999).

2. Nitelenme

Nitelenme, değerlerin özümsenme sürecinin en üst basamağıdır. Bireyin yaşam felsefesi, değerler sisteminin bütünüyle bulunduğu alan burasıdır (Bacanlı, 1999).

Otluoğlu (2002)'nin "İlköğretim okulu izlencesinde (programında) duyuşsal alan ve duygu eğitimi" başlıklı makalesin ilköğretim ders programlarında duyuşsal kazanımların yeri, amacı ve nasıl öğretildiğiyle ilgili bir araştırmadır. Çalışmamıza, duyuş, duyuşsal alan, duyuşsal beceri kazanımlarının tutuma nasıl dönüştürüleceği ile ilgili önerileriyle katkıda bulunacaktır.

Durdu (2013) "Duyuşsal Davranış Eğitimi Programının Erinlik Dönemi Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi" isimli doktora tezinde Duyuşsal Davranış Eğitimi Programı uygulayarak öğrencilerde sosyal becerilere ilişkin bir farkındalık oluşturmuştur; program ile öğrencilerin duygularını ifade etme, öfke kontrolü, empati kurabilme, yardımlaşma, paylaşma, hoşgörü gibi sosyal becerilerinde bir gelişime neden olmuştur. Çalışmada uygulanan Duyuşsal Davranış Eğitimi Programı, çocukların sosyal beceri gelişimini desteklemiştir. Bu araştırma çalışmamıza sosyal becerilerin somut bir şekilde ölçülmesi ve gelişiminin gözlenebilir olması konusunda katkı sağlayacaktır.

Duman & Yakar (2017) "Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Ölçeği" isimli araştırmasında, "bilişsel özelliklerin yanında, duyuşsal özelliklerin de dikkate alınması gerektiği ve duygusuz öğrenmenin olmayacağı" düşünceleri göz önüne alınarak, tüm

derslerin öğretimi için kullanılabilecek, duyuşsal farkındalığa yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda üniversite öğrencileri için bir materyal olarak "Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Ölçeği" geliştirilmiştir. Bu ölçeğin diğer ölçeklerden farkı, öğrencilerin duyuşsal alan öğrenmelerinin farkına varma ve öğrenme öğretme sürecinde duyuşsal durumlarını fark etme düzeylerini yordayıcı yapıya sahip olmasıdır.

İstifoğlu Orhon (2011) "Görsel Sanatlar Tasarımında Duyuşsal Etkileşim Ve Yaratıcılık" isimli çalışmasında duyuşsal etkileşimim görsel sanatlar tasarımlarının ortaya çıkmasında, genel sanat eğitimindeki yeri ve önemi üzerine bir farkındalık oluşturmuştur. Bu araştırma, çalışmamızı, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebildikleri sayılı derslerden olan görsel sanatlar dersinin duyuşsal davranışları kazandırmada öğretmenin alan bilgisi, genel kültür bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisinin yanı sıra duyuşsal davranışlarıyla da yeterliliği doğrultusunda en etkili ortam olduğu konusunda destekleyecektir.

Tataroğlu (2011), "Görsel Sanatlar Dersi Kazanımlarının Bilişsel-Duyuşsal-Psikomotor Alan Becerilerinin Aşamalarına Göre Sınıflandırılması" başlıklı çalışmasında ilköğretim (1. 2. 3.4.5.6.7. ve 8. Sınıf) görsel sanatlar dersi öğretim programında verilmesi hedeflenen kazanımları incelemiş ve "Görsel Sanatlarda Biçimlendirme", "Görsel Sanat Kültürü" ve "Müze Bilinci" öğrenme alanlarından oluştuğunu belirterek her bir öğrenme alanında nasıl kazanımların bulunduğunu açıklamıştır. Bu kazanımların nicel olarak yeterliliğinin incelenmesinin yanı sıra bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alan basamaklarının hangi seviyesinde beceri kazandırmayı hedeflediğini belirlemiştir. Bu sayede, kazanımların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alan yeterliliklerini ne kadar içerdiğini de belirlemiştir. Bu çalışma aynı zamanda görsel sanatlar dersi ölçme değerlendirme önerilerinin de yerinde olup olmadığını değerlendirmek açısından temel teşkil etmektedir. Tataroğlu (2011)'nun bu çalışması, araştırmamızı, görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanımların duyuşsal açıdan yeterliliği konusunda destekleyecektir.

2.2. Görsel Sanatlar Dersi ve Duyuşsal Davranış Eğitimi

2.2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi

Bireylerin toplumda yer edinebilmek, uyum sağlayabilmek ve hayatı sürdürebilmek için gerekli olan tüm edinimleri eğitim yolu ile sağlanmaktadır. Eğitim kavramı insan hayatı için oldukça önemli bir yere sahiptir. Nasıl ki bir heykeltıraşın ortaya çıkardığı eserinin değeri; ne kadar detaylı, planlı çalıştığıyla ve ne kadar emek verdiğiyle doğru orantılıysa; eğitim ile bireyin kişilik olarak şekillenmesi de doğru orantılıdır. O yüzden eğitimin geniş kapsamlı ve doğru hedefler belirlenerek planlanması gerekmektedir.

Hiç şüphe yoktur ki, kişinin doğuştan gelen yaratıcılık ve yeteneklerinin belirlenmesi ve geliştirilmesinde, bireyin duygu ve düşüncelerinin açığa çıkarılmasında eğitimin rolü oldukça büyüktür. Bu bağlamda sanat eğitimi de bireyin duygu ve düşüncelerinin dışa vurumunun sistematikleştirilmesi açısından önemlidir. Sanat ve sanatçının toplumda ne kadar destek ve değer gördüğü, sanat kavramının eğitim programlarında ne derece yer edindiğiyle doğru orantılıdır, yani sanat eğitiminin kapsamıyla ilgilidir (Özsoy, 2007).

Sanat tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İlkçağ filozoflarından olan Sokrates'in sorup buldurma tekniğiyle uyguladığı ikili konuşmalar veya Mısır'da firavun mezarlarını resmeden ustaların yardımcılarına öğrettikleri ve Rönesans sanatında usta-çırak geleneği sanat eğitiminin ilk basamakları olarak düşünülebilir. İnsanlık tarihi kadar eski olan sanatın, eğitim boyutunun sistematik bir hal alması binlerce yıl almıştır. "Sanat eğitimi" ilk olarak 19. Yüzyılın başlarında Avrupa'da uygulanmıştır. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ise, ilk olarak makineleşme sürecinde önde giden toplumlarda olmak üzere geniş kitlelerde

etkili olmuş ve genel eğitim sistemi içinde önemli bir kavram haline gelmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021).

Alman Filozof Hegel, sanatın bir eğlence aracı olmadığını, aksine salt bir amaç olduğunu söylemektedir. Bir sanat çalışmasını eleştirebilmek için, kişinin felsefi bilgisinin yanı sıra sanatın temel ilke ve elemanlarını bilme gücünün de olması gerektiğini savunur. Ona göre sanat alanında yol kat edebilmek için en önemli unsur eğitimdir. Soyut ve somut düşünceler arasında bağ kurabilme yeteneğini açığa çıkarabilmek amacıyla sanat eğitimi alınmalıdır (Gökaydın, 2010).

Sanat eğitimi günümüzde, bireylerin estetik bakış açılarını geliştiren, kendi yeteneklerini ve görsel hafızalarını güçlendiren, hayal güçlerini geliştiren, toplumda yer edinebilme becerilerini geliştiren ve yaratıcı düşünmelerini sağlayan bir eğitim sistemini oluşturmaktadır. Gelecekte toplumun önemli parçaları olacak öğrencilerimiz, yaratıcı, özgün, sorgulayıcı ve esnek düşünebilecekleri bir eğitim sisteminde öğrenim sağlamalıdır (Şen, 2010)

Platon "Sanat genel öğretimin temeli olmalıdır" der. Sanat eğitimi, bir kişinin doğuştan gelen yaratıcılık potansiyelini ortaya çıkarıp, estetik kaygı ve düşünce ile yoğrularak gelişim göstermesini sağlar. Bireyin, sanatı yaşamın bir parçası olarak görmesini ve onları sanattan anlayan, destekleyen ve eleştirebilen kişiler olarak yetiştirilmesini hedefler. Plastik sanatların iki veya üç boyutlu biçimlendirmelerini esas alan bir bakış açısı olarak sanat eğitimi, günümüzde ilköğretim programlarında "görsel sanatlar eğitimi" olarak tanımlanmaktadır (Artut, 2010).

Buyurgan (2012), Güzel Sanatlar Eğitimini "Bütün sanatları ve sanatların birbiriyle ilişkisini düşünsel boyutta, sanatçı, izleyici, toplum, kültür ve eğitim bağlamında inceleyen kuramsal çalışmalar" olarak tanımlamıştır. Görsel sanatların içeriğine bakılacak olursa eğer, resim, heykel, seramik, grafik tasarım, mimarlık, tekstil, bilgisayar destekli dijital tasarımlar, fotoğraf gibi geniş bir alanı içermektedir.

Okullarda çağdaş sanat eğitimi programları hem sanatın aktarılabilir olan özelliklerini hem de bireylerin estetik eğitimini ön plana çıkaracak şekilde oluşturulmuştur. Bunun yanında diğer sanat disiplinlerine yönelik gerekli uygulamaları da içermektedir. İlkokul ve ortaokul eğitim programlarında sanat eğitiminin görsel sanatlar adı altında verilmesinin temel sebebi de budur (Artut, 2010).

Gökaydın (2010), sanat eğitiminin bir organizasyon yönetimi olduğunu belirtmektedir. Görsel algılamaya yönelik bazı teoriler liderliğinde öğrenciyi malzeme ile fikirleri arasında bağlantılar kurarak yeni icatlar oluşturmaya hazırlayan bir yöntemdir. Bu yöntem, bu sayede öğrencinin zihninde daha sonraları farkındalığı artmış bir şekilde uygulayacağı bir araç olarak, bireysel bir yeti haline gelmektedir.

Sanat eğitiminin amaç ve hedeflerini bilmeyen bireyler, bu eğitimin yalnızca yetenekli öğrenciler için veya ilerde sanatçı olmak isteyen öğrenciler için olduğunu düşünürler. Ancak Yılmaz (2007)'ın çalışmasında belirttiği gibi sanat eğitiminin hedefi, çocuğun ilerde sanatçı olması değildir. Hangi mesleği icra edecek olursa olsun bütün çocuklara yöneliktir. Aksi taktirde, yeteneksiz olduğu varsayılan çocuklar, eğitim programları içerisinde sanatın sağlayacağı kendini ifade edebilme, çevresine ve topluma uyum sağlayabilme, estetik beğenisinin gelişimi gibi olumlu kazanımları edinemeyecektir.

Görsel Sanatlar Dersi "Görsel İletişim ve Biçimlendirme", "Kültürel Miras" ve "Sanat Eleştirisi ve Estetik" öğrenme alanlarını içerir (M.E.B. 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun belirlediği görsel sanatlar dersi öğretim programının özel amaçları şu şekildedir:

- Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
- Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
- Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
- Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,
- Güncel kültür-sanat nesnelerini/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,
- Kendi kültürü ile diğer kültürlere ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,

• Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
• Görsel Sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
• Sanat alanında etik davranış gösteren,
• Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
• Görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir.

Buyurgan (2012) çalışmasında, eğitim sisteminde matematik ve fen dersleri gibi beynin sol yarım küresini çalıştıran derslerin ağırlıkta olduğu okul programlarının, hedeflenen noktalara ulaşabilmek için tek başına yeterli olmadığını, sanat dersleri de hedefine uyacak içerikle zorunlu bir ders olarak verilmesi gerektiğini, somut ve duygusal düşünme biçimleriyle sağ yarım küreyi de aktif kılarak yaratıcı bireylerin bu şekilde yetiştirilebileceğini belirtmektedir.

Birey, yaşadığı toplumun bir parçasıdır ve kültür aktarımının yanı sıra eğitim yoluyla devamlı bir etkileşim halindedir. Bu etkileşim doğrultusunda sanat ile toplumsal kültür arasında dengeli ve orantılı bir gelişim söz konusudur. Dolayısıyla sanat eğitiminin psikoloji, sosyoloji ve estetik disiplinlerle bağlantıları göz ardı edilemez. Gelişen teknoloji ile insanın madde ile bağı azalmıştır ve bu her geçen gün büyüyen bir sorun olmaktadır. Ancak bu problemin tek çözümü sanat eğitiminden geçmektedir (Bal'dan aktaran Akdoğan, 2019).

Sanat eğitimiyle, çocuklara duygu ve düşüncelerini hiçbir sınırlama olmadan aktarabilmeleri için uygun bir ortam oluşturulur. Bu özgür ifade ortamı, çocuğun özgüven ve karakter gelişimi için oldukça önemlidir. Çocuk sanat eğitiminin verildiği sınıf ortamında, paylaşma, sorumluluk alma, düzenli olma, malzeme kullanımı gibi konularda deneyim edinir. Sanat eğitimi, çocukların özgüvenli, barışçıl, canlılara değer veren, hayal gücü gelişmiş, topluma faydalı, değişen dünyaya ayak uydurabilen, yenilikçi ve başarılı yetişmeleri için en uygun ortamlardan biridir (Buyurgan'dan aktaran Akdoğan, 2019).

Yaratıcı düşünebilen, sorgulayabilen, çözüm üretebilen bireyler yetiştirebilmek için görsel sanatlar dersinin önemi göz ardı edilemez.

2.2.2. Duyuşsal Davranış Eğitimi

Duyuşsal eğitim kavramının filizlenmesi, Dewey'in yaşantısal eğitimi önemseyen fikirleri ve Maslow'un insancıl eğitim yaklaşımıyla olmuştur (Bacanlı'dan aktaran Durdu, 2013). Köklerini bir milletin geçmişinden, tarihinden ve geleneklerinden alan değerlerini kapsayan duyuşsal davranış eğitimi, geleceğin inşası ve gücü için oldukça önemlidir. Bu sebeple eğitim kurumlarının temel hedefleri yalnızca bilgi ve yetkinlik kazandırmak değil aynı zamanda toplumsal ve insani değerleri özümsemiş, kişiliğine katarak yaşam felsefesini oluşturmuş, duygularını tanıyan ve özgüveni yüksek bireyler yetiştirmektir.

Öğretim programlarında duyuşsal davranışların öğrencilere kazandırılmasına yönelik açıkça belirtilmeyen, fakat örtük bir şekilde duyuşsal alana yönelik olan hedefler kullanılmaktadır. Okul ortamı, öğretmenlerin ders dışı yaklaşımları, ders kapsamında verilen bilişsel hedefleri pekiştiren, davranışlara yönelik olan kazanımlara ise gizli ya da örtük program denir (Durdu, 2013).

Philip N. Jackson'a göre, örtük program, eğitim öğretim programında çocukların farkında olmadıkları, okul, öğretmen ve veliler tarafından onlara edindirilmesi hedeflenen bazı değerlerden oluşmaktadır (Yüksel'den Aktaran Durdu, 2013).

Değerler eğitimini de kapsayan duyuşsal davranışların kazandırılması Kohlberg'in belirttiği gibi en iyi örtük program ile sağlanabilir, fakat okul, ev ve toplumda öğretilen değerler birbirini desteklemeli ve farklılıkları olmamalıdır (Paykoç, 1991). Ancak duyuşsal hedefleri öğrencilere kazandırmaktan sorumlu öğretmenlerin, bu değer ve donanıma sahip olması da oldukça önemlidir. Öğretmenlerin en önemli sorumluluklarından biri öğrencilere rol model olmalarıdır (Durdu, 2013).

Türk eğitim sistemindeki öğretim programlarında Talim Terbiye Kurulunun 10 Temmuz 2017 tarihinde onayladığı ve Milli Eğitim Bakanlığının 18 Temmuz 2017 tarihinde kamuoyuna duyurduğu bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin sebebi olarak

bilişsel, sosyal ve kişisel becerilerin ve bazı değerlerin kazandırılmasının zorunlu kılınması olduğu belirtilmiştir.

> "Toplumların teknoloji çağından bilgi çağına doğru geçmesiyle son yıllarda meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal değişim ve gelişmeler ekseninde toplumun geleceğin üyelerinden beklentileri de farklılaşmıştır. Bu gelişme ve ilerlemeler öğrencilere temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, özgün düşünme, araştırma yapma, sorun çözme gibi bilişsel; toplumsal ve kültürel katılım, girişimcilik, iletişim kurma, empati kurma gibi sosyal; öz denetim, öz güven, kararlılık, liderlik gibi kişisel yeterlilik ve becerilerin kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır" (MEB, 2007).

Kazandırılması hedeflenen duyuşsal davranışların, ders içinde ve ders dışında kalıcı olarak kişiliğe katılması amaçlanmıştır.

2.2.3. Görsel Sanatlar Dersinde Duyuşsal Davranış Eğitimi

Sanatın bir iletişim aracı olduğu düşünülürse, bireyin düşüncelerini, hayal dünyasını, hislerini ifade edebileceği bir alan olduğu söylenebilir. Hatta belki sözleriyle ifade edemeyeceği duygularını bile sanat aracılığıyla dışa aktarabilir. Erol (2019)'un çalışmasına göre, görsel sanatlar dersi öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran ve kişisel farklılıklarını, yeteneklerini geliştiren bir ders olduğu için duyuşsal öğrenmenin gerçekleşmesi için oldukça uygun bir zemine sahiptir. Görsel sanatlar dersi, temelinde feraset (sezgi), zihin, üslup ve muhakeme becerilerinin olduğu bütün duyguları geliştirmektedir. Bu sayede, bireyin topluma uyum sağlaması, saygın bir birey olması ve iletişim kurabilmesi sağlanır. Duygu eğitiminin gerçekleşmesi bilişsel becerilerin gelişimini de desteklemektedir.

Görsel sanatlar dersi öğrencilerin birbirleriyle en çok etkileşimde bulundukları, paylaşım ve iş birliği yaptıkları derslerden biridir. Baykara (2000)'e göre iş birliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin gruplar oluşturarak birlikte bir problemi çözmeyi veya bir sorumluluğu yerine getirmeyi amaçladıkları ve bunu başardıkları zaman ödüllendirildikleri bir öğretim yöntemidir.

Öğrencinin aktif olduğu iş birliğine dayalı bir öğretim, onlara kendilerini ifade etme imkânı verir. Onların kaygılarını azaltır, kendilerine olan güvenlerini geliştirir, yalnızca kendini değil diğerlerini de düşünme hissiyatını edinmelerine fırsat verir. Birbirleriyle uyum sağlayabilecekleri sosyal becerilerin ve insani değerlerin gelişmesine yardımcı olan, bilişsel ve duyuşsal alanda gelişmeleri için oldukça etkili bir eğitim yaklaşımıdır (Yılmaz, 2007).

Neredeyse bütün görsel sanatlar dersi etkinliklerinde en az bir duyuşsal öğrenme hedeflenmektedir. Akdoğan (2019)'un örnek olarak verdiği "grup dinamiği" etkinliğinde öğrencilerin ortasına büyük bir resim kağıdı yerleştirilir ve bir müzik açılarak çocuklardan resim yapmaları istenir. Çocuklar üç dakikada bir değişen müzikle birlikte, yer değiştirerek bir önceki arkadaşının kaldığı yerden resme devam eder. Bu etkinlik ile özgüven, yardımlaşma, saygı, hoşgörü ve empati gibi değerleri kazandırma hedeflenmiştir.

Görsel sanatlar dersinde öğrencilerin hem yerel hem de yabancı kültürlerin tarih boyunca icra ettikleri sanatsal çalışmaları inceleyerek empati kurmaları sağlanır. Bu sayede geçmişten geleceğe kültürel mirasın aktarılması ve korunmasına imkan tanınır (Çelik, 2020).

Öğrencilerin görsel sanatlar dersi ile edindikleri bilgi, deneyim ve davranışlar, vatanları için faydalı bireyler olmalarına katkı sağlayacaktır. Ders etkinliklerinin özgün bir şekilde işlenmesi yoluyla, bütün çocukluk evrelerine yönelik farklı değerler eğitimi sayesinde, saygın ve başarılı vatandaşlar yetiştirilecektir (Genç, 2018).

> "Görsel Sanatlar dersinde bireylerde oluşması beklenen değerler; kendisine, çevresindekilere, sanat eserlerine sevgi ve saygı, dürüstlük, derse araç gereç ve malzemeleri ile gelme konusunda sorumluluk ve duyarlılık; merak, kendisinin farkına varmak, doğayı ve doğada bulunan bütün canlıları sevmek, çalışırken sabırlı ve azimli olmak, çalışmasından keyif ve mutluluk duymak, arkadaşlarının çalışmalarına yorum yaparken hoşgörülü olmak, ortaya koyduğu çalışmalarını sergilemekten cesaret ve gurur duymak, grup çalışması yaparken paylaşımcı, dayanışmacı, disiplinli ve işbirlikçi olmaktır"(Çelik, 2020).

Duyuşsal davranışların kazandırılmasında görsel sanatlar dersinin avantajları diğer derslere göre daha fazladır. Özgüven, duyarlılık bilinci, özsaygı gibi değerler, empati duygusu, saygı, sorumluluk bilinci, yardımlaşma, sevgi gibi davranışlar, adalet, farklılıklara saygı,

sabır ve hoşgörü gibi tutumların kazandırılması için oldukça uygun etkinlikler yapılmaktadır. Görsel sanatlar dersi öğretim programları içeriği duyuşsal kazanımlara yer verilmiştir ancak tek başına öğretim programı yeterli değildir. Öğretmenin kendini geliştirmesi, etkinlikler geliştirmesi, motivasyonu sağlamaya yönelik tutum ve davranışlar sergilemesi oldukça önemlidir. Ancak bu şekilde öğretim programı kazanım hedeflerine ulaşılabilir (Akdoğan, 2019).

2.3. Duyuşsal Davranış Hedefleri

Bireylerin duyguları, tercihleri, inançları, davranışları, ahlaki tutumları, hedefleri duyuşsal yönlerini oluşturur. Bu sebeple duyuşsal eğitim bunların hepsiyle bağlantılı olabilir (Bacanlı, 1999). Durdu (2013)'nun yaptığı "duyuşsal davranış eğitimi programının erinlik dönemi çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisi" isimli çalışmasında duyuşsal davranış eğitimi ile çocukların duygularını ifade etme, öfke kontolü, empati yapabilme, yardımlaşma, paylaşma, hoşgörü gibi duygu ve davranışlarının gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Narman (2011)'e göre duygusal zeka hem duyguları tanıma ve ifade etme becerisini hem de iletişim ve empati davranışlarını kapsamaktadır.
Duyuşsal davranışlar değerler ve tutumları kapsamaktadır. Spranger'ın değerler sınıflandırmasına göre değerler kurumsal, iktisadi, güzellik, siyasi, inanç ve sosyal olmak üzere altı gruba ayrılmıştır. Sosyal değerlerin içerisinde ise, empati, yardımlaşma, sevmek, değer vermek bulunmaktadır. Kahle'nin değerler sınıflandırması ise, hazcı, empatik ve kendini gerçekleştirme olarak üç grupta incelenmiştir. Hazcı değerler; hayatta heyecanı yakalama, mutluluk, arzu ve istek, doyum, herkesle kaliteli ilişki oluşturabilme isteğidir. Empatik değerler; benliğine saygı duyma, başkalarının kendisine saygı göstermesini bekleme, kendisini güvende hissetme ve ait olmadır. Kendini gerçekleştirme ise, bireysel açıdan kendisini geliştirmeyi ve başarıya ulaşmayı kapsamaktadır (Akdoğan, 2019).

Otluoğlu (2002)'nun yaptığı bir çalışmada, duyuşsal davranışların içerisinde empati, duyguları ifade etme ve anlama, mizacını kontrol etme, bağımsızlık, uyum sağlayabilme, beğenilme, kişilerarası sorunları çözme, sebat, sevecenlik, nezaket, saygı olduğu belirtilmektedir.

Şimşek ve Alkan (2019)'a göre duyuşsal davranışların değerler boyutundaki kazanımlarından en önemlisi empatidir. Bunun sebebi, toplum içerisinde bireylerin doğru iletişimi sağlayabilmesi için empatinin gerekliliği belirtilmiştir. İnsanlar kendilerini karşısındakinin yerine koyabilmeli ve davranışlarını buna göre şekillendirmelidir.

Bu araştırma duyuşsal davranışlardan empati yapabilme ile sınırlandırıldığı için, empati kavramı detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.3.1. Empati

2.3.1.1. Empatinin Tanımı

Empati kavramının tarih içerisinde incelendiğinde birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Ancak ilk olarak Amerikalı psikolog Carl Rogers tarafından yapılmıştır. Empati ile ilgili çalışmalarına başladıktan sonra yıllar içerisinde birçok farklı tanım yapmıştır ancak 70'li yıllarda yaptığı tanım, günümüzde birçok araştırmacının hemfikir olduğu bir hal almıştır. Bu tanım ise şöyledir: "Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak, olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecine "empati" denir." (Dökmen, 2008).

Oldukça kıymetli ve değerli bir beceri olan empati, sağlıklı bir iletişim için temel taşlardan biridir. Bu doğrultuda empati, bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyması ve onun gözünden bakabilmesi ve bu durumu karşısındakine doğru bir şekilde ifade edebilmesidir (Ergin & Köseoğlu, 2017).

Tarhan (2019)'a göre empatinin farklı alanlarda farklı tanımları vardır. Psikoloji biliminde empati, bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygu düşüncelerini anlayarak hareket etmesidir. Halk arasında empati kavramı anlayışlı olmak anlamında kullanılmaktadır. Kültürel empati ise toplumda başka bir kişi ya da grubun özelliklerini anlayarak onunla etkileşim kurabilmektir. Sosyolojide ise empati, kişinin alt kültür grubundan bireylerin toplumsal ve sosyal anlamda benzerliklerini kabullenerek iletişimi sağlayabilmesidir. Toplumun bir parçası olan insan, toplumun diğer üyelerini sevmesi, benmerkezci düşünmeden hareket etmesi, yaşamındaki hedeflerini icra ederken başkalarına zarar vermemesi onun sosyal becerilerine ek olarak empati yeteneğinin de gelişmiş olduğunu göstermektedir (Saki, 2018). Dökmen (2008)'e göre empati kurabilmek için ilk koşul benmerkezcilikten uzak durmaktır. Aksi şekilde tutum sergileyen kişiler, diğer canlılarla, nesnelerle veya insanlarla ilgili durumları algılamakta ve onların rolüne girme düşüncesinde zorlanırlar. Bu sebeple de onların neler hissettiğini, ne durumda olduğunu ve bakış açılarını anlayamazlar.

Literatürde empatiyle ilgili birçok yorum bulunmaktadır. Kimine göre bilişsel olan empati, kimine göre duyuşsal, kimine göre de hem bilişsel hem duyuşsal bileşenler içermektedir. Breems'de empatinin bilişsel ve duyuşsal bileşenlerden oluştuğu görüşündedir. Bilişsel boyutlu empatide kişi, karşısındakinin duygularını anlar ancak anladığını ifade etme gerekliliği yoktur. İlk aşamada diğer kişinin ruh halini başarılı bir şekilde anlayabilme, daha ileri aşamalarda ise olayları diğer kişinin bakış açısıyla değerlendirme durumu vardır. Benzer şekilde Saki (2018) çalışmasında bilişsel empatide kişinin karşısındakinin bakış açısıyla bakabilme olduğunu belirtmiştir. Ancak bunu yapabilmek için, o kişinin karakterini, deneyimlerini ve yaşantısını bilmesi koşulu vardır. Bunlar doğrultusunda birey karşısındakinin hangi şartlarda ne gibi hislere yapıldığını ve bu doğrultuda nasıl davrandığını anlama gayreti gösterir. Duygusal boyutlu empatide ise kişi, karşısındakinin duygularını

hisseder ve tepkileri onunkine oldukça yakın olur. Ahlaki gelişim açısından çok kıymetlidir. Duygusal empati aynı zamanda şiddeti azaltan bir önemli bir yetidir (Ay ve Kılıç, 2019).

(Saki, 2018)'ni çalışmasında Jink'e göre empatinin algısal, duygusal, bilişsel ve iletişimsel bileşenleri olduğundan söz edilmektedir. Daha çok psikoloji alanı kapsamında yorumladığı empatide öncelikle kişi karşısındakinin bahsettiği durumu görerek, duyarak, şahitlik ederek gözlemler. Bazı duygular hissetmeye başlar. Karşısındaki kişinin duygu durumunu, bulunduğu şartları anlamaya çalışır ve son olarak onu anladığını hem sözleriyle hem de hareketleri ile ifade eder.

Farklı yorumlar ve tanımlar olmasına rağmen, literatürde birçok araştırmacının empati üzerine uzlaştığı nokta, duyuşsal ve bilişsel bileşenlerin olduğudur.

Empati üzerine yapılan fikir çatışmalarından biri de yetenek mi beceri mi olduğudur. Tarhan (2019)'ın çalışmasına göre 1995 yılından itibaren duygular ve sosyal beyin üzerine yapılan araştırmalar sonucunda empatinin yetenekten ziyade bir beceri olduğu anlaşılmıştır. Biyolojik altyapısı olan bir duygu olduğu ve bu sebepten dolayı öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir kavram olduğu, bunun yanı sıra kadınların empati kurmada erkeklere oranla daha başarılı olduğu söylenebilir.

Tarhan (2019)'a göre;

1. "Empati bir anlama becerisidir". Empati severek, değer vererek ve paylaşarak gerçekleşir. Ancak dertleşme kavramından farklıdır. Yalnızca bir duygu değil, aynı zamanda anlama şeklidir.

2. Psikoterapide empati iki şekilde kullanılır. Birincisi hasta ve hekim arasında olandır. Hasta duygularını anlatır, hekim onu dinler ve zamanda arada bir bağ oluşur. Hekim tedaviyi gerçekleştirmek için empatiyi kullanır. İkincisi ise empati terapisinin klinik kullanımı olarak tanımlanır. Hasta onun oturması için bir sandalye verilir ve bir de yanına boş sandalye konulur. Hastanın problem yaşadığı kişi her kim ise onun orada oturduğunu hayal etmesi

istenir. Onunla konuşması ve ardından boş sandalyeye geçerek diğer kişi olduğunu varsayarak kendisiyle konuşması istenir. Bu şekilde empati terapisi gerçekleştirilir.

3. Kültürel empatide bir bireyden kendisi için yapılmasından hoşnut olmayacağını düşündüğü bir davranışı, hiç kimseye yapmaması beklenir. Hiçbir şekilde zarar vermeme söz konusudur.

4. Siyasi empatide politik bir tavır söz konusu olur. Karşıdaki kişiye doğru olan yerine duymak istediği, hoşlanacağı şeyleri söylemektir. Karşıdaki kişide olumlu bir etki bırakacak, yalan olmayacak şekilde kurulan cümlelerdir.

5. Sosyolojik empatide ise, bireyin sosyal iletişim için ihtiyacı olan duygular ifade edilir. Empati eksikliği olan insan benmerkezci eğilimler sergiler ve toplumdan uzaklaşır, asosyalleşir. Bu şekilde yalnızlaşan insanlar duygusal körlük (sağırlık) yaşarlar.

6. "Otistiklerde empati yoktur". Duygusal körlük en yoğun şekilde otizmli bireylerde görülür. Annelerini, kendileri için endişelen, üzülen, korkan biri gibi görmez, duygusal bir bağ kurmaz. Onlar için anneleri sadece bakım yapan, yemek veren bir kişidir. Aksi bir durumla karşılaştığında da empati becerisinden yoksun olduğu için zararlı tavırlar sergileyebilirler.

Empati insanlar arasında önemli bir bağlantı aracıdır.

2.3.1.2. Empatinin Önemi

Empati kavramının hayatı kolaylaştıran, insan ilişkilerini güçlendiren, insanlarını toplum içerisinde daha uyumlu ve huzurlu yaşayabilmesini sağlayan, yardımlaşma, merhamet ve hoşgörü gibi birçok duyguya zemin oluşturan önemli bir etkisi vardır. Yüksel (2004) çalışmasında, insanlar için anlaşılma duygusunun bir ihtiyaç olduğunu ve bu sağlandığında rahatlama ve iyi hissetme duygusuna sebep olduğunu belirtmiştir. Bu da empati kurulan kişi üzerindeki olumlu etkilerin yanı sıra, empati kuran kişi için de olumlu duyguların oluşmasına

sebep olmaktadır. Empati becerisini geliştiren bireylerin duygusal gelişimi de oldukça başarılıdır.

Empati duygusu gelişen bireyler sosyal yaşantılarında ve iletişimlerinde de başarılı olur. Bir birey empati kurmada eksiklik yaşıyorsa, bu durum sosyal yaşantısında problemlere yol açabilir. Bu problemlerin içinde saldırgan duygu ve davranışlar vardır. Empati kurabilen bireyler birbirlerini hem duygusal olarak hem de içinde bulunulan şartlar açısından anlayabildiği için öfke ve saldırganlık duygusu oluşmaz ve sağlıklı bir iletişim ortamı oluşabilir.

Kehret'ten aktaran Ergin ve Köseoğlu (2017) ye göre; hırsızlık, terör, şiddet gibi suçların temelinde empati yoksunluğu vardır. Çocuklara bir hırsızlığın, şiddetin kişide ne kadar can yakıcı etkiler bırakabileceği öğretilmelidir. Hatta yardıma muhtaç kişilere destek olmanın ne kadar mutluluk verici olduğu da öğretilmelidir. Selvi (2018) çalışmasında patolojik narsizmi anlatırken, bireyin benmerkezci ve empati yoksunu olduğunu ayrıca onay ve hayranlık ihtiyacına, büyüklenici fikirlere, derinlemesine olmayan düşüncelere sahip olduklarını ve bunun yanı sıra sosyal ilişkilerinde de çıkarcı ve zararlı tavırlar sergilediklerini belirtmektedir. Suç işlemiş bireylerin, diğerlerine oranla empati duygularının ve becerileri daha düşüktür (Dökmen, 2008).

Astrida ve Russ'dan aktaran Ergin ve Köseoğlu (2017) hayal gücü ile geliştirilmiş oyunlar oynayan çocuklarda kendini başkasının yerine koyma ve onu anlama becerisinin daha çok geliştiğini belirtmiştir. Oyun ile çocuklar duygularını dışa vurabilme imkanı bulurlar ve rahatlıkla kendilerini başkalarıyla özdeşleştirebilir.

Empati, yalnızca karşı taraftan kendisi için uygulandığında yararı olan bir kavram değildir. Karşısındaki kişiye empati kuran insan için de oldukça rahatlatıcı ve iyi hissettiren bir duygudur. Bir kişinin empati duygusu gelişmiş ve bu sebeple çevresine yardım ediyorsa, diğer insanlar tarafından sevilen bir kişi olur. Yapılan araştırmalar lider vasıflı insanların empati duygularının daha gelişmiş olduğunu göstermektedir (Dökmen, 2008).

2.4. Eğitimde Araç-Gereç (Materyal) Kullanma

Eğitim öğretimde kullanılan araç gereç ve materyaller, öğrencinin hedef kazanımları edinebilmesini kolaylaştıran çeşitli yöntem ve ortamlar şeklinde ifade edilebilir. Yeşil (2001) öğretim aracı tanımını bir iletişim kanalı olarak yapmaktadır. Ona göre öğretim aracı, öğretmen ve öğrenci arasında birtakım paylaşımların oluşmasını sağlayan ortamdır.

Öğrencilerin ders içindeki konuları ve kazanımları daha rahat kavrayabilmesi için, çeşitli eğitim araçlarının kullanılması önemlidir ve kullanılan görsel ve işitsel araçlar ne kadar fazla duyu organına hitap ediyorsa öğrenmenin sağlanması o kadar kolaylaştırılmış olacaktır (Fidan,2018). Benzer şekilde Senemoğlu (2009) çalışmasında, nitelikli bir eğitim için birden fazla duyu organında uyarım yaratacak şekilde anlatılan dersin öğrencinin bilgiyi çok yönlü şekilde kaydetmesini ve beynin iki yarım küresini de aktif bir şekilde kullanmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekliliğinden bahsetmiştir. Ders anlatımı esnasında araç gereç kullanımı, zamanı daha verimli kullanmayı sağlar ve daha etkili bir ders anlatımı oluşur. Aynı zamanda, dersi daha eğlenceli hale getirerek öğrenci motivasyonuna katkıda bulunur. Ancak bu materyallerin seçiminde öğretim programındaki kazanımları desteklemesi ölçüt olmalıdır. Aynı zamanda öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde belirlenmesi gerekmektedir (Demirel, 2009).

2.4.1. Sanat Eğitiminde Araç Gereç Kullanma

Görsel sanatlar dersi için araç gereç kullanmak son derece önemlidir. Farklı materyaller dersin daha dikkat çekici hale gelmesini sağlamaktadır ve öğrencilerin motivasyon düzeylerini artırmaktadır. Her bireyin kendini ifade etme biçimi farklı olduğu için, öğrencilere farklı materyaller sunarak kendini tanıma imkânı sunmak gerekir (Avcı'dan aktaran Erdoğan, 2019).

Yılmaz (2010) öğrencilerin görsel sanat çalışmaları öncesi, duygu dünyalarının beslenmesinin önemini vurgulamıştır. Öğrenci motivasyonunun sağlamak için mutlaka sanat alanlarının şarkı, şiir, masal, öykü, efsane, fıkra gibi ürünlerinden yararlanılmalı ve ardından çalışmaya geçilmelidir.

2.4.1.1. Görsel Sanatlar Dersinde Kullanılabilecek Edebiyat Türleri

Sanat dalları birbirleriyle etkileşim halinde olduklarında, birbirlerini besleyerek güçlendirmektedir. Edebiyat ve resim ilişkisini gözlemlemek gerekirse, daima ressamların edebiyatçılardan, yazar ve şairlerin de ressamlardan ilham aldığı göz ardı edilemez (Bingöl, 2015).

Edebi yazı türleri iki şekilde sınıflandırılır. Birincisi yaratıcı kurgusal yazılar (masal, destan, şiir, öykü, roman, tiyatro), ikincisi ise düşünce ve bilgi aktaran yazılar (fıkra, makale, eleştiri, deneme, anı, günlük, gezi yazısı, mektup, röportaj ve bildiri) dır (Yakıcı, Yücel, Doğan & Yelok, 2005).

Bu araştırmanın içeriği gereği bu edebi türlerden öykü ve öykü tamamlama yöntemi üzerinde durulmaktadır.

2.4.1.1.1. Öyküler

Çocuk edebiyatı, bir çocuğun iki yaşından ergenlik dönemine kadar olan yaş aralığında ilgi, ihtiyaç ve algılama düzeylerine hitap eden nitelikli yazılı çalışmaları ifade eder. Tekerleme, şiir, öykü, destan, bilmece, efsane, masal, roman, anı, biyografi, mektup, deneme, makale, gezi yazısı, sohbet, tiyatro, gazete ve dergiler çocuk edebiyatı kapsamına girer (Sınar, 2006). Bu edebiyat türlerinden biri olan öyküler eğitim amaçlı kullanılır. Tasarım ve gözleme dayalı olarak oluşturulan, kısa sanat eserleri olan öyküler çocukların eğitimi için oldukça önemli bir araçtır (Yüksel, 2006). "Gerçek ya da gerçeğe uygun ve yakın olayların veya durumların

farklı bir kurgu ile anlatıldığı metinlere öykü (hikâye) denir" (Yakıcı, Yücel, Doğan & Yelok, 2005).

Sanat eğitiminde öykü tamamlama tekniği ile öğrencilere sonu verilmeden bir olay veya öykü anlatılır. Bu öyküyü öğrenciler kendi seviyelerine ve düşüncelerine göre tamamlarlar (Erden'den aktaran Kibar, 2014).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, toplanan verilerin çözümlenmesinde kullanılan teknikler açıklanmıştır.

Araştırmada hem nicel hem de nitel yöntemler kullanılmıştır. Bu tür karma araştırmalarda hangi yöntem kullanılacağına karar vermeden evvel, üzerinde çalışılacak olan konu ve bu konunun araştırma sorularına en doğru yanıtın nasıl bulunacağının tespit edilmesi önceliklidir. Araştırmacının her iki yöntemi bir arada kullanmasıyla nicel ve nitel veriler birbirini destekler (Özden, M. & Durdu, L. 2016). Büyüköztürk vd. (2019)'a göre "karma yöntemler olayları sonuç (puan, sayı) odaklı değerlendiren nicel ve süreç odaklı değerlendiren nitel araştırmaların yetersiz kaldığı araştırma problemlerinde çözüm olarak görülmektedir".

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada karma araştırma yöntemlerinden paralel desen (convergent or concurrent or parallel design) kullanılmıştır. Zenginleştirilmiş desen olarak da bilinen bu araştırma modelinde aynı derecede önemli olan nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak toplanır,

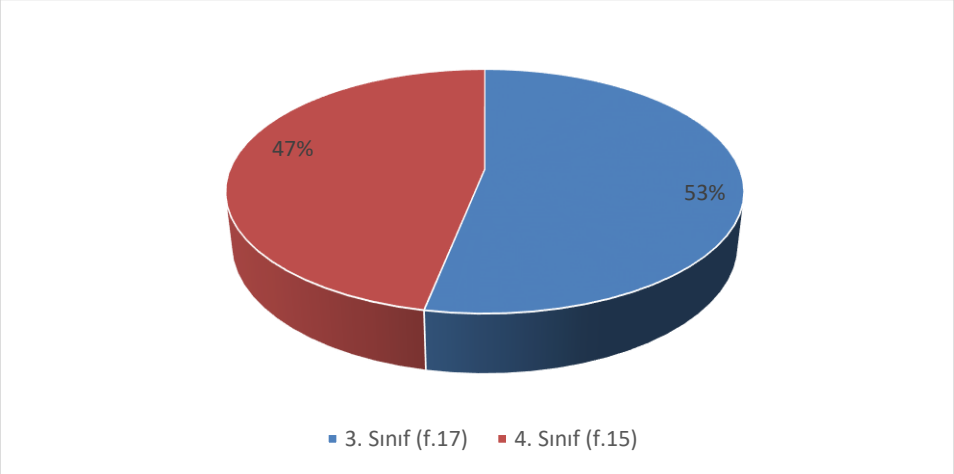
harmanlanır ve birlikte kullanılır (Özden, M. & Durdu, L. 2016). Ayrıca nicel verilerinin toplanması açısından deneysel (tek grup ön test son test modeli) bir araştırmadır.

> "Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde öntest, sonrasında sontest olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Desende tek gruba ait öntest ve sontest arasındaki farkın anlamlılığı test edilir (Büyüköztürk vd. 2019).

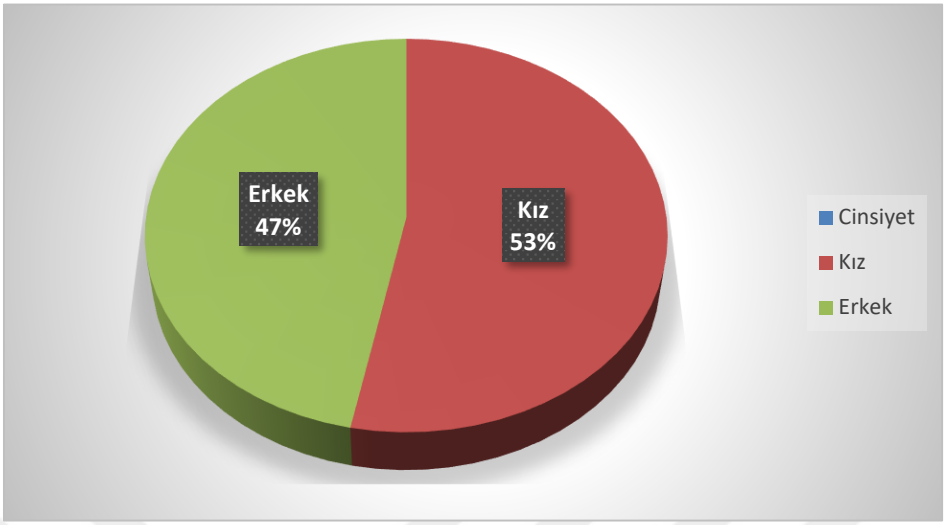
3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, Ankara ilinin Keçiören ilçesinde bulunan özel bir okulda görsel sanatlar dersi alan 3. Sınıf (n:17) ve 4. Sınıf (n:15) olmak üzere toplamda 32 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay bulunanı örnekleme tekniğiyle oluşturulmuştur. Kolay bulunanı örnekleme yakın çevrede bulunan ve ulaşılması kolay olan, araştırmaya katılmak isteyen bireyler üzerinde yapılan bir örneklemedir (Erkuş, 2013).

3.2.1. Uygulamanın Yapıldığı Çalışma Grubunun Özelliklerine Göre Dağılımı

Şekil 3.1. Çalışma grubunun sınıf düzeylerine göre dağılımı

Şekil 3.2. Çalışma grubunun cinsiyetlerine göre dağılımı

3.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama yöntemleri bilimsel bir araştırmanın amaçları doğrultusunda ortaya çıkan soruların cevaplanması için planlı ve sistemli bir şekilde izlenilen aşamalardan biridir (Özden, M. & Durdu, L. 2016). Nitel araştırmalarda en yaygın veri toplama yöntemleri gözlem, görüşme ve dokümanlardır. En doğru sonuca ulaşabilmek için "çeşitleme" yöntemiyle birden fazla veri toplama aracı bir arada kullanılabilmektedir (Şenyavaş, 2018). Araştırmanın Fraenkel & Wallen (2006)'nın "bazı şeyleri dene ve neler olup bittiğini sistematik olarak gözle" olarak ifade ettiği gibi deneysel bir çalışma olması sebebiyle veriler tek gruplu ön test son test yöntemi ile toplanmıştır. Aynı zamanda sınıf ortamında sorular sorulmuş, bunun yanı sıra yazılı ve görsel dokümanlar (öykü tamamlama ve resim) elde edilmiştir.

Türk eğitim sistemi kapsamındaki öğretim programlarında 2017 yılında yapılan değişikliklerin gerekçesi olarak bilişsel, sosyal ve kişisel becerilerin ve duyuşsal davranışlar kapsamına giren bazı değerlerin kazandırılmasının gerekliliği belirtilmiştir ve kazandırılması hedeflenen duyuşsal davranışların, ders içerisinde ve ders dışında kalıcı

olarak kişiliğe katılması amaçlanmıştır. Görsel sanatlar dersi öğretim programında duyuşsal davranışların öğrencilere kazandırılmasına yönelik doğrudan belirtilmeyen fakat örtük bir şekilde duyuşsal kazanımları içeren hedefler bulunmaktadır. Bu araştırma ise duyuşsal davranışlardan biri olan empati yapabilme ile sınırlandırılmıştır.

Ankara Çözüm Koleji'nde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 32 öğrenci bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Ön test uygulamasında araştırmacı tarafından yazılmış olan, içeriğinde at arabalarından bahsedilen yarım bırakılmış bir öykü (Ek.1) öğrencilerin hayal dünyalarında şekillenmek üzere sınıfta okunmuştur. Bu öykü öğrencilerin yaş seviyelerine ve psikolojilerine uygunluğunun sağlanması için iki adet pdr uzmanı ve edebiyat öğretmeni tarafından incelenerek son haline dönüştürülmüştür. Sınıf ortamında araştırmacı tarafından okunan yarım öyküde at arabasını çeken iki attan bahsedilir. Öykü bitiminde öğrencilere sorular sorulmuştur. Sorulan sorulara (Ek.1) gelen cevaplar ile öğrencilerin bahsi geçen atlarla empati yapıp yapmadıkları konusunda bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Verilen cevaplar not edilmiş ve yarım bırakılan öyküyü tamamlayarak bir kağıda yazmaları istenmiştir. Bir sonraki derste, yazdıkları öykü tamamlama çalışmalarını resim olarak başka bir kağıda aktarmaları istenmiştir. Tamamlanan öntest uygulamasında öğrencilerin hedefteki öykü kahramanı (atlar) ile ne denli empati kurabildiği üzerine bilgilere ulaşmak hedeflenmiştir.

Bir sonraki görsel sanatlar dersinde sontest uygulamasına geçilmiştir. Hatırlatma amaçlı öykünün ilk kısmı tekrar okunmuş ve sonuna atların fiziki donanım olarak nasıl şartlarda olduğunu betimleyecek birkaç ifade eklenerek öykü yine yarım bırakılmıştır (Ek.2). Öykü sonunda öğrencilerin öykü kahramanlarının ve özellikle de atların bulunduğu şartları, ihtiyaçlarını ve duygularını anlamalarına, sorgulamalarına yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu aşamada öğrencilere karşı yönlendirici olmamaya özen gösterilmiştir. Verilen cevaplar yine not edilmiştir. Öntest uygulamasına kıyasla değişen düşünceleri varsa bunların farkında olması konusunda yönlendirilmişlerdir. Ardından bu düşünceler doğrultusunda öykünün

sonunu tekrar tasarlayıp kağıda yazmaları istenmiştir. Yazılan öykülerin yeni bir kağıda resmi çizilerek sontest uygulaması tamamlanmıştır. Her öğrenciden iki öykü ve iki resim olmak üzere toplam dörder doküman toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Verilerin analiz edilmesi, onları tanımlayarak ayrıştırma, farklı başlıklar altında toplayarak birbiriyle ilişkilendirilme süreçlerini içerdiği için, nitel bir çalışmada en önemli aşama verilerin analizidir (Çelik, Baykal & Kılıç Memur, 2020). Elde edilen veriler bu aşamada araştırmanın amacı doğrultusunda anlamlı bütünler oluşturacak şekilde sınıflandırılır. Elde edilen veriler sadeleştirilerek, amaca yönelik detayları vurgulamayı, bu detaylar arasında ilişkilendirmeler yapmayı ve hedefe yönelik bilimsel deliller oluşturmayı ifade eder.

Nitel çalışmalarda gözlem, görüşme ve dokümanlardan elde edilen çok sayıda veri incelenerek belli bir sistem doğrultusunda kodlanır, oluşturulan kodlamalar kategorilere ayrılarak bulgular elde edilir. Bazı araştırmalarda yüzde gibi temel istatistik sonuçlar çıkarılırken, çoğunlukla betimlemeler yapılarak sonuçlandırılır (Büyüköztürk vd. 2019).

Schereier'den aktaran Özden ve Durdu, (2016)'nın tanımına göre "Nitel içerik analizi nitel verinin anlamının sistematik bir şekilde tasvir edilmesi için kullanılan metoddur". Schereier'in tanımında kastedilen veriler yalnızca yazılı değil aynı zamanda sözel ve görsel verileri de içermektedir. Büyüköztürk vd. (2019) de çalışmalarında içerik analizinin yalnızca yazılı metinler üzerinde yapılmadığını, öğrencilerin yaptığı görsel tasarımlar, resimler veya televizyon programları gibi verilerde de kullanıldığını belirtmişlerdir.

Bu araştırmanın nitel verileri tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Nicel verileri ise yüzde, frekans değerlerini belirlemek amacıyla SPSS programından yararlanılarak yapılmıştır.

3.4.1. Birinci Bölüm Görüşme Soruları

Araştırmanın çalışma grubu olarak belirlenen 3. Ve 4. Sınıf öğrencileriyle görsel sanatlar dersi kapsamında ilk 4 dakika yarım bırakılan öykü okunmuştur. Uygulamanın ilk aşamasında öğrencilerin öykü kahramanlarından olan atlarla empati yapabilme durumlarını belirlemeye yönelik, öykü üzerinde 10 dakika soru cevap şeklinde görüşme yapılmış ve cevaplar öğrencilere verilen Ö1, Ö2 gibi simgeler ile not edilmiştir (Ek.3).

İlk olarak atlara zarar vermemek için at arabasına binmek istemeyecek bir öğrenci olup olmadığını tespit etmek amacıyla "Nazlı ve Can'nın yerinde olmak ister miydiniz?" sorusu sorulmuştur. Tablo 3.1.'de 3. Sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplar konuşma analizi yapılmak üzere düzenlenmiştir. Ekiz, (2017)'ye göre konuşma analizinin temel amacı, kişilerin konuşma esnasında dile getirdiklerinin betimlenerek, hangi anlamı ifade ettiğini netleştirmektir.

Tablo 3.1.

3. Sınıf Öğrencilerinin 1. Bölüm 1.Soruya Cevapları

	BİRİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2 dk
	Soru 1: Nazlı ve Can'ın yerinde olmak ister miydiniz?
Satır No:	
1	Ö16*: İstemezdim, çünkü bu hikayeyi sevmedim*. Mercan Kasabasında çok uzun yaşamış ya, oralar
2	yıkılmaz mı? Bir de kasabalarda at yaşar mı? Atlar otluk alanlarda ve ahırlarda olur.
3	Ö15: İsterdim çünkü *farklı bir yere gitmeyi ve ata binmeyi severim*.
4	Ö17: Çok isterdim çünkü orada *temiz hava var. Ağaçlar fazla. Atlar fazla. Denizi falan da çok*
5	*seviyorum.* Oralarda durmak, belki fotoğraf çekilmek çok güzel olabilir.
6	Ö14: Öğretmenim ben *çok çok çok çok isterdim*. Dünya kadar isterdim. Çünkü babasının kasabasını
7	çok merak ediyormuş, unicornlara benziyor mu diye. Benzemiyormuş ama atlara da binmiştir
8	herhalde. *Ata binip biraz dolaşmışlar, çok güzeldir.*
9	Ö8: Öğretmenim *ben istemezdim. Çünkü ben babamın kasabasını merak etmem*. Öyle yerlerde
10	benim alerjim olur diye ben sevmem.
11	Ö9: Ben isterdim çünkü *atlara binmeyi çok seviyorum*.
12	Ö13: Ben isterdim ama nasıl isterdin derseniz yanımda bir bilgisayarla gitmek isterdim. Yoksa sıkıcı
13	gelirdi bana biraz.
14	Ö7: Ben isterdim çünkü orada boynuzlu atlar varmış. (Öğrencilerden yokmuş tepkisi gelir) *Atlara*
15	*binmek isterdim*. Çok bir sebebim yok ama yine de isterdim.
16	
17	

18	Ö11: Ben isterdim çünkü hem telefon var öğretmenim arkadaşlarımla oyun oynayabilirim. *Temiz*
19	*hava var, güzel düşünmemizi sağlıyor. Hayal kurabiliyoruz.* Şehirde olmak pek iyi değil zaten, hiç
20	temiz hava yok ama orada çok temiz hava olduğu için ben çok isterim.
21	Ö10: Öğretmenim ben biraz gitmek isterdim, biraz da istemezdim. Çünkü ben hayvanları seviyorum
22	ama korkuyorum. Bir de ben böcek filan gelince kaşınıyorum. Orada da bir sürü böcek vardır. Ama
23	internet olmadığı için de üzülürdüm. Ben bir keresinde köye gitmiştim. Orada çok eğlenmiştim.
24	Mercan Kasabasında da eğlenirim.
25	Ö5: Evet isterdim çünkü *daha rahat nefes alıp*, çoğu şeyimizin kısıtlanmadığı *gerçekten her şeyin*
	daha doğal olduğu bir kasabada olmayı çok isterdim.

Sınıf geneli "isterdim" cevabını vermiştir. İstemelerinin genel sebebi ise ata binme isteği, atlara ve doğaya olan ilgileridir. Yerinde olmak istemeyen 1. Ve 9. satırdaki iki öğrenci (Ö16 ve Ö8) ise köy ortamında alerjisinin olabileceği ihtimalinden ve hikayeyi tam olarak kafasında oturtamadığından kaynaklanmaktadır. 21. Satırdaki Ö10 ise kararsız olduğunu belirtmiştir ama kararsızlık sebepleri yine doğal yaşam şartlarıyla ilgilidir. Yani 3. Sınıf öğrencilerinde ilk soruda atlarla empati yapan hiç öğrenci olmamıştır.

Tablo 3.2.'de ise 4. Sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplar konuşma analizi yapılmak üzere düzenlenmiştir.

Tablo 3.2.

4. Sınıf Öğrencilerinin 1. Bölüm 1.Soruya Cevapları

	BİRİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2 dk
	Soru 1: Nazlı ve Can'ın yerinde olmak ister miydiniz?
Satır No:	
1	Ö18*: Hayır istemezdim. Ben hayatımdan memnunum. Şehir hayatı bence daha güzel.*
2	Ö20: Öğretmenim ben şansım olsa gitmek *isterdim.*
3	Ö24: İsterdim çünkü atları, *denizi görmek isterdim*.
4	Ö19: Ben de yaşamak *isterdim* orada, çünkü çok güzel bir yere benziyor. *At arabaları var*.
5	Ö30: *İsterdim.* Çünkü orada ağaçlar olduğu için hava daha sağlıklıdır. Daha güzeldir ağaçlardan.
6	Orada yaşamak isterdim.
7	Ö31: Onların yerinde olmak isterdim. Çünkü çok fazla *güneş var, ağaç var* güneş var. *At arabasına*
8	*binmek isterdim.*
9	Ö28: Ben de onların yerinde olmak isterdim. Hem t*emiz hava hem de at arabasına binmek isterdim*.
10	Çünkü merak ediyorum. Daha önce hiç at arabasına binmedim.
11	Ö27: *Denizle köy bir arada çok güzel olur*. Sahil kasabası gibi olur. Onların yerinde olmak isterdim.
12	Ö24: *Elektrik aletleri olmadığı için* gitmek isterdim. *Doğayla iç içe* olmak isterdim. *Ağaç ev ve*
13	*önünde deniz*. Güzel olurdu.
14	Ö26: Ya hep orada yaşamak isterdim ya hiç gitmek istemezdim. *Gittiğimde bitmesini istemezdim*.
15	

16	Ö29**:** Ben orada yaşamak isterdim, *tahta oyuncaklar gibi hayal gücümü geliştirecek şeyler* olsa severdim. Bir de *dürüstlük* varmış. Beğendim.

Tablo 3.2'de görüldüğü üzere 4. Sınıf öğrencilerinden de sınıf geneli öykünün Nazlı karakterinin yerinde olmak istediğini belirmiştir. Nazlı karakterinin yerinde olmak istemeyen bir öğrencinin (Ö18) gerekçesi ise şehir hayatını tercih etmesidir. Yani 4. Sınıf öğrencilerinde de ilk soruda atlarla empati yapan hiç öğrenci olmamıştır.

İkinci olarak Nazlı karakterinin at arabasına binmesiyle atlara zarar verdiğini ve acı çektirdiğini hissederek üzüleceğini düşünen öğrenci olup olmadığını tespit etmek amacıyla "Sizce Nazlı at arabası gezisi bittiğinde neler hisseder?" diye sorulmuştur. Tablo 3.3.'de 3. Sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplar konuşma analizi yapılmak üzere düzenlenmiştir.

Tablo 3.3.

3. Sınıf Öğrencilerinin 1. Bölüm 2.Soruya Cevapları

	BİRİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2 dk
	Soru 2: Sizce Nazlı at arabası gezisi bittiğinde neler hisseder?
Satır No:	
1	Ö17: *Gezdiği için mutlu hisseder* ama *bittiği için üzülebilir.*
2	Ö16: Bence *mutlu, neşeli olur* ama *bittiğinde üzülür*.
3	Ö15: Çok *mutlu olur bindiği için*. Ama *gezi bittiğinde biraz üzülür*.
4	Ö10: Bence *bittiği için üzülür*.
5	Ö9: Biraz üzülür biraz da sevinirdi. *Atların boynuzları olmadığına üzülebilir* ama öğretmenim *atlara*
6	*bindiği için oraları sevdiği için de mutlu olabilir*.
7	Ö14: Hem üzülürdü hem mutlu olurdu. *Üzülme sebebi hiç bitmesini istemezdi*. *İyi tarafı da ilk defa*
8	*bir unicorna benzeyen ama boynuzsuz bir şey görmüştü. Yani o da at. Buna sevinmiştir.*
9	Ö13: *Bindiğine sevinebilir, bittiğine üzülebilir*. Bir de hayal kırıklığına uğrayabilir. Çünkü o
10	boynuzlu bir unicorn düşünmüştü, onun normal bir at olması onu *hayal kırıklığına uğratmıştır*.
11	Ö8: *Kuzenini gördüğü için, onunla oyun oynadığı için mutludur. At binmesi bittiği için üzgündür*.
12	Ö4: *Hayal kırıklığına uğramıştır*. Çünkü atları tek boynuzlu hayal etmişti.
13	Ö2: *Mutlu hisseder. Belki ilk defa biniyorsa mutlu olur.*

Genel olarak Nazlı karakterinin at arabasına bindiği için mutluluk hissettiği, hayalini kurduğu şeyin bitmesinden ötürü üzülebileceği ve atların bir animasyon karakteri olan unicornlara benzemediğini gördüğü için de hayal kırıklığına uğramış olabileceği üzerine cevaplar gelmiştir.

. Tablo 3.4.'de 4. Sınıf öğrencilerinin 1. Bölüm 2. soruya verdiği cevaplar konuşma analizi yapılmak üzere düzenlenmiştir.

Tablo 3.4.

4. Sınıf Öğrencilerinin 1. Bölüm 2.Soruya Cevapları

	BİRİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2dk
	Soru 2: Sizce Nazlı at arabası gezisi bittiğinde neler hisseder?
Satır No:	
1	Ö19: *Çok güzel bir şey* hisseder.
2	Ö18: Aslında biraz mutlu biraz mutsuz hisseder. *Mutsuz hissetmesinin sebebi, yıllardır kurduğu*
3	*hayalin bitmiş olması. Mutlu hissetmesinin sebebi de hayalini gerçekleştirmiş olması.*
4	Ö24: *At arabasına bindiği için mutlu olurdu ama tek boynuzlu at olmadığı için de biraz üzülürdü*.
5	Ö20: *At arabasına bindiği için de mutlu olmuştur*.
6	Ö27: Ben onun yerinde olsam indiğimde bir daha binmek istediğimi söylerim ve binerim.
7	Ö22: Bence üzülmez *mutlu olur*.
8	Ö25: *İndiği için biraz üzülür* ama çok da kafaya takmaz diye düşünüyorum ben.
9	Ö26: *Mutlu hisseder. Hayalini gerçekleştirdi için.*
10	Ö30: Hem *hayalini gerçekleştirdi için mutludur*. Hem de *at diyarını gördüğü için de heyecanlıdır*.

4. sınıf öğrencilerinden 1. bölümün ikinci sorusuna da Nazlı karakterinin at arabasına binmesinden ötürü mutluluk duyacağı ve ata binme serüveninin bitmesi veya tek boynuzlu atlar görememiş olması sebebiyle üzülebileceği üzerine cevaplar gelmiştir. Nazlı karakterinin at arabasını çeken atları düşündüğünü söyleyen hiç öğrenciye rastlanmamıştır.

3.4.2. Öntest

3.4.2.1 Öykü Tamamlama

Öğrencilere iki adet soru sorulup cevapları alındıktan sonra, son soru olarak "Hikayenin devamında sizce neler olabilir?" diye sorulmuş ve bu sorunun cevapları da kağıda yazdırılmıştır. Öntest uygulamasının öykü tamamlama aşamasında atlarla empati yapan iki öğrenciye (Ö7 ve Ö24) rastlanmıştır. Diğer öğrenciler görüşme sorularında verdiği

cevaplarla benzerlik gösterecek şekilde daha çok Nazlı'nın ata bindiği için mutlu ve heyecanlı bir gün geçirdiğine yönelik bir öykü tamamlama yapmıştır (Ek.4).

Tablo 3.5.

Öntest Öykü Tamamlama Çalışmasında Atlarla Empati Yapan Öğrenciler

Öğrenci	Metin	Kodlar	Kategoriler	Tema
Ö7	…atı güzel *ve onlara zarar vermeyecek şekilde* sürmeye çalışır.	Atlara zarar vermemeye özen gösterme	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme	
Ö24	…ve atlar *yorulmaya* başladı. Atların *su içmesine ve yemek yemesine* ihtiyaç var. Yolda başka bir at arabası geçerken dedi ki "*atların yorulmuş, size su ve havuç vereyim ve karnı doysun*". Biz de tamam dedik ve *atlara yemeklerini yedirdik.*	Atların yorulduğunu hissetme Atların ihtiyaçlarını fark etme Atların ihtiyaçlarını karşılama	Duyarlılık ve yardım	Karşıdakini düşünme, anlama, hissetme ve ona iletme (duyuşsal empati)

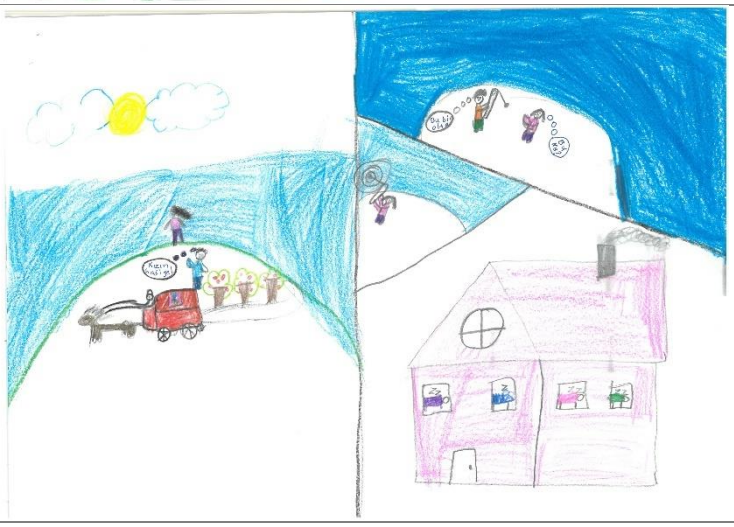
Görüşme sorularında atları, denizi görmek, doğayla iç içe olmak gibi sebeplerle Nazlı'nın yerinde olmak istediğini söyleyen ve Nazlı'nın at arabasına bindiği için mutlu olacağını düşünen Ö24, öntest öykü tamamlama metninde atların yorulduklarını, çeşitli ihtiyaçları olduğunu ve onlara bu ihtiyaçlarından ötürü yardım etme düşüncesini belirtmiştir. Ö7 ise ilk bölüm sorularında yanıt vermemiş, yalnızca öntest öykü tamamlama metninde atlara karşı duyarlılık gösteren ifadelerde bulunmuştur. Bu iki öğrencinin de öykü tamamlama metninde atları anladıkları, onları hissettikleri ve ihtiyaçlarını karşılayacak ifadelerde bulundukları için duyuşsal empati yaptıkları söylenebilir. Ancak diğer öğrencilerin öykü tamamlama çalışmalarında hedef öykü karakteri olan atlarla ilgili herhangi bir empati kurulma ifadesine rastlanmamıştır.

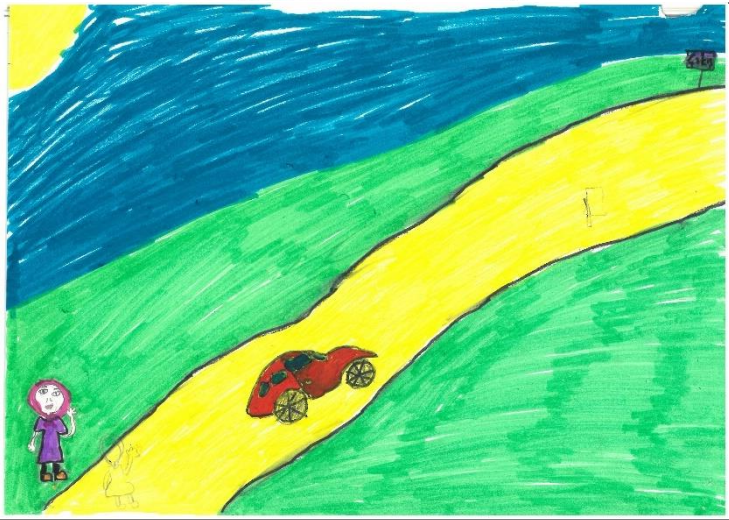
3.4.2.2. Resim Analizi

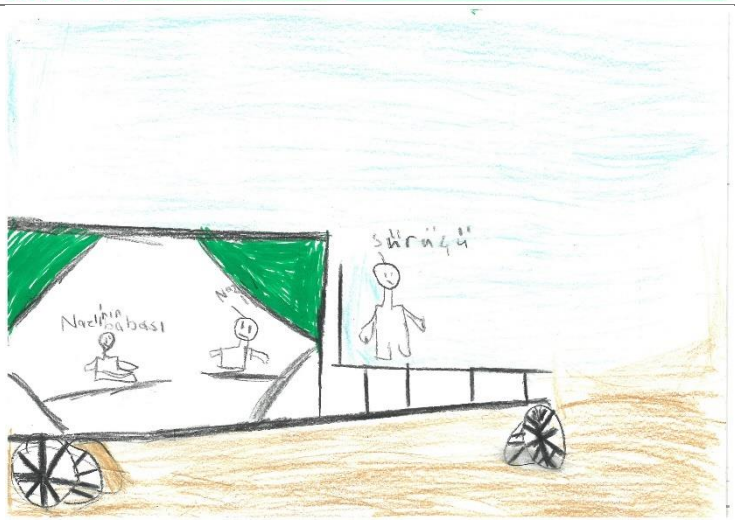
Resim, bir çocuğun duygu ve düşüncelerini, zihnindeki olguları yansıtma aracıdır. Araştırmanın öntestinde, katılımcı öğrencilere yazdıkları öykü tamamlama metnini resim olarak başka bir kağıda aktarmaları istenmiştir.

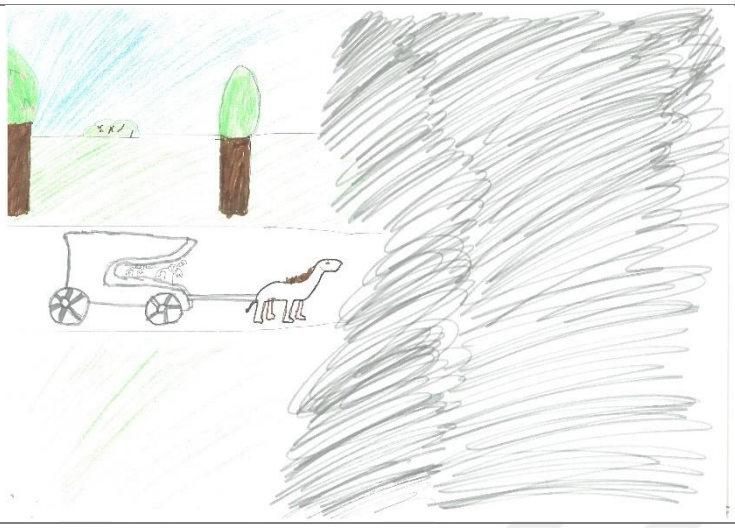
Tablo 3.6.

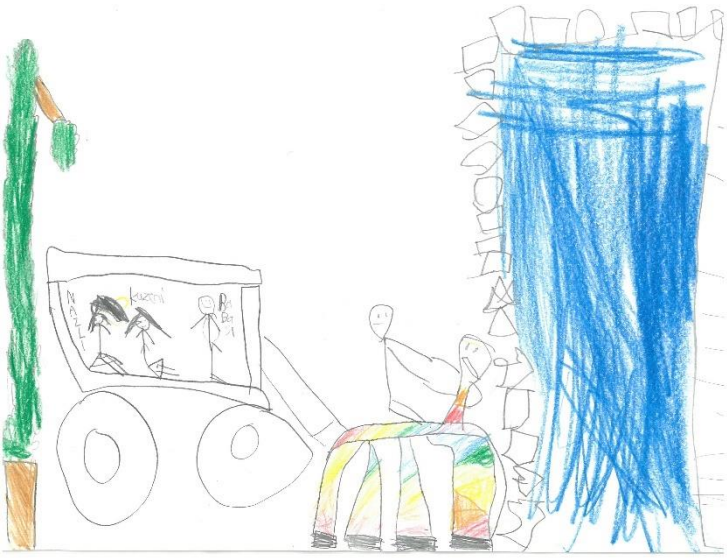
3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Öntest Resim Çalışmalarının Kodlanması

Öğrenci	Resim	Kodlar
Ö1		Dağa çıkan bir at arabası At arabasının içinde Nazlı ile Can Büyük bir ağaç Mercan Kasabası yazılı olan bir giriş tabelası veya kapısı
Ö2		Farklı bölümlere ayrılmış bir resim İlk bölümde Nazlı'yı at arabasına davet eden babası İkinci bölümde Can'dan oltanın ne olduğunu öğrenen bir Nazlı Üçüncü bölümde balık tutan bir Nazlı Dördüncü bölümde pencerelerinden uyuyan dört kişinin göründüğü pembe bir ev.

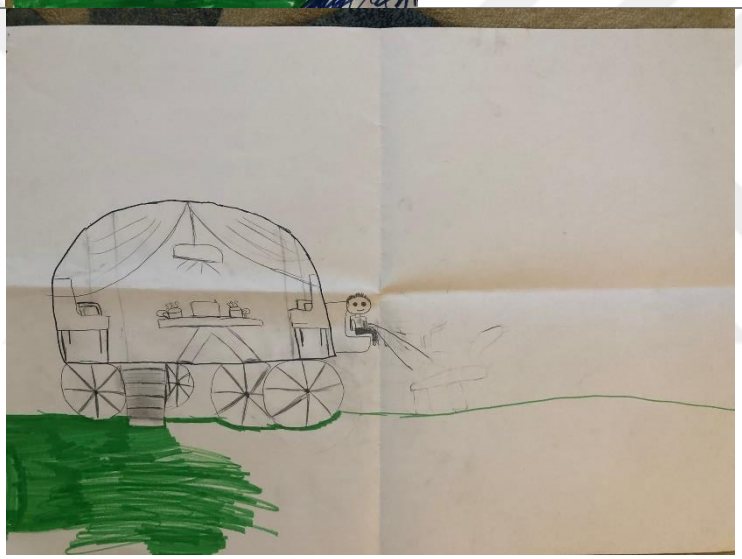
Ö3		Deniz kenarında iki büyük balığı izleyen mutlu bir Nazlı karakteri
Ö4		Yüksek bir dağa doğru çıkan, etrafı ağaçlarla kaplı bir yoldan çıkan at arabası At arabasının önünde bir sincap At arabasını kullanan Kemal amca Mutlu yüz ifadesiyle Can Şaşkın yüz ifadesiyle Nazlı
Ö5		Yeşillikler arasında bir yol Yolda giden kırmızı bir otomobil Yolun başında otomobile el sallayan bir kadın Yolun sonunda üzerinde “çıkış” yazan bir tabela Güneş

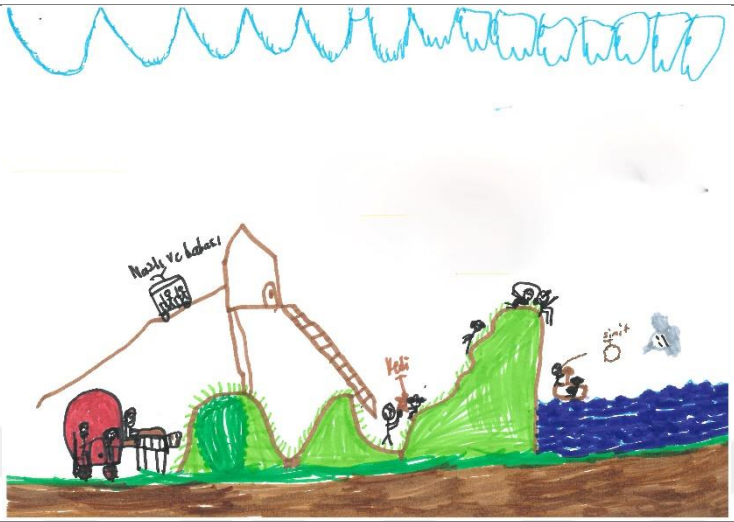
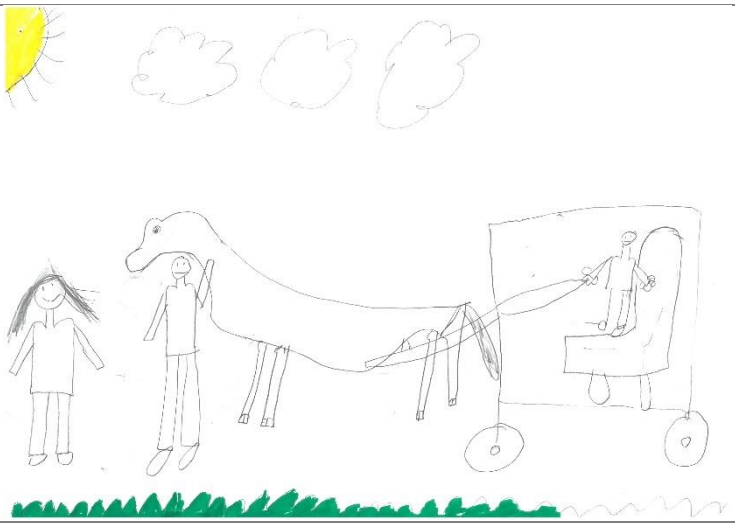
Ö6		Röntgen resim olarak çizilen ev Evin içinde dolap, masa, banyo gibi birçok detay çizilmiş Evin dışında duran bir at ve at arabası
Ö7		Resmin sağ tarafında yarısı görünmeyen at arabası At arabasında oturan Can Sol tarafta çocuk parkında eğlenen Nazlı Güneş Gökyüzü
Ö8		Kağıdın büyük kısmını kaplayan bir at arabası (Atlar çizilmemiş) Sürücü, Nazlı ve Nazlı'nın babası

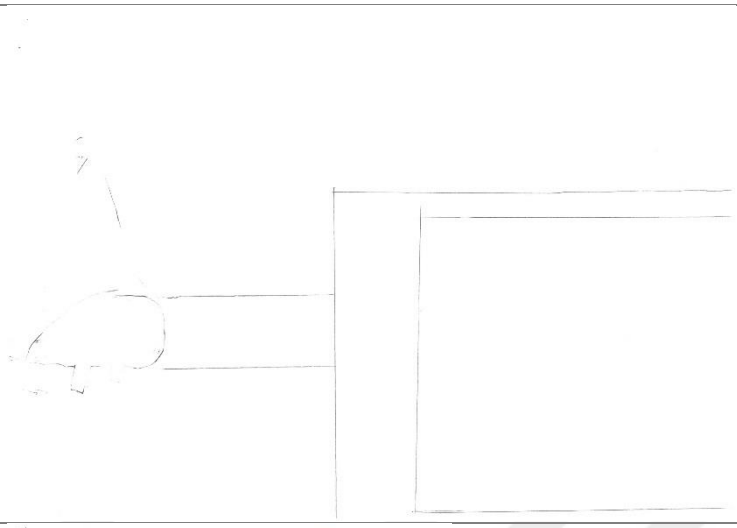
Ö9		At ve at arabası At arabasında Nazlı ve Can Sisli bir ormana yönelmişler Etrafta ağaçlar
Ö10		6 bölüme ayrılmış bir resim İlk bölümde at arabasında oturan Nazlı ve Can Nazlı kendini tek boynuzlu bir ata binmiş olarak hayal ediyor İkinci bölümde at arabası gezisi bittiği için üzülen bir Nazlı Üçüncü bölümde deniz kenarında Can ile gezen Nazlı Dördüncü bölümde Nazlı annesiyle yan yana çizilmiş Beşinci bölümde günlük yazıyor. Son bölümde ise arkadaşlarıyla çizilmiş.
Ö11		Resmin merkezinde bir at arabası İçinde oturan Nazlı bir şeyin eksik olduğunu söylüyor At arabasının arkasında Can

Ö12		Resmin sağında büyük bir şelale Solunda bir at arabası At arabasının içinde Nazlı ve Can Rengarenk boyanmış bir at Büyük bir ağaç Ve Kemal amca
Ö13		Konuşma balonları ile düşüncelerini ifade eden Nazlı ve babası Nazlı şehre dönme korkusu yaşıyor babası ise şehre dönmeleri gerektiğini Nazlı'yı üzmeden nasıl söyleyeceğini düşünüyor
Ö14		Resmin merkezinde bir at arabası At arabasında Nazlı elinde telefonuyla çizilmiş Konuşma balonunda internete bağlanamadığını yazmış Yeşil bir alan Güneşli bir hava

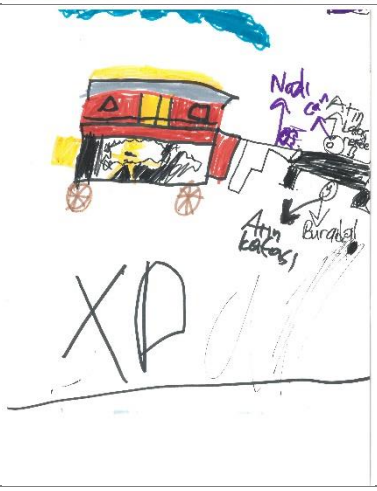
Ö15		At arabası Atın üzerinde Nazlı ve Can
Ö16		İkiye bölünmüş bir resim İlk bölümde at arabası içinde Nazlı ve Can İkinci bölümde ise havuz kaydırağından suya doğru kaymak üzere olan Nazlı, Can ve Ece (hayali karakter).
Ö17		Rengarenk at arabasını çeken bir at Arabayı kullanan Kemal amca Arabanın içinde Nazlı ve Can Güneşli bir hava

Ö18		Resim üç bölümden oluşuyor En alttaki birinci bölümde at arabasını süren Can, at arabasını Nazlı'ya veriyor. İkinci bölümde kara ormanın girişini gören Nazlı yön değiştirme kararı alıyor. Üçüncü bölümde ise atlar kaçınca Nazlı ve Can bir mağara bulup orada kalma kararı alıyor.
Ö19		Resim yarım kalmış. At arabasını çizmiş ama atı çizememiş. Silgi izlerinden ve yarım kalmış boyamadan çizmeye çalışıp yetiştiremediği anlaşılıyor. At arabasının içi oldukça detaylı çizilmiş.
Ö20		Dört bölüme ayrılmış bir resim İlk bölümde ormanlık bir alanda at arabasının içinde Nazlı ve Can uzakta gördükleri bir prensesi bulundukları at arabasına almayı planlıyorlar İkinci ve üçüncü bölümde prensesle selamlaşıp arabaya alıyorlar Son bölümde bir kaza geçiriyorlar. Bütün resim kurşun kalemle çizilmiş.

		Yalnızca ilk bölümdeki güneş ile son bölümdeki kan renkli yapılmış.
Ö21		Resimde birçok sahne bir arada çizilmiş Nazlı ve Can'ın at arabasında oluşları, Nazlı ve babasının dağa tırmanışları Can'ın Nazlı'yı kedisiyle tanıştırması Can ve Nazlı'nın sandala binişleri
Ö22		Mekan çizilmemiş Bir ağaç çizilmiş Bir at arabası ve içinde Nazlı
Ö23		Bir at arabası Kemal amca at arabasının içinde Nazlı ve Can at arabasının önünde atla ilgileniyor Boyama yarım kalmış

Ö24		Kurşun kalemle çizilmiş ve birçok kez silinmiş çizim izleri var Resim yetiştirilememiş
Ö25		Kağıt bölümlere ayrılmış ama sadece ilk bölüm çizilebilmiş Nazlı at arabasıyla apartman olan kendi evine doğru gidiyor Hayal baloncuğunda ise Mercan Kasabası var
Ö26		Bir çok detaylarıyla çizilen at arabası ve at merkeze çizilmiş At arabasının tam üzerinde bir yağmur bulutu var Güneş var Gökkuşağı çıkmış Bir ağaç var Nazlı ve Can çizilmemiş

Ö27		At arabası sağda At arabasının içinde Nazlı ve Can Bir ağaç Bulut ve güneş
Ö28		Birçok konu aynı resimde çizilmiş Güneşli bir hava At arabası ile dağa çıkan Nazlı ve Can Dağın tepesinde piknik yapan Nazlı ve Can Dağdan yuvarlanan Nazlı ve ve Can
Ö29		Merkezde kraliyet ve kraliçe I, II yazan bir at arabası At arabasını çeken atın üzerinde Can Ata arabasının içinde Nazlı ve bir kraliçe At arabasının arkasından çıkan devasa iki kafa

Ö30		At arabası kenarda bekliyor Nazlı ve Can yüksek bir dağın tepesinde piknik yapıyor Arka planda kasaba ve deniz manzarası görünüyor Boyama yetişmemiş
Ö31		At arabası Kemal amca atı kullanıyor Nazlı ve Can at arabasında Her yer deniz olarak çizilmiş ancak ağaçlar da var
Ö32		Mekan çizilmemiş Merkezde bir at arabası var Belirgin olmayan karışık çizgileri yazı ile açıklamış Nazlı, Can ve atı belirtmiş

Tablo 3.7.

3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Öntest Resim Çalışmalarındaki Kodların Geçici Kategorilendirilmesi

Öğrenci	Kodlar	Geçici Kategoriler
Ö1	Dağa çıkan bir at arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasının içinde Nazlı ile Can	
	Büyük bir ağaç	Çevre betimlemesi
	Mercan Kasabası yazılı olan bir giriş tabelası veya kapısı	Çevre betimlemesi
		Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö2	Farklı bölümlere ayrılmış bir resim	Hedef karakterin çizilmesi
	İlk bölümde Nazlı'yı at arabasına davet eden babası	At arabasıyla güzel bir gezi
	İkinci bölümde Can'dan oltanın ne olduğunu öğrenen bir Nazlı	Farklı bir sosyal aktivite
	Üçüncü bölümde denizde balık tutan bir Nazlı	Çevre betimlemesi
	Dördüncü bölümde pencerelerinden uyuyan dört kişinin göründüğü pembe bir ev.	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö3	Deniz kenarında iki büyük balığı izleyen mutlu bir Nazlı karakteri	Çevre betimlemesi
		Farklı bir sosyal aktivite
		Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö4	Yüksek bir dağa doğru çıkan, etrafı ağaçlarla kaplı bir yoldan çıkan at arabası	Hedef karakterin çizilmesi
		Çevre betimlemesi
	At arabasının önünde bir sincap	
	At arabasını kullanan Kemal amca	
	Mutlu yüz ifadesiyle Can	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Şaşkın yüz ifadesiyle Nazlı	
Ö5	Yeşillikler arasında bir yol	Çevre betimlemesi
	Yolda giden kırmızı bir otomobil	
	Yolun başında otomobile el sallayan bir kadın	Farklı bir konu
	Yolun sonunda üzerinde "çıkış" yazan bir tabela	Çevre betimlemesi
	Güneş	Çevre betimlemesi
		Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö6	Röntgen resim olarak çizilen ev	Çevre betimlemesi
	Evin içinde dolap, masa, banyo gibi birçok detay çizilmiş	Çevre betimlemesi
	Evin dışında duran bir at ve at arabası	Hedef karakterin çizilmesi
		Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö7	Resmin sağ tarafında yarısı görünmeyen at arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasında oturan Can	
	Sol tarafta çocuk parkında eğlenen Nazlı	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Güneş	Çevre betimlemesi
	Gökyüzü	
Ö8	Kağıdın büyük kısmını kaplayan bir at arabası	
	(Atlar çizilmemiş)	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama

	Sürücü, Nazlı ve Nazlı'nın babası	
Ö9	At ve at arabası At arabasında Nazlı ve Can Sisli bir ormana yönelmişler Etrafta ağaçlar	Hedef karakterin çizilmesi Çevre betimlemesi Çevre betimlemesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö10	6 bölüme ayrılmış bir resim İlk bölümde at arabasında oturan Nazlı ve Can Nazlı kendini tek boynuzlu bir ata binmiş olarak hayal ediyor İkinci bölümde at arabası gezisi bittiği için üzülen bir Nazlı Üçüncü bölümde deniz kenarında Can ile gezen Nazlı Dördüncü bölümde Nazlı annesiyle yan yana çizilmiş Beşinci bölümde günlük yazıyor. Son bölümde ise arkadaşlarıyla çizilmiş.	 Hedef karakterin çizilmesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama At arabası ile güzel bir gezi Farklı bir sosyal aktivite Farklı bir sosyal aktivite Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö11	Resmin merkezinde bir at arabası İçinde oturan Nazlı bir şeyin eksik olduğunu söylüyor At arabasının arkasında Can	Hedef karakterin çizilmesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö12	Resmin sağında büyük bir şelale Solunda bir at arabası At arabasının içinde Nazlı ve Can Rengarenk boyanmış bir at Büyük bir ağaç Ve Kemal amca	Çevre betimlemesi Hedef karakterin çizilmesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö13	Konuşma balonları ile düşüncelerini ifade eden Nazlı ve babası Nazlı şehre dönme korkusu yaşıyor babası ise şehre dönmeleri gerektiğini Nazlı'yı üzmeden nasıl söyleyeceğini düşünüyor	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö14	Resmin merkezinde bir at arabası At arabasında Nazlı elinde telefonuyla çizilmiş Konuşma balonunda internete bağlanamadığını yazmış Yeşil bir alan Güneşli bir hava	Hedef karakterin çizilmesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama Çevre betimlemesi Çevre betimlemesi
Ö15	At arabası Atın üzerinde Nazlı ve Can	Hedef karakterin çizilmesi Hedef karakterin çizilmesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö16	İkiye bölünmüş bir resim İlk bölümde at arabası içinde Nazlı ve Can İkinci bölümde ise havuz kaydırağından suya doğru kaymak üzere olan Nazlı, Can ve Ece (hayali karakter).	 Hedef karakterin çizilmesi Farklı bir aktivite Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö17	Rengarenk at arabasını çeken bir at Arabayı kullanan Kemal amca Arabanın içinde Nazlı ve Can Güneşli bir hava	Hedef karakterin çizilmesi Çevre betimlemesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama

Ö18	Resim üç bölümden oluşuyor	
	En alttaki birinci bölümde at arabasını süren Can, at arabasını Nazlı'ya veriyor.	Hedef karakterin çizilmesi
	İkinci bölümde kara ormanın girişini gören Nazlı yön değiştirme kararı alıyor.	Çevre betimlemesi
	Üçüncü bölümde ise atlar kaçınca Nazlı ve Can bir mağara bulup orada kalma kararı alıyor.	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö19	Resim yarım kalmış.	
	At arabasını çizmiş ama atı çizememiş.	Hedef karakterin çizilmesi
	Silgi izlerinden ve yarım kalmış boyamadan çizmeye çalışıp yetiştiremediği anlaşılıyor.	
	At arabasının içi oldukça detaylı çizilmiş.	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö20	Dört bölüme ayrılmış bir resim	
	İlk bölümde ormanlık bir alanda at arabasının içinde Nazlı ve Can uzakta gördükleri bir prensesi bulundukları at arabasına almayı planlıyorlar	Hedef karakterin çizilmesi Farklı bir konu Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	İkinci ve üçüncü bölümde prensesle selamlaşıp arabaya alıyorlar	
	Son bölümde bir kaza geçiriyorlar. Bütün resim kurşun kalemle çizilmiş.	
	Yalnızca ilk bölümdeki güneş ile son bölümdeki kan renkli yapılmış.	
Ö21	Resimde birçok sahne bir arada çizilmiş	
	Nazlı ve Can'ın at arabasında oluşları, Nazlı ve babasının dağa tırmanışları	Hedef karakterin çizilmesi Çevre betimlemesi
	Can'ın Nazlı'yı kedisiyle tanıştırması	Farklı bir konu
	Can ve Nazlı'nın sandala binişleri	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö22	Mekan çizilmemiş	
	Bir ağaç çizilmiş	
	Bir at arabası ve içinde Nazlı	Hedef karakterin çizilmesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö23	Bir at arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Kemal amca at arabasının içinde	
	Nazlı ve Can at arabasının önünde atla ilgileniyor	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Boyama yarım kalmış	
Ö24	Kurşun kalemle çizilmiş ve birçok kez silinmiş çizim izleri var	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Resim yetiştirilememiş	
Ö25	Kağıt bölümlere ayrılmış ama sadece ilk bölüm çizilebilmiş	
	Nazlı at arabasıyla apartman olan kendi evine doğru gidiyor	Hedef karakterin çizilmesi
	Hayal baloncuğunda ise Mercan Kasabası var	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö26	Birçok detaylarıyla çizilen at arabası ve at merkeze çizilmiş	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasının tam üzerinde bir yağmur bulutu var	Çevre betimlemesi Çevre betimlemesi
	Güneş var	Çevre betimlemesi
	Gökkuşağı çıkmış	Çevre betimlemesi
	Bir ağaç var	Çevre betimlemesi

	Nazlı ve Can çizilmemiş	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö27	At arabası sağda	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasının içinde Nazlı ve Can	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Bir ağaç	Çevre betimlemesi
	Bulut ve güneş	Çevre betimlemesi
Ö28	Birçok konu aynı resimde çizilmiş	
	Güneşli bir hava	Çevre betimlemesi
	At arabası ile dağa çıkan Nazlı ve Can	Hedef karakterin çizilmesi
	Dağın tepesinde piknik yapan Nazlı ve Can	Farklı bir sosyal aktivite
	Dağdan yuvarlanan Nazlı ve ve Can	Farklı bir sosyal aktivite
		Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö29	Merkezde kraliyet ve kraliçe I, II yazan bir at arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasını çeken atın üzerinde Can	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Ata arabasının içinde Nazlı ve bir kraliçe	
	At arabasının arkasından çıkan devasa iki kafa	Farklı bir konu
Ö30	At arabası kenarda bekliyor	Hedef karakterin çizilmesi
	Nazlı ve Can yüksek bir dağın tepesinde piknik yapıyor	Farklı bir sosyal aktivite
	Arka planda kasaba ve deniz manzarası görünüyor	Çevre betimlemesi
	Boyama yetişmemiş	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö31	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Kemal amca atı kullanıyor	
	Nazlı ve Can at arabasında	
	Her yer deniz olarak çizilmiş ancak ağaçlar da var	Çevre betimlemesi
		Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö32	Mekan çizilmemiş	
	Merkezde bir at arabası var	Hedef karakterin çizilmesi
	Belirgin olmayan karışık çizgileri yazı ile açıklamış	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Nazlı, Can ve atı belirtmiş	

Tablo 3.8.

3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Öntest Resim Çalışmalarının Kategorilere ve Temalara Ayrılması

Kodlar	Kategoriler	Ana Kategoriler (Tema)
Nazlı'yı at arabasına davet eden babası	At arabasıyla güzel bir gezi (Ö2)	Benmerkezci düşünme
Can'dan oltanın ne olduğunu öğrenen bir Nazlı Deniz kenarında iki büyük balığı izleyen mutlu bir Nazlı karakteri Deniz kenarında Can ile gezen Nazlı Günlük yazan Nazlı Piknik yapan ve dağdan yuvarlanan Nazlı	Farklı bir sosyal aktivite (Ö2, Ö3, Ö10, Ö28, Ö30)	
Yolun başında otomobile el sallayan bir kadın	Farklı bir konu (Ö5, Ö20, Ö21, Ö29)	

At arabasına yolda gördükleri bir prensesi alıyorlar Can Nazlı'yı kedisiyle tanıştırıyor At arabasının arkasından çıkan devasa bir kafa		
Atların konu edilmemesi veya at arabası gezisinin güzel yanlarının vurgulanması	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama (Ö1,…, Ö32)	
At ve at arabası	Hedef karakterin çizilmesi (Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32)	
Büyük bir ağaç Mercan Kasabası yazılı olan bir giriş Deniz Ağaçlarla kaplı bir yol Yeşillikler arasında bir yol Yolun sonunda çıkış yazan bir tabela Güneş Röntgen resim olarak çizilen bir ev Evin içinde dolap, masa, banyo gibi birçok detay Sisli bir orman Büyük bir şelale Bulut Gökyüzü Gökkuşağı Dağ Arka planda kasaba ve deniz manzarası	Çevre betimlemesi (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö12, Ö14, Ö17, Ö18, Ö21, Ö26, Ö27, Ö28, Ö30, Ö31)	Mekan Çizimi

Öğrencilerin resimleri incelendiğinde, bazıları at arabası gezisinin güzelliğini, bazıları farklı konu ve aktiviteleri resimlerine aktarmıştır. Ancak hiçbiri resminde, atlarla empati yapmaya yönelik bir detaya yer vermemiştir. Çocuklardan düşünmediği ve hissetmediği bir şeyi resim çalışmasına yansıtması beklenilmemelidir. Bu sebeple öntest öykü tamamlama çalışmalarında atlarla empati içeriği bulunmayan öğrencilerin resimlerinde de empatiyi ifade edecek detaylar bulma ihtimali oldukça düşüktür. Öntest öykü tamamlama çalışmalarında empati ifadeleri bulunan Ö7 ve Ö24'ün resim çalışmalarına bakıldığında öykülerindeki duyguların tamamını resim çalışmalarına aktaramadıkları gözlemlenmektedir. Ö7 öyküdeki atlara resminde hiç yer vermemiş, at arabasının arka kısmını çizerek, resmin büyük bölümünde Nazlı karakterinin parkta oynadığı ana yer vermiştir. Ö24'ün öntest resim

çalışmasında ise at arabası kurşun kalemle çizilmeye çalışılmış ama başaramadığını düşündüğü için sürekli silerek belirsiz çizgilerle resim yarım bırakılmıştır.

3.4.3. İkinci Bölüm Görüşme Soruları

Öntest uygulamasının yapıldığı aynı grup ile sontest uygulamasına, görsel sanatlar dersinde devam edilmiştir. Hatırlatma amacıyla öntest uygulamasındaki yarım öykü tekrar okunmuş, küçük bir paragraf ile atları betimlemek üzere eklemeler yapılmıştır. Yönlendirme yapmayacak şekilde, atların bulunduğu zorlu şartları ne denli düşünecekleri ile ilgili fikir edinmek amacıyla sorular sorularak, öykü tamamlama ve resim çizme uygulamaları yapılmıştır.

İlk olarak "Sizce bu aşamada hikâyenin diğer kahramanları ne hissediyordur?" diye sorulur. Bu soruyu sormaktaki amaç katılımcı öğrencilerin içinde, atları düşünen, anlayan olup olmadığını tespit etmektir. Tablo 3.6.'da 3. Sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplar konuşma analizi yapılmak üzere düzenlenmiştir.

Tablo 3.9.

Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin İkinci Bölüm Birinci Soruya Cevapları

	İKİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2dk
	Soru 1: Sizce bu aşamada hikâyenin diğer kahramanları ne hissediyordur?
Satır No:	
1	Ö1: Bence babası Nazlı'yı mutlu ettiği için mutlu oluyordur.
2	Ö4: Kuzenini gezdirdiği için mutlu oluyordur.
3	Ö7: Nazlı'nın kuzeni Can Nazlı böyle mutlu bağırıyor diye o da mutludur.
4	Ö8: Babası eski anıları yaşadığı için mutludur, Can ise kuzeni burayı sevdiği için çok mutludur.
5	Ö11: Babası iki türlü mutlu olmuştur, hem kızının gelip mutlu olduğu için hem de kendi eski
6	anılarını yaşamıştır. Can da herkes mutlu diye mutludur.
7	Ö17: Babası Nazlı'yla gurur duyar. Kuzeni Can' da Nazlı geldiği için mutluluk duyar.
8	Ö13: Can kuzeni geldiği için çok mutlu olmuştur.
9	Ö16: Can ve Nazlının babası biraz duygusal olabilirler. Çok uzun süre sonra görüştükleri için.
10	Ö17**:** Kemal amca da atlara biraz baskı uyguladığı için birazcık üzgün olabilir.
11	Öğretmen: Sizce bu hikayenin başka kahramanı yok mu?

12	Ö3: Kemal amca var. Çocukları gezdirdiği için mutludur.
13	Ö1: İlk defa kasabaya gelen birine iyilik yaptığı için mutludur bence.
14	Ö16**:** Atlar var.
15	Öğretmen: Peki sizce atlar ne hissediyorlardır?
16	Ö9: Bence *mutsuz hissediyorlardır*. Çünkü onları kullanırken hem *canları acıyor* hem de belki onlar
17	da orada olmak ister.
18	Ö12: Atlar bence *acı hissediyordur*. Onlar da at arabasının içinde olmak isterlerdi bence.
19	Ö17: Bence *acı çekiyorlardır*. Çünkü *onlara vuruluyor* ya.
20	Ö11: *Acı çeker ve üzülürler çünkü kırbaç biraz sert bir şey.*
21	Ö10*: Yorgun* hissederler kendilerini
22	Ö8**:** *Sırtları acıdığı için acı hissederler. Bir de çok koştukları için yorulurlar.*

Tablo 3.9. incelendiğinde, 3. Sınıf grubu, çalışmanın ikinci bölümünün ilk sorusunda atları hikayenin bir kahramanı olarak bile düşünmemişlerdir. Öğretmenin "bu hikayenin sizce başka kahramanı yok mu?" diye sormasıyla düşünerek atlarında bu öykünün bir kahramanı olduğunu düşünmüşlerdir. Ardından atları anlamaya çalışmışlar ve atların hisleriyle ilgili farklı yorumlarda bulunmuşlardır.

16-18. satırlarda Ö9 ve Ö12 benzer cevaplar vermişlerdir. İkisi de at arabasından ötürü atların canları acıdığını, atların da at arabasının içinde olmak isteyeceklerini söylemişlerdir. Bu cevapla at arabasına binenlerin keyifli vakit geçirdiklerini, rahat olduklarını ama bu arabayı çeken atların iyi şartlarda olmadıklarını düşündükleri ifade edilebilir.

19., 20. ve 22. satırlarda Ö17, Ö11 ve Ö8 kırbaçlandıkları için acı çektiklerini belirtmiştir. 21. Satırda ve yine 22. Satırdaki Ö10 ve Ö8 atların yorgun hissedeceklerini belirtmiştir. Cevap veren öğrencilerin tamamı atlarla ilgili empati kurarak onların bulunduğu şartları anlamaya yönelik yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Atların kamçılandıklarında canlarının acıyıp acımadığını soran 3. sorunun cevabı alınmıştır.

İkinci ve dördüncü soru olarak öğrencilere "Atlar sizce özgür mü? Güzel beslenebiliyorlar mı? Susamışlar mıdır? Sağlıklılar mı?" diye sorulmuştur. Bu soruyu sormaktaki amaç katılımcı öğrencilerin hikayedeki atların yaşam koşullarını düşünmelerini sağlamaktır. Tablo 3.10.'da 3. Sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplar konuşma analizi yapılmak üzere düzenlenmiştir.

Tablo 3.10.

3. Sınıf Öğrencilerinin 2. Bölüm 2. ve 4. Soruya Cevapları

	İKİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2dk
	Soru 2 ve 4: Atlar sizce özgür mü? Güzel beslenebiliyorlar mı? Susamış olabilirler mi? Sağlıklılar mı?
Satır No:	
1	Öğretmen: Hikayedeki atlar sizce özgür mü çocuklar?
2	Sınıf Geneli: Değiller.
3	Ö5: Belki özgür olabilirler, işleri bittiğinde belki salıyor olabilirler.
4	Öğretmen: Peki güzel beslenebiliyorlar mıdır?
5	Ö1: Yürüdükleri için havuç filan veriyor olabilirler.
6	Ö16: Hayır çünkü yemek yiyecek vakit bulamazlar ki.
7	Ö13**:** Atlar doğada serbest olsaydı belki yemek yiyebilme şansı vardı ama çiftlikte çok az alıyordur.
8	Öğretmen: Atlar sizce susamış olabilir mi?
9	Sınıf geneli: Evet, evet..

Atların özgürlüğü konusunda sınıf geneli hemfikir olup atların özgür olmadıklarını dile getirmiştir. 3. Satırda belirtildiği üzere yalnızca Ö5 kararsız bir şekilde at arabasını çekme işleri bittikten sonra atların serbest bırakılma ihtimalini düşünmüştür. Atların güzel beslenip beslenemediği konusunda da sınıf kararsız ve çekingen bir tutum sergilemiştir. 5.satırda Ö1 atlar yürüdükleri için acıkabileceğini ve o sırada havuç verilebileceğini belirtmiştir. Ö16 ise atların sürekli yürüdükleri için düzenli beslenmeye vakitlerinin olmadığını düşünmüştür. Ö13 ise özgür olsalardı istedikleri zaman doğada yemek bulabileceklerini, çiftlikte daha az beslenebildiklerini belirtmiştir. Atların susayıp susamadıkları sorusuna ise bütün sınıf hep bir ağızdan susamış olduklarını belirtmiştir.

Son soru olan "Haydi şimdi kendimizi oradaki atların yerine koyalım. Siz o atlardan biri olsaydınız orada hangi cümleleri kurardınız?" sorusunun amacı ise öğrencilerin atların duygularına tercüman olmalarını sağlamaktır. Tablo 3.11.'de 3. Sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplar konuşma analizi yapılmak üzere düzenlenmiştir.

Tablo 3.11.

3. Sınıf Öğrencilerinin 2. Bölüm 5. Soruya Cevapları

	İKİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2dk
	Soru 5: Haydi şimdi kendimizi oradaki atların yerine koyalım. Siz o atlardan biri olsaydınız orada hangi cümleleri kurardınız?
Satır No:	
1	Ö5: Allah'ım ben sana ne yaptım? Canım acıyor.
2	Ö4: Bi su olsa da içsek.
3	Ö2: Bu sıcak yaz gününde benden ne istiyorsunuz.
4	Ö11: Eziyet ediyorlar bana.
5	Ö17: Valla Allah bilir nereye gideceğim, bir gün orada öleceğim.
6	Ö8: Ben yaşlandım, benim yerime başka bir at bulun.
7	Ö10: Ölüyorum ben.
8	Ö7: Sizin yapacağınız işe.
9	Ö13: Keşke beni serbest bıraksanız.
10	Ö14: Beni salın.
11	Ö11: Beni artık özgürlüğe bırakın.
12	Ö15: Ben dayanamam, ölürüm.

Tablo 3.11 incelendiğinde 3.sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğunun cevap vererek atların hislerini dile getirdikleri görülmüştür. Cevap veren öğrencilerin bir kısmı atların canının yanmasından şikayetlerini, bir kısmı öleceğini, bir kısmı atların isyanını, bir kısmı ise özgürlüğe olan ihtiyaçlarını dile getirmiştir. Gelen cevapların tamamında empati kurulduğu söylenebilmektedir.

İkinci bölüm soruları sırasıyla 4. Sınıf öğrencilerine de sorulmuştur. İlk olarak "Sizce bu aşamada hikâyenin diğer kahramanları ne hissediyordur?" sorusuna gelen yanıtlar tablo 3.12.'de düzenlenmiştir.

Tablo 3.12.

4. Sınıf Öğrencilerinin 2. Bölüm 1.Soruya Cevapları

	İKİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2dk Soru 1: Sizce bu aşamada hikâyenin diğer kahramanları ne hissediyordur?
Satır No:	
1	Ö24: Kemal amca ile Can şaşkınlık hissediyorlardır. Nazlı bağırdığı için. Nazlı'nın babası da kızı
2	için endişelenebilir. Deniz ve dağ arası yolculuk yaptığı için.
3	Ö21: Can Nazlı yanına geldiği için mutludur.
4	Ö29: Arabacı Nazlı bağırdığı için şaşkın olmuştur, Can ise kuzenini mutlu ettiği için mutlu olmuştur.
5	Ö22: Öğretmenim bence herkes mutlu olmuştur. Nazlı ile Can at arabasına bindiği için mutlu
6	olmuştur. Kemal amca da çocukları eğlendirdiği için mutlu olmuştur.
7	Ö24: Can ve Nazlı'nın babası mutludur.
8	Ö20: Can, Nazlı ve babası mutlu olur. Kemal amca da işini yaptığı için ve para kazandığı için mutlu
9	olur.
10	Ö18: En mutlusu Nazlının babasıdır. Çünkü kızının en çok görmek istediği şeyi gerçekleştirdi.
11	Öğretmen: Sizce bu hikayenin başka kahramanı yok mu?
12	Sınıf Geneli: (Düşünürler, farklı cevaplar gelir ve birisi hedefe ulaşır) "Atlar var".
13	Öğretmen: Peki sizce atlar ne hissediyorlardır?
14	Ö24: İnsanları sırtında taşıyorlar, bence mutlu değillerdir.
15	Ö21: Ama insanları eğlendiriyorlar.
16	Ö30: Kemal amca kamçıladığı için canları acımış olabilir, hem de insan dilini anlamadıkları için
17	Nazlı'nın neden bağırdığını anlamamış olabilir.
18	Ö24: Bence biraz üzgünlerdir ve kamçılandıkları için canları acıyordur.
19	Ö29: Canları acıdığı için belki şaha kalkarlar. O sırada araba kaza yapabilir.
20	Ö18: Atlar nasıl mutlu olsun öğretmenim, kayış yiyorlar.
21	Ö19**:** Bana vursalar canım acır öğretmenim. Onlar çok kötü hissediyordur

Tablo 3.12. incelendiğinde, 4. Sınıf öğrencileri ilk aşamada atları tıpkı 3. Sınıf öğrencileri gibi hikayenin bir kahramanı olarak düşünmemişlerdir. Öğretmenin "bu hikayenin sizce başka kahramanı yok mu?" diye sormasıyla düşünerek atlarında bu öykünün bir kahramanı olduğunu düşünmüşlerdir.

14. Satırda Ö24'ün atların insanları sırtında taşıdığı için mutlu olmadığını söylemesi, aslında atın kendi doğasında taşıyıcı özelliği olduğunu düşünmeden onun yerine kendisini koyarak bu cevabı verdiği düşünülmektedir. Kendisi sırtında bir insan taşısa canı acıyacağı için onun da canının acıdığını düşünmüştür. Empati kurmuş olduğu söylenebilir.

15. satırda Ö21 ise verdiği cevapta Ö24'e karşılık olarak aslında atların insanları taşıyarak onları mutlu ettiği için mutlu olacağını söylemiştir. Burada Ö21'in atlarla empati kurmadığını ancak atlardan insanlarla empati kurmasını beklediği söylenebilir.

16. ve 17. satırda Ö30 atların kamçılandığı için canlarının acıdığını ve farklı bir bakış açısıyla atların insan dilini anlamadığı için Nazlı'nın mutluluk çığlıklarına anlam veremeyeceğini belirtmiştir. 18. satırda Ö24 tekrar söz hakkı alarak aynı Ö30 gibi atların kamçılandığı için canlarının acıdığını ve üzgün olabileceklerini belirtmiştir.

19. ve 20 satırda Ö29 ve Ö18 diğer arkadaşlarıyla benzer şekilde kamçılandıkları için canları acıdığını belirmiştir. 21. Satırda Ö19 empati duygusunun en yaygın tanımlarından olan kendini başkasının yerine koyarak onu anlayabilme ifadesini cümlesinde belirtmiştir. "Bana vursalar canım acır" diyerek atların çok kötü hissetmelerini anladığını ifade etmiştir.

Bu cevaplar doğrultusunda bütün öğrenciler atların kamçılandıklarında canlarının acıdığı kanısına varmıştır.

Ardından ikinci soru sorulmuştur.

Tablo 3.13.

4. Sınıf Öğrencilerinin 2. Bölüm 2. Ve 4. Soruya Cevapları

	İKİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2dk
	Soru 2 ve 4: Atlar sizce özgür mü? Güzel beslenebiliyorlar mı? Susamış olabilirler mi? Sağlıklılar mı?
Satır No:	
1	Öğretmen: Hikayedeki atlar sizce özgür mü çocuklar?
2	Ö24: Bence değiller çünkü bir ipe bağlanmışlar ve durmadan kamçılandıkları için. Ama bence yarış
3	atlarının durumları daha kötü, daha fazla kapalı yerlerde tutuluyorlar.
4	Ö29: Değiller öğretmenim.
5	Ö22: Öğretmenim bence özgürler. Kemal amca mutlu olduğu için, atlar da ona alışıktırlar. Atlar da
6	özgür olduklarını hissederler.
7	Öğretmen: Özgürlük nedir sence Ö22?
8	Ö22: İstediğini yapabilmek öğretmenim.
9	Öğretmen: Peki bu atlar istediğini yapabiliyorlar mı?
10	Bütün öğrenciler: hayır, yapamıyorlar. O yüzden özgür değiller.
11	Öğretmen: Peki güzel beslenebiliyorlar mıdır?
12	Ö25: Bence beslenebiliyorlar, çünkü şehirdeki gibi kirli şeyler yok.

13	Ö22: Besleniyorlar. Çünkü beslenmeselerdi atların hali düşük olurdu, at arabasını çekemezlerdi.
14	Ö24: İyi besleniyorlardır. Özgür olsalar yemek bulamayabilirlerdi. At arabasını çekmesi için iyi
15	besliyorlardır.
16	Ö29**:** Öğretenim ben atların yolda çatlayabileceklerini, halsiz düşebileceklerini ve Kemal amcanın
17	belki kötü birisi olup atlara yem vermeyebileceğini düşündüm.
18	Öğretmen: Atlar sizce susamış olabilir mi?
19	Ö18: Susamışlardır, sıcak bir yaz günü diyor.
20	Ö23: Ben atların yerinde olsam susuzluktan ölürdüm
21	Ö26: Evet çünkü iki tane insanı çekiyorlar, bir tane faytonu çekiyorlar. Yorulmuşlardır öğretmenim.
22	Ö24: Güneş tam tepelerinde olduğu için susamışlardır. Bir de yokuş çıkıyorlardı.
23	Ö29**:** Öğretmenim güneş belki çok yakındır o sırada, çok yakıcıdır. Bir de dağa tırmanıyorlar,
24	susamışlardır.
25	Öğretmen: Bu atlar sizce sağlıklılar mıdır?
26	Ö24: İnsan çekiyorlardır, sağlıklı olmasalar çekemezler.
27	Ö18: Değillerdir, psikolojileri bozulmuştur. Çünkü tutsak altındalar.
28	Ö22: Sağlıklıdır.
29	Ö20: Biz bir kere Bolu'ya gittik. Orada atlar a tarabalarını çekiyorlardı. Bacakları çok inceydi. Sanki
30	hiçbir şey yememiş gibiydiler. Titreyerek at arabasını çekiyorlardı. Bu hikayedeki atlar da öyledir.

Tablo 3.13'te 1. ve 10. satırlar arası incelendiğinde atların özgürlükleri konusunda kendi aralarında bir istişare yaparak özgür olmadıkları konusunda hemfikir olmuşlardır. Ancak atların iyi beslenmeleri konusunda fikir ayrılığı oluşmuştur. Sınıf geneli atların iyi beslendiğini düşünürken bir öğrenci atların sorumluluğunu alan kişilerin iyi insanlar olmamaları durumunda kötü beslenebileceklerini belirtmiştir. Atların susamış olma durumları sorulduğunda ise sıcak hava şartları ve yorucu bir iş yapmalarından ötürü bütün öğrenciler atların çok susadığını düşünmektedir. Ancak atların sağlık durumlarıyla ilgili 25. Ve 30.satır aralarında görüldüğü gibi büyük ölçüde fikir ayrılığı söz konusu olmuştur. Ö24 atların sağlıklı olmasalar insanları ve at arabasını çekemeyeceklerini düşünürken, Ö20 at arabası deneyimini paylaşarak böyle zorlanan atların çok sağlıklı olmadığını belirtmiştir. Ö18 ise atların özgür olmamalarına bağlı olarak psikolojilerinin iyi olmadığını dile getirmiştir. Ö22 ise sağlıklı olduğu yönünde düşüncelerini paylaşmıştır.

Son soru olan "Haydi şimdi kendimizi oradaki atların yerine koyalım. Siz o atlardan biri olsaydınız orada hangi cümleleri kurardınız?" sorusu Tablo 3.14.'te düzenlenmiştir.

Tablo 3.14.

4. Sınıf Öğrencilerinin 2. Bölüm 5. Soruya Cevapları

	İKİNCİ BÖLÜM GÖRÜŞME SORULARI Süre: 2dk
	Soru 5: Haydi şimdi kendimizi oradaki atların yerine koyalım. Siz o atlardan biri olsaydınız orada hangi cümleleri kurardınız?
Satır No:	
1	Ö25: Bana işkence etmeyin derdim. Bizi eğiterek yönlerimizi belirleyin, canımızı yakarak değil.
2	Ö23: Yapmayın, canım acıyor.
3	Ö18: Özgür bırakın, lütfen.
4	Ö26: Sırtım ağrıdı, rahatlayın.
5	Ö30: Özgür olmak istiyorum
6	Ö32: Beni kamçılama ben kendim giderim.
7	Ö29: Beni kamçılama, benim canım yanıyor. Ben de sana bir toynak atayım da o zaman görürsün
8	insanoğlu.
9	Ö31: Beni bırakır mısınız özgür olmak istiyorum
10	Ö24: Ben özgür olmak istiyorum ve benim her zaman suyumu yemeğimi bir yere koyun ben oradan
11	yiyim özgür olayım.
12	Ö22: Beni bir salın.

Tablo 3.14. incelendiğinde sınıf geneli öğrenciler atların özgürlüğünü istediğini belirtmiştir. Daha az kısmı ise kamçılanmaktan ötürü canlarının acıdığını dile getirmiştir. 7.satırda cevap vermiş olan Ö29 atlarla empati kurarak kamçılandığından ötürü canının yandığını belirtmiş ve ardından da bir at olarak insanlardan empati kurmasını beklediğini gösteren bir cümle kurmuştur.

3.4.4. Sontest

3.4.4.1. Öykü Tamamlama

Öykü ile ilgili sorular tamamlandıktan sonra öğrencilere öntest uygulamasıyla farkını düşündürebilmek adına "ilk resimlerinizde çoğunuz atları düşünmediniz, şimdi atlarla ilgili yeni düşünceleriniz oluştu mu? Oluştuysa nelerdir?" diye sorularak düşünmeleri sağlanmıştır. Bu sırada malzemeler dağıtılarak öykünün Nazlı ve Can'ın at arabasına bindikten sonraki kısmını, atların hissettiği duyguları göz önünde bulundurarak tekrar yazmaları istenmiştir.

Tablo 3.15.

3. Sınıf Öğrencilerinin Sontest Öykü Tamamlama Çalışmalarının Kodlanması ve Geçici Kategorilere Ayrılması

Öğrenci	Metin	Kodlar	Geçici Kategoriler
Ö1	… Kemal amcanın atlara kamçıyla vurmasına *üzülmüş*…. Nazlı atı *sevmiş*, atın canının yandığını *hissetmiş* ve babasıyla eve dönmüş.	Kamçıyla vurulmasına üzülme Atların canının acıdığını hissetme Atları sevme Atlara yardım etmeme	* Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
Ö2	… Nazlı, atların çok *korkmuş* olabileceğini düşündü… Atların çok susadığını fark edip su verdiler.	Atların korkmuş olduğunu hissetme Atların ihtiyaçlarını fark etme Atların ihtiyaçlarını karşılama	*Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Duyarlılık ve yardım
Ö3	Nazlı: "Kemal amca neden vuruyorsun, canları acımaz mı?" … "Canı acıyor mu ben de bilmiyorum, aslında kamçı atları *korkutup* ileriye kaçmalarını sağlar".	Kamçılamayı sorgulama Atları korkutarak yönlendirme Atlara yardım etmeme	*Karşıdakini (atları) anlamaya çalışmak * Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
Ö4	…Atlar su içmek için kavga ederken …Atlar elmaların tadını düşünürken Can atlarla arkadaş olduğundan dolayı onların aç olduğunu düşünerek onlara birer tane elma verdi. ...Nazlı ve atlar manzaranın keyfini çıkarmışlar.	Atların yiyecek içecek ihtiyaçlarının farkında olma Atların ihtiyaçlarını karşılama Atları kişileştirme	*Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Çevreye karşı farkındalık *Duyarlılık ve yardım
Ö5	Atlar kamçılandığında *acıyla* kişnemiş …Güneşin ışığında atlar *susuz* ve *nefes nefese***..** Atlar güneş ışığından (sıcaktan) dolayı yavaşlamaya başladığında Kemal amca tekrar kamçılamış ve atlar *inleyerek* hızlanmışlar. …Atların *acıktığını* düşünerek onlara yanındaki al bir elmayı vermiş. Atlar çok mutlu olmuş.	Atların acı çektiğini hissetme Atların su, yiyecek ve dinlenme ihtiyaçlarının farkında olma Atların yiyecek ihtiyacını karşılama	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Çevreye karşı farkındalık *Duyarlılık ve yardım
Ö6	…(Atlar) çok *susamış* ve *yorulmuşlar***.** …İyice dinlenip yemek yemişler.	Atların su ve dinlenme ihtiyaçlarının farkında olma	*Çevreye karşı farkındalık
Ö7	Atlar Nazlı'yı duydu. 4 duyguyu birden hissetti atlar. …Neden böyle *hüzünlü* baktığını anlamaya çalıştı.	Atların farklı duyguları bir arada hissetmesi Atların hüzünlü olması	*Karşıdakini (atları) anlamaya çalışmak

	Kemal amca "*üzülme* onlar hep aynı şeyi yapıyor" dedi	Atların hüzünlü bakışlarının normal olduğunu belirtme	*Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
Ö8	…Atlar çok *acı çeker*, çünkü kamçı sırtına geliyordu Atlara *su verdi.*	Atların canının yandığını hissetme Atların ihtiyaçlarını karşılama	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Duyarlılık ve yardım
Ö9	Ama atların canının yandığını fark etti. -*Atların konuşmasını isterdim*. -Neden? -Görmüyor musun ne kadar *acı çekiyorlar?* -Onları zaten birkaç aya kadar bırakacağız. Birkaç ay sonra… -*Atları bıraktınız mı?* -Evet	Atların canının yandığını fark etme Atların kendini ifade edemediği için üzüntü duyma Atların acı çekmesi konusunda çözüm arama ve çözüm yollarının takibini yapma	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme * Olayları karşıdakinin bakış açısıyla değerlendirme *Duyarlılık ve yardım
Ö10	Atlardan biri "Ay bu çektiğimiz acılar biz buralardan gidersek ancak o zaman bizim değerimizi anlayacaklar" bunun üzerine Kemal amca atlara tekrar kamçı ile vurdu ve Nazlı "*Yaşasın!*" dedi	Atların acı çektiğinin farkında olma ama bu acıyı hissetmeme, mutlu olma Atları önemsemeden yalnızca kendini düşünme Atları kişileştirme	*Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
Ö11	Nazlı atlara vurulunca *üzüldü* -Kemal amca neden atlara vuruyorsun? -Eğer kamçılamazsak atları yönlendiremeyiz, eğer atlar hareket etmezse birlikte gezi yapamayız. -Tamam Kemal amca, şimdi anladım atlara neden vurduğunuzu, *bilgi verdiğiniz için teşekkür ederim.*	Atların acı çekmesine üzülme Atlara vurmanın normal olduğunu düşünme Atları önemsemeden yalnızca kendini düşünme	*Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
Ö12	Atların canları yandığı için at arabası durmuştu. -Neden at arabası durdu? -Bilmiyorum …*Yürüyerek gezmişler* ve eve gitmişler	Atların canının yandığının farkında olma ama bu acıyı hissetmeden gününe devam etme Atları önemsemeden yalnızca kendini düşünme	*Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
Ö13	…Atlar bir anda durdu. Kemal amca kamçıyı sertçe vurdu ama at hala gitmemekte ısrar ediyordu. Nazlı atın acı çektiğini düşünüp *attan indi* ve Kemal amcaya bu durumu söyledi. Atı serbest bıraktılar ve bir daha asla böyle bir şey yapmadı	Atların acı çektiğini düşünerek çözüm üretme çabası Atların ihtiyaçlarının farkında olma At arabası sektörünü bitirmek için girişimde bulunma	*Benmerkezci düşünmeden hareket etme *Çevreye karşı farkındalık *Duyarlılık ve yardım
Ö14	-Kemal amca bu atların canı acımıyor mu, atlar susamıyor mu, acıkmıyor mu?	Kamçılamayı sorgulama Atların ihtiyaçlarını ve acısını hissetme	*Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Duyarlılık ve yardım

	…Atları serbest bırakın Kemal amca" demiş ve *belediyeye giderek bunları anlatmış*. Atlar serbest bırakılmış.	At arabası sektörünü bitirmek için girişimde bulunma	
Ö15	Nazlı bir anda bağırınca atlar biraz ürkmüş ...Kemal amca kamçıyı vurup yola devam etmiş. Nazlı atların çektiği acıyı düşünüp *uyuyakalmış.*	Atların yüksek sesten ürkmesi Atların çektiği acının farkında olma ama duyarsız kalma	*Çevreye karşı farkındalık *Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
Ö16	Atlar kendi kendine içinden "hay ben sizin yapacağınız işe!" diyordu ama Nazlı ve Can çok mutluydu. …Kemal amca kamçıyla vuruyordu ve birden atlar *gürledi***.** Nazlı ve Can atların *canının acıdığını anladılar* ve onları *özgür bıraktılar.*	Atların kişileştirilmesi Atların kamçıdan canının yanması ve tepki vermesi Nazlı ve canın onları özgür bırakması	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Duyarlılık ve yardım
Ö17	...Kemal amca atlara kamçı ile vurdu. Atlar bağırıp durdular. Çok *acı çekiyorlardı*. Atlar "Nazlıya teşekkür etmeliyiz, bizim için ağlıyordu, biz zaten alıştık" dediler. Nazlı Kemal amcaya "*atlara vurmayın*" dedi	Atların kişileştirilmesi Atların kamçıdan canının yanması ve tepki vermesi Atlara kamçıyla vurulmasını engelleme	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Duyarlılık ve yardım

Tablo 3.16.

4. Sınıf Öğrencilerinin Sontest Öykü Tamamlama Çalışmalarının Kodlanması ve Geçici Kategorilere Ayrılması

Öğrenci	Metin	Kodlar	Geçici Kategoriler
Ö18	Nazlı Kemal amcaya "Yapmayın, canları acıyor (atların)" demiş. Kemal amca "ya bin ya git" demiş. Nazlı bu durumu babasına anlatmış. Babası Kemal amcaya "lütfen atları besleyin ve su verin, güzel ve sıcak bir ahır verin" demiş. Kemal amca da "tamam" demiş.	Kamçıyla vurulmasına üzülme Atların canının acıdığını hissetme Atlara yardım etme	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Duyarlılık ve yardım
Ö19	…Nazlı: "Kemal amca yapma, atların canı acıyordur. Düşünsene sen onların yerinde olsan, birisi sana vursa, senin canın acımaz mı, acır. Atlar hiç su içiyor mu?" Kemal amca: "İçiyorlar ama arada sırada".	Atların canının acıdığını fark etme Atların ihtiyaçlarını fark etme Atların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını sorgulama	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Çevreye karşı farkındalık *Problemin çözümünü sorgulama
Ö20	…Ama bir şeyi bilmiyordu, atlar da 1 saat sonra yoruluyordu. …Nazlı:	Atların da yorulduğunu fark etme	* Çevreye karşı farkındalık

	"At yoruldu" dedi. …İyi ki erzakları vardı, onun yarısını ata verdi, baya doydu. …Erzakları az kalmıştı, Nazlı onu (ata) vermek zorunda kaldı. …Atına da sarıldı ve bitti.	Atların ihtiyacını karşılama Atları sevme	*Duyarlılık ve yardım *Hayvan sevgisi
Ö21	Kemal amca ata vurup duruyordu. Haliyle atın canı çok acıyordu. Sonra mola verdiler. At dinlenmiş, suyunu içmişti.	Atların canının acıdığını hissetme Atların ihtiyacını fark etme	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Çevreye karşı farkındalık
Ö22	Atlar çok güzel hayvanlardır fakat at bakmak, beslemek zordur. Atları sevenler çoktur, tabi ki ben de severim. …Atlar da çalışabilir, alnının teriyle çalışıp yemek yerler. …Atlar çalışırken çok acıkırlar, susarlar. Alnının teriyle dediğim bu anlamdadır. …Atlarımızı, hayvanlarımızı sevdiğimiz bir insan gibi sevelim, onlar da candır.	Atları sevme At bakımının zor olduğunu düşünme Atların temel ihtiyaçlarının farkında olma ve bu ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmaları gerektiğini düşünme Bütün hayvanların sevilmesi gerektiğini düşünme	*Hayvan sevgisi *Atları kişileştirme *Hayvan sevgisi
Ö23	(Atlardan bahsetmemiş).	--	*Duyarsızlık *Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö24	Atlar o kadar yoruldular ki bayılacaklardı. Kemal bey: "Artık ata su verelim, at o kadar dağa çıktı ve güneş tam tepesinde su vermek iyi gelir" dedi. Can ve Nazlı ata su verdiler. …Kemal Bey sürekli atı kamçılar. Atlar da kişner ve canları çok acır. Yine de yola devam ederler. Nazlı buna çok üzülür ve bir çözüm arar.	Atların yorulması Atların ihtiyaçlarının farkında olma Atların kamçılandığı için canlarının acıdığının farkında olma *Atların canının yanmaması için çözüm düşünme	*Çevreye karşı farkındalık *Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Çözüm üretme gayreti
Ö25	…Atların çatladığını fark etti. …Nazlı ve Can fikir olarak yuvarlanarak inmeyi buldular. Ama atlar yukarıda kalacaktı. Atları serbest bırakarak aşağı kaydılar.	Atların çatlamasına tepkisiz kalma Atların ölümüne üzülmeme	* Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma *Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö26	…Kemal, atların yorulduklarını görünce at arabasını durdurmuş. …Kemal amca: "Atlar yorulmuşlar, bitki yemeleri gerekiyor, o zamana kadar yiyecekler yeriz".	Atların yorulması Atların yemek ihtiyacının farkında olma	* Çevreye karşı farkındalık
Ö27	…Kemal amca elindeki kamçıyla atlara vurarak onlara yol verir. Nazlı ve Can içlerinden Kemal amcaya kızarlar ve atlara acırlar. Atlar susuz kalır, acıkır ve Nazlı onlara üzülür. Nazlı ve Can kasabaya gelince çok mutlu olur.	Atların acı çektiğinin farkında olma Atların ihtiyaçlarının farkında olma Atlara yardım etmeme	*Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma *Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama

Ö28	…Daha önce hiç görmedikleri bir şey görmüşler, bir kamçı. …Kemal amcadan atları sevmek için izin istemişler. …atlara havuç ve saman yedirmişler. Artık eve dönme vakti gelmiş ve çok üzülmüşler.	Kamçı kelimesinin öğrenilmesi Atları sevmek ve ilgilenmek At arabasından ayrılacağı için üzülmek	*Hayvan sevgisi *Kendini karşısındakinin (atların) yerine koyamama
Ö29	…Kemal amca atlar yavaşladığında güçlü güçlü vuruyordu. Atlar ise acı acı kişniyordu. Atlar çok susamış ve acıkmıştı. …Atlar çatladı. Nazlı buna çok üzüldü ve ağladı. …Tatili güzel bulmayan Nazlı ağladı.	Atların kamçılanması Kamçılanan atların canının yanması Atların temel ihtiyaçlarının farkında olma Atların çatlaması Atlar için üzülme Tatilin iyi geçmemesi	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Çevreye karşı farkındalık *Hayvan sevgisi ve duyarlılık
Ö30	…Kemal amca atları kamçılamıştı. (Nazlı) atların acı çektiğini düşünüp hayal kurdu. Atlar çok acı çektiklerini, yorulduklarını ve özgür olmadıklarını dile getiriyordu. Can'a "atlar sence mutlu mu?" diye sordu. …Nazlı inip atları sevmeye gitti. Kemal amcaya atlara su vermek istediğini sordu. İzin alınca onlara su verdi.	Atların kamçılanması Atların acı çekmesi Atların özgür olma isteği At sevgisi Atların ihtiyaçlarını karşılama Atların kişileştirmesi	* Karşıdakinin (atların) duygularını anlama ve hissetme *Hayvan sevgisi *Duyarlılık ve yardım
Ö31	…Kemal amca atlara bir kere daha kamçı vurup yollarına devam ettiler. On dk. sonra denizin mis gibi kokusunu içine çektiler. …Can: "Mercan Kasabasını çok seviyorum!" diye bağırdı. Atlar şok geçirdi.	Atların kamçılanması Atların kamçılanmasından rahatsızlık duymama Can'ın mutlu olması Atların kişileştirilmesi	*Duyarsızlık *Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö32	…Kemal amca kamçıyı ata vurmuş ve at gitmeye başlamış. …Nazlı ve Can Mercan Kasabasına gelince orada mutlulukla yaşıyorlarmış.	Atların kamçı ile yönlendirilmesi Can ve Nazlı'nın mutlu olması	*Duyarsızlık *Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama

Tablo 3.17.

Tüm Katılımcı Öğrencilerin Sontest Öykü Tamamlama Çalışmalarının Kategorilere ve Temalara Ayrılması

Kodlar	Kategoriler	Ana Kategoriler (Tema)
Kamçıyla vurulmasına üzülme Atların canının acıdığını hissetme Atların korkmuş olduğunu hissetme Atların ihtiyaçlarını ve acısını hissetme Atların kamçıdan canının yanması ve tepki vermesi Atların özgür olma isteği	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme (Ö2, Ö5, Ö8, Ö9, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö21, Ö24, Ö29, Ö30)	Karşıdakinin duygularını anlama ve paylaşma (Duyuşsal Empati)
Atların ihtiyaçlarını karşılama Atların acı çekmesi konusunda çözüm arama ve çözüm yollarının takibini yapma At arabası sektörünü bitirmek için girişimde bulunma Nazlı ve Can'ın atları özgür bırakması Atlara kamçıyla vurulmasını engelleme Atlara yardım etme Atlar için üzülme Tatilin iyi geçmemesi	Duyarlılık ve yardım (Ö2, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö29, Ö30)	
Atların kendini ifade edemediği için üzüntü duyma	Olayları karşıdakinin bakış açısıyla değerlendirme (Ö9)	
Atların acı çektiğini düşünerek çözüm üretme çabası	Benmerkezci düşünmeden hareket etme Ö13)	
Atların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığını sorgulama	Problemin çözümünü sorgulama (Ö19)	
Atların canının yanmaması için çözüm düşünme	Çözüm üretme gayreti (Ö24)	
Atlara yardım etmeme Atları korkutarak yönlendirme Atların hüzünlü bakışlarının normal olduğunu belirtme Atların acı çektiğinin farkında olma ama bu acıyı hissetmeme, mutlu olma Atlara vurmanın normal olduğunu düşünme Atların canının yandığının farkında olma ama bu acıyı hissetmeden gününe devam etme	Olumsuzlukların farkında olarak, problem çözmeye yönelik duyarsız kalma (Ö1, Ö3, Ö7, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15, Ö27)	Karşıdakinin içinde bulunduğu durumu onun perspektifinden anlama (Bilişsel empati)
Atların ihtiyaçlarını fark etme	Çevreye karşı farkındalık	

Atların yüksek sesten ürkmesi Atların yorulması	(Ö4, Ö5, Ö6, Ö13, Ö15, Ö19, Ö21, Ö24, Ö26, Ö29)	
Atların temel ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmaları gerektiğini düşünme	Atları kişileştirme (Ö22)	
Atların ölümüne üzülmeme Atlara yardım etmeme Atlar acı çekerken Can ve Nazlı'nın mutlu olması Atların çatlamasına tepkisiz kalma	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama (Ö23, Ö25, Ö27, Ö31, Ö32)	Benmerkezci düşünme
At arabasından ayrılacağı için üzülme	Kendini karşısındakinin (atların) yerine koyamama (Ö28)	
Atların kamçılanması Atların kamçılanmasından rahatsızlık duymama Atların kamçı ile yönlendirilmesi	Duyarsızlık (Ö31, Ö32)	

Tablo 3.15 ve Tablo 3.16'da tüm katılımcı öğrencilerin sontest öykü tamamlama çalışmaları incelenerek hedef karakter olan atlara karşı empati duygusu içeren cümleleri kodlanarak geçici kategorilere ayrılmıştır. Çelik, Başer Baykal ve Kılıç Memur (2020) tarafından yapılan araştırmada, kategorilere ayırma aşamasında uygulamadan elde edilen ilk veriler olduğu gibi değil, daha genel bir kavram kullanılarak anlaşılır hale getirilir. Daha sade ve net bir kavram elde etme amacıyla oluşturulur.

Bütün kodları kavrayacak kategoriler yazıldıktan sonra, Tablo 3.17'de bu geçici kategoriler sadeleştirilmiştir. Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme, duyarlılık ve yardım, olayları karşıdakinin bakış açısıyla değerlendirme, benmerkezci düşünmeden hareket etme, problemin çözümünü sorgulama, çözüm üretme gayreti, olumsuzlukların farkında olarak, problem çözmeye yönelik duyarsız kalma, çevreye karşı farkındalık, atları kişileştirme, atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama, kendini karşısındakinin (atların) yerine koyamama ve duyarsızlık adı altında kategoriler oluşturulmuştur.

Bu kategoriler de detaylı bir şekilde incelenerek gruplandırılmış, aralarında bağ kurularak sayıları azaltılmıştır. Karşıdakinin duygularını anlama ve paylaşma (duyuşsal empati), karşıdakinin içinde bulunduğu durumu onun perspektifinden anlama (bilişsel empati) ve benmerkezci düşünme olarak üç ayrı tema altında toplanmıştır.

Öykü tamamlama metinlerinin analizi doğrultusunda; Ö2, Ö8, Ö9, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö22, Ö29 ve Ö30 duyuşsal empati yapmıştır. Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15 ve Ö26 bilişsel empati yapmıştır. Ö4, Ö5, Ö13, Ö19, Ö21 ve Ö24 ise hem bilişsel hem de duyuşsal empati özellikleri göstermektedir. Ö23, Ö25, Ö27, Ö28, Ö31 ve Ö32 ise empati davranışının aksine benmerkezci bir bakış açısıyla öykü tamamlama metnini oluşturmuştur.

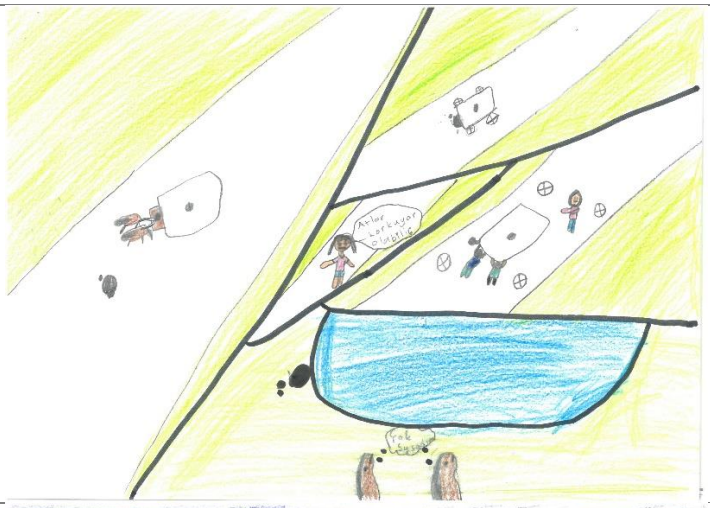
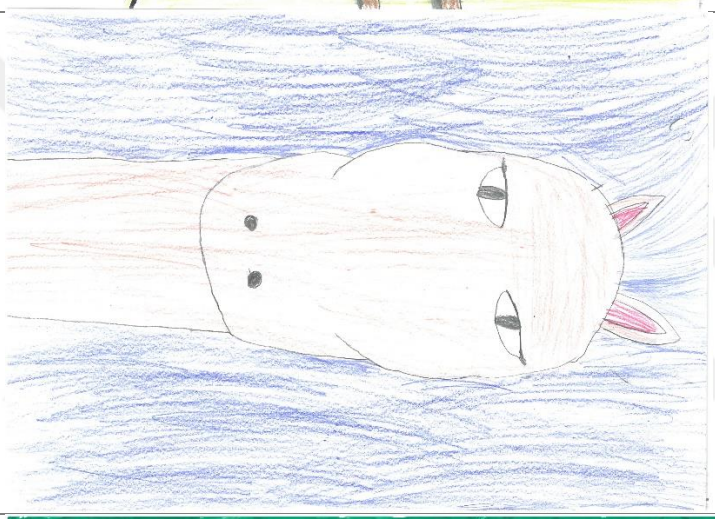
3.4.4.2. Resim Analizi

Öğrencilerin resimlerinde, öykü tamamlama metinlerinin doğrultusunda hedef karakter olan atlarla empati kurabilmelerine yönelik detaylar analiz edilmiştir.

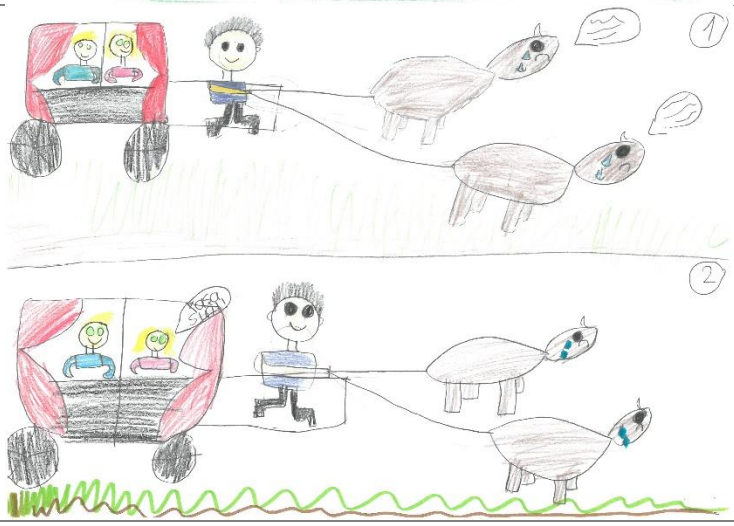
Tablo 3.18.

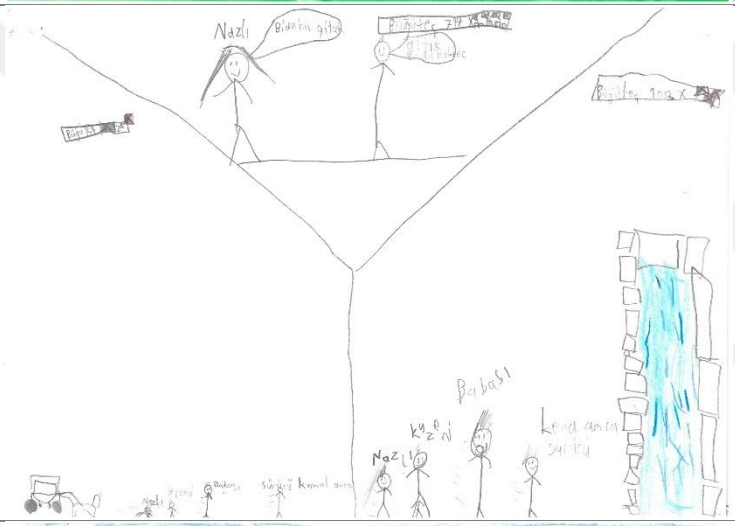
Tüm Katılımcı Öğrencilerin Sontest Resim Çalışmalarının Kodlanması

Öğrenci	Resim	Kodlar
Ö1		At At arabası Atın kamçılanması Nazlı'nın üzgün yüz ifadesi Konuşma balonları

Ö2		Nazlı'nın atların korktuğunu düşünmesi Atların susamış olmaları Hikaye resmi (farklı anların aynı anda çizilmesi)
Ö3		Büyük pembe bir at kafası Mavi bir arka plan boyaması
Ö4		Yeşil bir doğa Mavi bir göl İki at konuşma balonlarıyla susadıklarını söylüyor

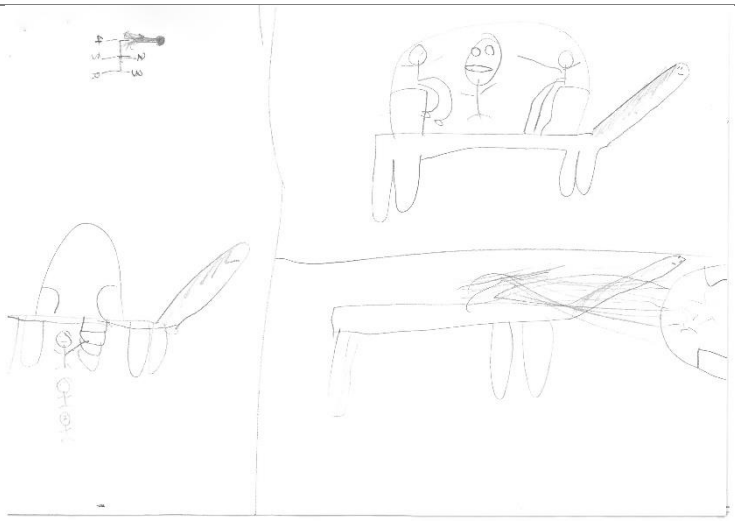
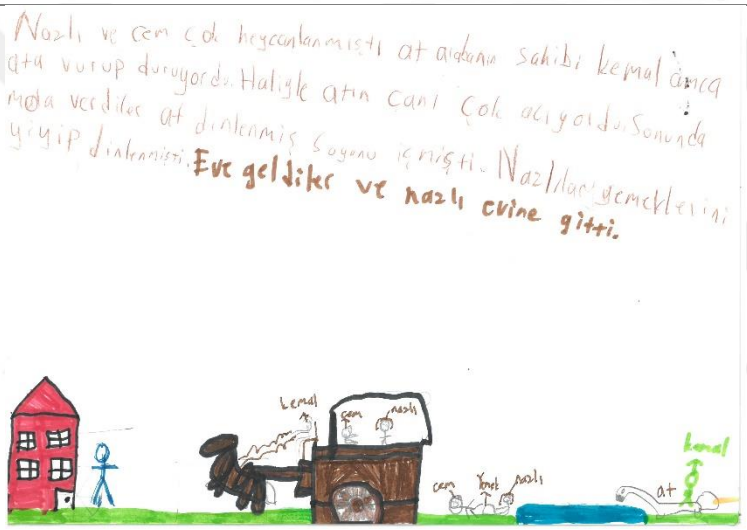
Ö5		Hikaye resmi (farklı anların aynı anda çizilmesi) Mutsuz ve yorgun atlar Kemal amcanın mutsuz yüz ifadesi Dinlenen atların mutlu yüz ifadeleri Nazlı ve Can'ın dinlenirken mutlu yüz ifadeleri
Ö6		5 farklı ağaç türü Hafif gülümseyen bir at Yan yana duran Nazlı ve Can'ın gülümseyen ifadesi Sağda deniz
Ö7		Nazlı, Can, at ve at arabasının uçurumdan düşüş anı Yeşil bir alan Kemal amca, Nazlı ve Can gözlerini kapatmış (Kemal amcaya Kazım amca yazmış)

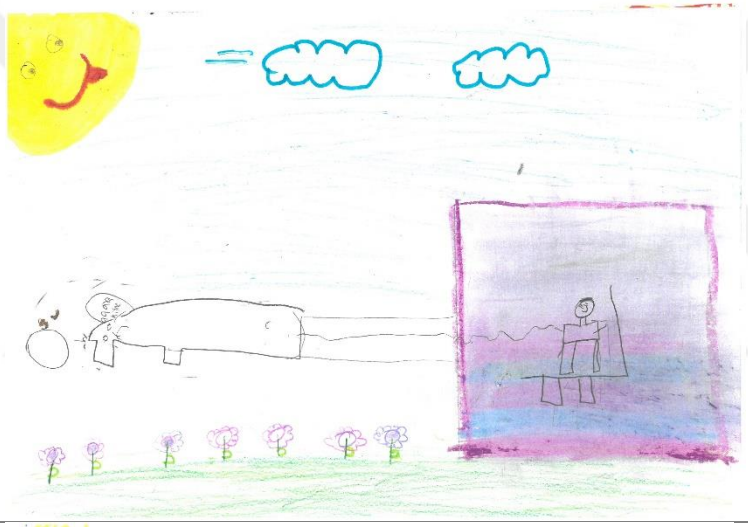
Ö8		Nazlının at arabasını çeken ata su verişi
Ö9		İkiye bölünmüş kağıt İlk sahnede kenarında ağaçlar ve çalılar olan boş bir yol, ikinci sahnede benzer bir yoldan geçen at arabası, gülümseyen bir at, at arabasının içinde gülümseyen Nazlı ve Can
Ö10		İkiye bölünmüş kağıt İlk bölümde atlar konuşma baloncuklarıyla konuşuyor. Mutsuz, yorgun ve terlemiş. İkinci bölümde de atlar aynı şekilde görünüyor. Her iki sahnede de Can ve Nazlı mutlu. İkinci bölümde Nazlı konuşma baloncuğuyla "Yaşasın" diyor.

Ö11		At arabası Bir adet at At arabasının içinde atı kamçılayan Kemal amca
Ö12		Resim üçe bölünmüş En solda en geniş açı At arabası çok küçük ve geri planda Orta üstteki sahnede Nazlı ve Can at arabası gezisinden çok mutlu ve bir daha gitmek istediğini söylüyor Sağdaki sahnede de Atlar hariç bütün hikaye kahramanları yan yana çizilmiş
Ö13		Nazlı ve Kemal amca at üzerinde At arabası yok Nazlı ve Kemal Amca'yı taşıyan at çok mutsuz Konuşma balonlarında Nazlı atların kamçılanmaması için Kemal Amca ile konuşuyor

Ö14		Acı çeken atlar At arabası Kamçılayan Kemal amca At arabasının içinde Nazlı ve Can Resmin altında yalnız bir insan figürü (Atları serbest bırakan Kemal amca)
Ö15		Bir at At arabası Mutlu görünen Nazlı ve Can Elinde kamçısıyla Kemal Amca
Ö16		İki at At arabası Atların tepetaklak görüntüsü Nazlı Can ve Kemal amcanın at arabasında oturuşu

Ö17		İki at At arabası Atların şahlanması Atların “aaaa” diye bağırması Ağlayan Nazlı Bütün resim siyah kurşun kalemle çizilmiş Yalnızca Nazlı’nın gözyaşları renkli çizilmiş
Ö18		At At arabası Resim dörde bölünmüş İlk bölümde kamçılamayı durdurmaya çalışma İkinci bölümde kamçılamayı durdurmak için farklı çözümler arama Üçüncü bölümde çözümün işe yaraması Dördüncü bölümde atın sıcak bir ahırda yemek ve su içiyor olması.
Ö19		Bir at At arabası Bir ev At arabasının yanında mutlu yüz ifadeleriyle Nazlı ve Can

Ö20		Resim üçe bölünmüş İlk bölümde Nazlı ve Can ve Kemal amca at arabası durduğu için iniyorlar Üzgün görünüyorlar İkinci bölümde tekrar at arabasına binmişler, mutlu görünüyorlar Üçüncü bölümde ise varış noktasına gelmiş at arabasından inmiş ve Nazlı ata sarılıyor
Ö21	 	Resimde birçok konu aynı anda ele alınmış Can ve Nazlı'nın at arabasında iken Kemal amcanın atı kamçılaması Can ve Nazlı'nın yemek yemesi Kemal amca üzerindeyken atın su içmesi Ev ve önünde bekleyen babası
Ö22		Bir at At arabası At arabasında Nazlı At arabası yüksek bir alana doğru tırmanıyor Nazlının gözlerinden yaş akıyor

Ö23		Bir at At arabası At arabasının içinde oturan Nazlı ve Can Nazlı ve canın yüzünde sadece gözleri var burnu ve ağzı çizilmemiş. Bir ağaç
Ö24		Mutsuz yüz ifadesi olan bir at Yüzünde gülümsemeyle atı kamçılayan Kemal amca Gülümseyerek dil çıkaran bir güneş
Ö25		Yüksek bir tepeye tırmanmaya çalışan bir at ve onun çektiği at arabası At arabasının içinde Nazlı ve Can Atın üzerinde Kemal amca

Ö26		Bir at At arabası At arabasını kullanan Kemal amca “Niye durduk?” diye soran Nazlı Solda su birikintisi Kızgın bir güneş Yağmur yağdıran bir bulut Gökkuşağı
Ö27		Yüksek dağa tırmanmaya çalışan bir at Atın çektiği at arabası At arabasının içinde Nazlı, Can ve Kemal amca Atın mutsuz yorgun ve terlemiş yüzü
Ö28		Bir at At arabası At arabasını kullanan Kemal amca Atın önünde ayakta duran ve gülümseyen Nazlı ve Can

Ö29		At arabasını çeken bir at Atın terlediğini gösteren su damlacıkları Kemal amca, Nazlı ve Can mutlu görünüyor At susadığını, acıktığını, arabanın çok ağır olduğunu ve birazdan çatlayacağını söylüyor.
Ö30		At arabasını çeken bir beyaz at Atı seven Nazlı ve yanınca kuzeni Can At özgür olmak istediğini söylüyor
Ö31		Deniz kenarından geçen bir at arabası Yelesi kabarmış bir at At arabasını kullanan Kemal amca At arabasının içinde Nazlı ve Can

Ö32		Ağaçlar arasında bir atın çektiği at arabası At arabasının üzerine çizilmiş Nazlı ve Can Gökyüzünde Mercan Kasabası yazısı

Tabla 3.18 incelendiğinde öğrencilerin resimlerinde hedef karakter olan atların bulunduğu zorlu şartlar, temel ihtiyaçları, bu ihtiyaçların karşılanması gibi, onlara yardım etme veya tamamen duyarsız kalma göstergesi olan detaylar açısından incelenerek birtakım kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlar tablo 3.19'da tümevarımsal bir yaklaşım ile empati düzeylerini anlamaya yönelik geçici kategorilere dönüştürülmüştür.

Tablo 3.19.

Tüm Katılımcı Öğrencilerin Sontest Resim Çalışmalarındaki Kodların Geçici Kategorilere Ayrılması

Öğrenci	Kodlar	Geçici Kategoriler
Ö1	At	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Atın kamçılanması	Çevreye karşı farkındalık
	Nazlı'nın üzgün yüz ifadesi	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	Konuşma balonları (Atın kamçılanmasını sorgulama)	Kamçılamaya eleştiri
Ö2	Nazlı'nın atların korktuğunu düşünmesi	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	Atların susamış olmaları	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	Hikaye resmi (farklı anların aynı anda çizilmesi)	Hedef karakterin çizilmesi

Ö3	Büyük pembe bir at kafası Mavi bir arka plan boyaması	Hedef karakterin çizilmesi Çevre betimlemesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö4	Yeşil bir doğa Mavi bir göl İki at konuşma balonlarıyla susadıklarını söylüyor	Çevre betimlemesi Çevre betimlemesi Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme/ Hedef karakterin çizilmesi
Ö5	Hikaye resmi (farklı anların aynı anda çizilmesi) Mutsuz ve yorgun atlar Kemal amcanın mutsuz yüz ifadesi Dinlenen atların mutlu yüz ifadeleri Nazlı ve Can'ın dinlenirken mutlu yüz ifadeleri	 Çevreye karşı farkındalık / Hedef karakterin çizilmesi Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
Ö6	5 farklı ağaç türü Hafif gülümseyen bir at Yan yana duran Nazlı ve Can'ın gülümseyen ifadesi Sağda deniz	Çevre betimlemesi Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama / Hedef karakterin çizilmesi Duyarsızlık Çevre betimlemesi
Ö7	Nazlı, Can, at ve at arabasının uçurumdan düşüş anı Yeşil bir alan Kemal amca, Nazlı ve Can gözlerini kapatmış (Kemal amcaya Kazım amca yazmış)	Hikayeye farklı bir son / Hedef karakterin çizilmesi Çevre betimlemesi
Ö8	Nazlının at arabasını çeken ata su verişi	Duyarlılık ve yardım / Hedef karakterin çizilmesi
Ö9	İkiye bölünmüş kağıt İlk sahnede kenarında ağaçlar ve çalılar olan boş bir yol İkinci sahnede benzer bir yoldan geçen at arabası Gülümseyen bir at At arabasının içinde gülümseyen Nazlı ve Can	 Çevre betimlemesi Hedef karakterin çizilmesi Kendini karşısındakinin (atların) yerine koyamama Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö10	İkiye bölünmüş kağıt İlk bölümde atlar konuşma baloncuklarıyla konuşuyor. Mutsuz, yorgun ve terlemiş. İkinci bölümde de atlar aynı şekilde görünüyor. Her iki sahnede de Can ve Nazlı mutlu. İkinci bölümde Nazlı konuşma baloncuğuyla "Yaşasın" diyor.	 Hedef karakterin çizilmesi Çevreye karşı farkındalık Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö11	At arabası Bir adet at At arabasının içinde atı kamçılayan Kemal amca	Hedef karakterin çizilmesi Hedef karakterin çizilmesi Çevreye karşı farkındalık
Ö12	Resim üçe bölünmüş En solda en geniş açı At arabası çok küçük ve geri planda Orta üstteki sahnede Nazlı ve Can, at arabası gezisinden çok mutlu ve bir daha gitmek istediğini söylüyor Sağdaki sahnede de Atlar hariç bütün hikaye kahramanları yan yana çizilmiş	 Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama Hedef karakterin çizilmesi

Ö13	Nazlı ve Kemal amca at üzerinde	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası yok	
	Nazlı ve Kemal Amca'yı taşıyan at çok mutsuz	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	Konuşma balonlarında Nazlı atların kamçılanmaması için Kemal Amca ile konuşuyor	Duyarlılık ve yardım
Ö14	Acı çeken atlar	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Kamçılayan Kemal amca	Çevreye karşı farkındalık
	At arabasının içinde Nazlı ve Can	Duyarlılık ve yardım
	Resmin altında yalnız bir insan figürü (Atları serbest bırakan Kemal amca)	
Ö15	Bir at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Mutlu görünen Nazlı ve Can	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
	Elinde kamçısıyla Kemal Amca	Çevreye karşı farkındalık
Ö16	İki at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Atların tepetaklak görüntüsü	Çevreye karşı farkındalık
	Nazlı Can ve Kemal amcanın at arabasında oturuşu	Çevre betimlemesi
Ö17	İki at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Atların şahlanması	Çevreye karşı farkındalık
	Atların "aaaa" diye bağırması	Çevreye karşı farkındalık
	Ağlayan Nazlı	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	Bütün resim siyah kurşun kalemle çizilmiş	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	Yalnızca Nazlı'nın gözyaşları renkli çizilmiş	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
Ö18	At	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Resim dörde bölünmüş	
	İlk bölümde kamçılamayı durdurmaya çalışma	Çözüm üretme gayreti
	İkinci bölümde kamçılamayı durdurmak için farklı çözümler arama	Duyarlılık ve yardım
	Üçüncü bölümde çözümün işe yaraması	Çevreye karşı farkındalık
	Dördüncü bölümde atın sıcak bir ahırda yemek ve su içiyor olması.	Olayları karşıdakinin bakış açısıyla değerlendirme
Ö19	Bir at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	Bir ev	Çevre betimlemesi
	At arabasının yanında mutlu yüz ifadeleriyle Nazlı ve Can	Kendini karşısındakinin (atların) yerine koyamama
Ö20	Resim üçe bölünmüş	
	İlk bölümde Nazlı ve Can ve Kemal amca at arabası durduğu için iniyorlar	Hedef karakterin çizilmesi
	Üzgün görünüyorlar	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
	İkinci bölümde tekrar at arabasına binmişler, mutlu görünüyorlar	Olayları karşıdakinin bakış açısıyla değerlendirme
	Üçüncü bölümde ise varış noktasına gelmiş at arabasından inmiş ve Nazlı ata sarılıyor	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
Ö21	Resimde birçok konu aynı anda ele alınmış	
		Çevreye karşı farkındalık

	Can ve Nazlı'nın at arabasında iken Kemal amcanın atı kamçılaması	Hedef karakterin çizilmesi
	Can ve Nazlı'nın yemek yemesi	Duyarlılık ve yardım
	Kemal amca üzerindeyken atın su içmesi	Çevre betimlemesi
	Ev ve önünde bekleyen babası	
Ö22	Bir at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasında Nazlı	
	At arabası yüksek bir alana doğru tırmanıyor	Çevreye karşı farkındalık
	Nazlının gözlerinden yaş akıyor	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
Ö23	Bir at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasının içinde oturan Nazlı ve Can	Çevre betimlemesi
	Bir ağaç	Çevre betimlemesi
		Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö24	Mutsuz yüz ifadesi olan bir at	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme/ Hedef karakterin çizilmesi
	Yüzünde gülümsemeyle atı kamçılayan Kemal amca	Çevreye karşı farkındalık
	Gülümseyerek dil çıkaran bir güneş	Çevre betimlemesi
Ö25	Yüksek bir tepeye tırmanmaya çalışan bir at ve onun çektiği at arabası	Hedef karakterin çizilmesi / Çevreye karşı farkındalık
	At arabasının içinde Nazlı ve Can	
	Atın üzerinde Kemal amca	
Ö26	Bir at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasını kullanan Kemal amca	
	"Niye durduk?" diye soran Nazlı	Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
	Solda su birikintisi	Çevre betimlemesi
	Kızgın bir güneş	Çevre betimlemesi
	Yağmur yağdıran bir bulut	Çevre betimlemesi
	Gökkuşağı	Çevre betimlemesi
Ö27	Yüksek dağa tırmanmaya çalışan bir at	Çevreye karşı farkındalık
	Atın çektiği at arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasının içinde Nazlı, Can ve Kemal amca	
	Atın mutsuz yorgun ve terlemiş yüzü	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
Ö28	Bir at	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabası	Hedef karakterin çizilmesi
	At arabasını kullanan Kemal amca	
	Atın önünde ayakta duran ve gülümseyen Nazlı ve Can	Kendini karşısındakinin (atların) yerine koyamama
Ö29	At arabasını çeken bir at	Hedef karakterin çizilmesi
	Atın terlediğini gösteren su damlacıkları	Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma
	Kemal amca, Nazlı ve Can mutlu görünüyor	
	At susadığını, acıktığını, arabanın çok ağır olduğunu ve birazdan çatlayacağını söylüyor.	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama
Ö30	At arabasını çeken bir beyaz at	Çevreye karşı farkındalık / Hedef karakterin çizilmesi
	Atı seven Nazlı ve yanınca kuzeni Can	
	At özgür olmak istediğini söylüyor	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme
Ö31	Deniz kenarından geçen bir at arabası	Çevre betimlemesi

	Yelesi kabarmış bir at At arabasını kullanan Kemal amca Atların kamçılanması At arabasının içinde Nazlı ve Can	Hedef karakterin çizilmesi Çevreye karşı farkındalık
Ö32	Ağaçlar arasında bir atın çektiği at arabası At arabasının üzerine çizilmiş Nazlı ve Can Gökyüzünde Mercan Kasabası yazısı	Çevreye karşı farkındalık / Hedef karakterin çizilmesi

Tablo 3.19'da belirlenmiş olan geçici kategoriler sadeleştirilerek tablo 3.20'de karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme, duyarlılık ve yardım, olayları karşısındakinin bakış açısıyla değerlendirme, çözüm üretme gayreti, hikayeye farklı bir son, olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma, çevreye karşı farkındalık, atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama, kendini karşıdakinin (atların) yerine koyamama, duyarsızlık, çevre betimlemesi ve hedef karakterin çizilmesi olarak 12 kategoriye ulaşılmıştır. Son olarak bu kategoriler daha da sadeleştirilerek karşıdakinin duygularını anlama ve paylaşma (duyuşsal empati), karşıdakinin içinde bulunduğu durumu onun perspektifinden anlama (bilişsel empati), benmerkezci düşünme, mekan çizimi ve hedef karakterin çizilmesi temaları altında değerlendirilmiştir.

Tablo 3.20.

Tüm Katılımcı Öğrencilerin Sontest Resim Çalışmalarının Kategorilere ve Temalara Ayrılması

Kodlar	Kategoriler	Ana Kategoriler (Tema)
Nazlı'nın üzgün yüz ifadesi. Nazlı'nın atların korktuğunu düşünmesi. Atların susamış olmaları. Kemal amcanın mutsuz yüz ifadesi Dinlenen atların mutlu yüz ifadeleri Nazlı ve Can'ın dinlenirken mutlu yüz ifadeleri (atlar dinlendiği için). Nazlı ve Kemal Amca'yı taşıyan at çok mutsuz. Acı çeken atlar. Atların "aaaa" diye bağırması, Ağlayan Nazlı, Nazlının gözlerinden yaş akıyor. Mutsuz yüz ifadesi olan bir at.	Karşıdakinin duygularını anlama ve hissetme (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö13, Ö14, 17, Ö20, Ö22, Ö24, Ö27, Ö30)	Karşıdakinin duygularını anlama ve paylaşma (Duyuşsal Empati)

Bütün resim siyah kurşun kalemle çizilmiş, **y**alnızca Nazlı'nın gözyaşları renkli çizilmiş. Atın mutsuz yorgun ve terlemiş yüzü At özgür olmak istediğini söylüyor.		
Nazlının at arabasını çeken ata su verişi**.** Konuşma balonlarında Nazlı atların kamçılanmaması için Kemal Amca ile konuşuyor. At arabasının içinde Nazlı ve Can Resmin altında yalnız bir insan figürü (Atları serbest bırakan Kemal amca)**.** Kamçılamayı durdurmak için farklı çözümler arama. Kemal amca üzerindeyken atın su içmesi.	Duyarlılık ve yardım (Ö8, Ö13, Ö14, Ö18, Ö21)	
Atın sıcak bir ahırda yemek ve su içiyor olması**,** İkinci bölümde tekrar at arabasına binmişler, mutlu görünüyorlar.	Olayları karşıdakinin bakış açısıyla değerlendirme (Ö18, Ö20)	
Kamçılamayı durdurmaya çalışma.	Çözüm üretme gayreti (Ö18)	
Nazlı, Can, at ve at arabasının uçurumdan düşüş anı.	Hikayeye farklı bir son (Ö7)	
Her iki sahnede de Can ve Nazlı mutlu. İkinci bölümde Nazlı konuşma baloncuğuyla "Yaşasın" diyor. At arabasını kullanan Kemal amca "Niye durduk?" diye soran Nazlı. Atın terlediğini gösteren su damlacıkları var. Kemal amca, Nazlı ve Can mutlu görünüyor.	Olumsuzlukların farkında olarak problem çözümüne yönelik duyarsız kalma (Ö10, Ö15, Ö26, Ö29)	
Atın kamçılanması. Mutsuz ve yorgun atlar. İlk bölümde atlar konuşma baloncuklarıyla konuşuyor. Mutsuz, yorgun ve terlemiş. At arabasının içinde atı kamçılayan Kemal amca. Elinde kamçısıyla Kemal Amca. Atların tepetaklak görüntüsü. Atların şahlanması. Atların "aaaa" diye bağırması. Üçüncü bölümde çözümün işe yaraması. At arabası yüksek bir alana doğru tırmanıyor. Yüksek bir tepeye tırmanmaya çalışan bir at ve onun çektiği at arabası. At arabasını çeken bir beyaz at. Ağaçlar arasında bir atın çektiği at arabası.	Çevreye karşı farkındalık (Ö1, Ö5, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö21, Ö22, ÖÖ24, Ö25, Ö27, Ö30, ö31, Ö32)	Karşıdakinin içinde bulunduğu durumu onun perspektifinden anlama (Bilişsel empati)

Hafif gülümseyen bir at, At arabasının içinde gülümseyen Nazlı ve Can. Her iki sahnede de Can ve Nazlı mutlu. İkinci bölümde Nazlı konuşma baloncuğuyla "Yaşasın" diyor. Orta üstteki sahnede Nazlı ve Can, at arabası gezisinden çok mutlu ve bir daha gitmek istediğini söylüyor Sağdaki sahnede de Atlar hariç bütün hikaye kahramanları yan yana çizilmiş. Mutlu görünen Nazlı ve Can. Kemal amca, Nazlı ve Can mutlu görünüyor. At susadığını, acıktığını, arabanın çok ağır olduğunu ve birazdan çatlayacağını söylüyor.	Atlarla ilgili herhangi bir duygu barındırmama (Ö6, Ö9, Ö10, Ö12, Ö29)	Benmerkezci düşünme
Gülümseyen bir at. At arabasının yanında mutlu yüz ifadeleriyle Nazlı ve Can, Atın önünde ayakta duran ve gülümseyen Nazlı ve Can.	Kendini karşısındakinin (atların) yerine koyamama (Ö9, Ö19, Ö28)	
Yan yana duran Nazlı ve Can'ın gülümseyen ifadesi	Duyarsızlık (Ö6, Ö10)	
Mavi bir arka plan boyaması Yeşil bir doğa Mavi bir göl 5 farklı ağaç türü Sağda deniz Yeşil bir alan İlk sahnede kenarında ağaçlar ve çalılar olan boş bir yol Nazlı Can ve Kemal amcanın at arabasında oturuşu Bir ev Ev ve önünde bekleyen babası At arabasının içinde oturan Nazlı ve Can Bir ağaç Gülümseyerek dil çıkaran bir ağaç Solda su birikintisi Kızgın bir güneş Yağmur yağdıran bir bulut Gökkuşağı Deniz kenarından geçen bir at arabası	Çevre Betimlemesi (Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö16, Ö19, Ö21, Ö23, Ö24, Ö26)	Mekan Çizimi
At At arabası	Hedef karakterin çizilmesi (Ö1-...-Ö32)	At ve at arabasının çizilmesi

Tablo 3.20 incelendiğinde Ö2, Ö4, Ö7, Ö8, Ö13, Ö18 ve Ö20 duyuşsal empati yapmıştır. Ö11, Ö16, Ö25, Ö26, Ö29, Ö31, Ö32 bilişsel empati yapmıştır. Ö1, Ö5, Ö14, Ö15, Ö17,

Ö21, Ö22, Ö24, Ö27 ve Ö30 ise hem duyuşsal hem bilişsel empati detayları içeren resimler çizmişlerdir. Ö3, Ö6, Ö9, Ö12, Ö19, Ö23 ve Ö28 ise benmerkezci bir bakış açısıyla çizimlerini tamamlamıştır. Ö10 ve Ö29 ise resimlerinde hem bilişsel empati özellikleri hem de benmerkezci bir yaklaşım sergilemektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, ana amacı ve alt amaçları doğrultusunda toplanan verilerin analizi ile elde edilen bulgulara ve bu bulguların problem çözümüne yönelik yol gösterici olmasını sağlayacak yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Birinci ve ikinci görüşme sorularına verilen cevaplardaki empati düzeyleri

Birinci alt amaç doğrultusunda, veri toplama aşamasında ilk olarak öğrencilere bazı görüşme soruları sorulmuştur. Araştırmanın ilk aşamasında hikayedeki Nazlı karakterinin at arabası gezisinin, atlarla ilgili olan olumsuz yanlarını düşünebilen öğrenci olup olmadığını tespit etmek amacıyla 2 adet soru ("Nazlı ve Can'ın yerinde olmak ister miydiniz? ve "Sizce Nazlı at arabası gezisi bittiğinde neler hisseder?") sorulmuştur. Öğrencilerin kendilerini özgür hissetmesini sağlamak amacıyla cevap verme zorunluluğu getirilmemiştir. Yalnızca gönüllü öğrencilerden cevaplar alınmış ancak hiçbir öğrenci atlarla empati yapacak şekilde bir yanıt vermemiştir (Tablo 3.1., 3.2., 3.3., 3.4.).

Nazlı karakterinin çok mutlu olduğunu haykırdığı sırada yarım bırakılan ikinci bölümde ise, ilk olarak öğrencilerin atları düşünüp düşünmediklerini anlamak amacıyla "Sizde bu aşamada hikayenin diğer kahramanları ne hissediyordur?" diye sorulmuştur. Ancak

öğrencilerin hiçbirinden atlarla ilgili bir yanıt gelmemiştir. Nazlı dışındaki bütün karakterlerle ilgili yorum yapan öğrencilere, öğretmenin "bu hikayenin başka bir kahramanı yok mu sizce?" sorusu, onların atları düşünmelerini sağlamıştır. Bu aşamada öğrenciler atları anlamaya çalışmış, onların yaşam şartları, ihtiyaçları ve hisleriyle ilgili yorumlar yapmaya başlamışlardır. Ö9 ve Ö12 benzer şekilde yorum yaparak, atların at arabasını çekmesinden ötürü canlarının acıdığını söylemiştir. Ö17, Ö11 ve Ö8 atların kırbaçlandıkları için acı çektiklerini dile getirmiştir. Ö10 ve tekrar söz alan Ö8 atların yorgunluk hissettiğini belirtmiştir. Ö24'ün atların insanları sırtında taşıdığı için mutlu olmadığını söylemesi, aslında atın kendi doğasında taşıyıcı özelliği olduğunu düşünmeden onun yerine kendisini koyarak bu cevabı verdiği düşünülmektedir. Kendisi sırtında bir insan taşısa canı acıyacağı için onun da canının acıdığını düşünmüştür. Empati kurmuş olduğu söylenebilir. Bu aşamada birbirlerini dinleyen öğrenciler kendi içlerinde de istişareler yaparak düşünme fırsatı bulmuş, yorumlar yapmıştır. Söz hakkı isteyen, yorum yapan bütün öğrencilerin atları anlamaya çalışan yaklaşımlarda bulunarak empati kurmaya başlamışlardır. Atların kamçılandığı için canlarının acıdığını söyleyen ve onu destekleyen sınıf geneli öğrenciler sorulması planlanan üçüncü sorunun cevabını vermiş bulunmaktadır. Hikayedeki atların yaşam şartlarını derinden düşünmelerini sağlamak amacıyla "Atlar sizce özgür mü, güzel beslenebiliyorlar mı, susamışlar mıdır, sağlıklılar mı?" diye sorulmuştur. Bazı öğrencilerin farklı düşünceleri olsa da sınıf geneli öğrenciler atların özgür olmadıklarını belirtmiştir. Atların temel ihtiyaçlarını, yaşam şartlarını düşündükleri, tartıştıkları bir sınıf ortamı oluşmuştur.

Ardından son soru olan "Haydi şimdi kendimizi oradaki atların yerine koyalım. Siz o atlardan biri olsaydınız orada hangi cümleleri kurardınız?" sorulmuştur. Bu sorunun amacı öğrencilerin atların duygularına tercüman olmalarını sağlamaktır. Bu aşamada da öğrencilerden şu cevaplar gelmiştir:

Ö5: Allah'ım ben sana ne yaptım? Canım acıyor.

Ö4: Bi su olsa da içsek.

Ö2: Bu sıcak yaz gününde benden ne istiyorsunuz.

Ö11: Eziyet ediyorlar bana.
Ö17: Valla Allah bilir nereye gideceğim, bir gün orada öleceğim.
Ö8: Ben yaşlandım, benim yerime başka bir at bulun.
Ö10: Ölüyorum ben.
Ö7: Sizin yapacağınız işe.
Ö13: Keşke beni serbest bıraksanız.
Ö14: Beni salın.
Ö11: Beni artık özgürlüğe bırakın.
Ö15: Ben dayanamam, ölürüm
Ö25: Bana işkence etmeyin derdim. Bizi eğiterek yönlerimizi belirleyin, canımızı yakarak değil.
Ö23: Yapmayın, canım acıyor.
Ö18: Özgür bırakın, lütfen.
Ö26: Sırtım ağrıdı, rahatlayın.
Ö30: Özgür olmak istiyorum
Ö32: Beni kamçılama ben kendim giderim.
Ö29: Beni kamçılama, benim canım yanıyor. Ben de sana bir toynak atayım da o zaman görürsün insanoğlu.
Ö31: Beni bırakır mısınız özgür olmak istiyorum
Ö24: Ben özgür olmak istiyorum ve benim her zaman suyumu yemeğimi bir yere koyun ben oradan yiyim özgür olayım.
Ö22: Beni bir salın.

İkinci görüşme soruları incelendiğinde öğrencilerin bu aşamada hedef karakter olan atlarla empati kurabildiklerini gösteren yanıtlar gelmiştir. Atların özgür kalmak istedikleri, acı çektikleri, canlarının acıdıkları ifade eden ve bunun benzeri sitemkâr cevaplar gelmiştir.

4.2. Öntest Öykü Tamamlama Metni ile Sontest Öykü Tamamlama Metni Arasındaki Farklar

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda, öğrencilere tek gruplu öntest sontest öykü tamamlama çalışması yaptırılmıştır. Bu uygulamanın bitiminde yapılan tema analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgular Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Tablo 4.1.

Öğrencilerin Öntest ve Sontest Öykü Tamamlama Metinlerinin Empati Yapabilme Açısından Değerlendirilmesi

	ÖNTEST			SONTEST		
Öğrenci	Duyuşsal Empati	Bilişsel Empati	Benmerkezci Yaklaşım	Duyuşsal Empati	Bilişsel Empati	Benmerkezci Yaklaşım
Ö1	-	-	+	-	+	-
Ö2	-	-	+	+	-	-
Ö3	-	-	+	-	+	-
Ö4	-	-	+	+	+	-
Ö5	-	-	+	+	+	-
Ö6	-	-	+	-	+	-
Ö7	+	-	-	-	+	-
Ö8	-	-	+	+	-	-
Ö9	-	-	+	+	-	-
Ö10	-	-	+	-	+	-
Ö11	-	-	+	-	+	-
Ö12	-	-	+	-	+	-
Ö13	-	-	+	+	+	-
Ö14	+	-	-	+	-	-
Ö15	-	-	+	-	+	-
Ö16	-	-	+	+	-	-
Ö17	-	-	+	+	-	-
Ö18	-	-	+	+	-	-
Ö19	-	-	+	+	+	-
Ö20	-	-	+	+	-	-
Ö21	-	-	+	+	+	-
Ö22	-	-	+	+	-	-
Ö23	-	-	+	-	-	+
Ö24	-	-	+	+	+	-
Ö25	-	-	+	-	-	+
Ö26	-	-	+	-	+	-
Ö27	-	-	+	-	-	+
Ö28	-	-	+	-	-	+
Ö29	-	-	+	+	-	-
Ö30	-	-	+	+	-	-
Ö31	-	-	+	-	-	+
Ö32	-	-	+	-	-	+

Öntest uygulamasında, öğrencilerin yazdıkları öykü tamamlama metinlerine bakıldığında yalnızca 2 öğrenci (Ö7, Ö14) duyuşsal empati kapsamına giren ifadelere yer vermiştir. Diğer öğrencilerin öntest öykü tamamlama metinlerinde empati kavramını içeren bir ifadeye rastlanmamıştır. Ancak sontest uygulamasında öğrencilerin empati içeren ifadeler kullanımında ciddi bir artış gözlemlenmiştir. Tema analizi yapılarak tablolaştırılan verilerin yüzde, frekans değerlerini belirlemek amacıyla SPSS programından yararlanılmıştır (Tablo 4.2.).

Tablo 4.2.

Öntest ve Sontest Öykü Tamamlama Metin Analizlerinin Yüzde Frekans Değerleri

	ÖNTEST			SONTEST		
	Duyuşsal Empati % (f)	Bilişsel Empati % (f)	Benmerkezci Yaklaşım % (f)	Duyuşsal Empati % (f)	Bilişsel Empati % (f)	Benmerkezci Yaklaşım % (f)
Öykü Tamamlama	6,3 (2)	0	93,8(30)	53,1(17)	46,9(15)	18,8(6)

Tablo 4.2.'ye göre, öntest öykü tamamlama çalışmasında öğrencilerin % 6,3 (f 2) 'ü duyuşsal empati yaparken, %93,8 (f30)'inde empati kavramını içeren ifadeye rastlanmamıştır. Ancak sontest uygulaması sonrasında öykü tamamlama metinlerinde öğrencilerin %53,1(f17)'i duyuşsal empati, %46,9 (f15)'u bilişsel empati içeren ifadeler kullanmıştır. Öğrencilerin %18,8 (f6)'i ise hem duyuşsal hem bilişsel empati ifadeleri kullanmıştır. %18,8 (f6)'lik dilimde kalan öğrencilerin öykü tamamlama çalışmalarında ise empati kavramı içeren ifadelere rastlanmamıştır.

4.3. Öntest Resimleri ile Sontest Resimleri Arasındaki Farklar

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda, öğrencilere yaptırılan öykü tamamlama çalışmalarını yeni bir kağıda resim olarak aktarmaları istenmiştir. Öntest ve sontest resim uygulamalarının bitiminde yapılan tema analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgular Tablo 4.3.'de verilmiştir.

Tablo 4.3.

Öğrencilerin Öntest ve Sontest Resim Çalışmalarının Empati Yapabilme Açısından Değerlendirilmesi

	ÖNTEST					SONTEST				
Öğrenci	Duyuşsal Empati	Bilişsel Empati	Benmerkezci Yaklaşım	Hedef Karakterin Çizilmesi	Mekan Çizimi	Duyuşsal Empati	Bilişsel Empati	Benmerkezci Yaklaşım	Hedef Karakterin Çizilmesi	Mekan Çizimi
Ö1	-	-	+	+	+	+	+	-	+	-
Ö2	-	-	+	+	+	+	-	-	+	-
Ö3	-	-	+	-	+	-	-	+	+	+
Ö4	-	-	+	+	+	+	-	-	+	+
Ö5	-	-	+	-	+	+	+	-	+	-
Ö6	-	-	+	+	+	-	-	+	+	+
Ö7	-	-	+	+	+	+	-	-	+	+
Ö8	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-
Ö9	-	-	+	+	+	-	-	+	+	+
Ö10	-	-	+	+	-	-	+	+	+	-
Ö11	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-
Ö12	-	-	+	+	+	-	-	+	+	-
Ö13	-	-	+	-	-	+	-	-	+	-
Ö14	-	-	+	+	+	+	+	-	+	-
Ö15	-	-	+	+	-	+	+	-	+	-
Ö16	-	-	+	+	-	-	+	-	+	+
Ö17	-	-	+	+	+	+	+	-	+	-
Ö18	-	-	+	+	+	+	-	-	+	-
Ö19	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+
Ö20	-	-	+	+	-	+	-	-	+	-
Ö21	-	-	+	+	+	+	+	-	+	+
Ö22	-	-	+	+	-	+	+	-	+	-
Ö23	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+
Ö24	-	-	+	-	-	+	+	-	+	+
Ö25	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-
Ö26	-	-	+	+	+	-	+	-	+	+
Ö27	-	-	+	+	+	+	+	-	+	-
Ö28	-	-	+	+	+	-	-	+	+	-
Ö29	-	-	+	+	-	-	+	+	+	-
Ö30	-	-	+	+	+	+	+	-	+	-
Ö31	-	-	+	+	+	-	+	-	+	-
Ö32	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-

Öntest uygulamasında, öğrencilerin yaptığı resimlere bakıldığında 32 katılımcı öğrencinin hiçbirinin çalışmasında empati kavramını içeren bir ifadeye rastlanmamıştır. Ancak sontest resimlerinde öğrencilerin empati içeren ifadeler kullanımında ciddi bir artış gözlemlenmiştir. Tema analizi yapılarak tablolaştırılan verilerin yüzde, frekans değerlerini belirlemek amacıyla SPSS programından yararlanılmıştır (Tablo 4.4.).

Tablo 4.4.

Öntest ve Sontest Resim Analizlerinin Yüzde Frekans Değerleri

	ÖNTEST					SONTEST				
	Duyuşsal Empati %(f)	Bilişsel Empati %(f)	Benmerkezci Yaklaşım	Hedef Karakterin Çizilmesi	Mekan Çizimi	Duyuşsal Empati %(f)	Bilişsel Empati %(f)	Benmerkezci Yaklaşım	Hedef Karakterin Çizilmesi	Mekan Çizimi
Resim Analizi	0	0	100 (32)	84,4 (27)	56,3 (18)	53,1 (17)	56,3 (18)	28,1 (9)	100 (32)	34,4 (11)

Tablo 4.4.'e göre, öntest resim çalışmasında öğrencilerin %100(f0)'de empati kavramını içeren ifadeye rastlanmamıştır. Empati kurulması hedeflenen hikaye kahramanı olan atlara, öğrencilerin %84,4(f27)'ü yer vermiştir. Öğrencilerin %43,7(f14)'si resim çalışmalarında sadece ana karakterleri veya konuyu çizerken, %56,3(f18)'ü mekan kavramına yer vermiştir. Bu öğrencilerin hayalindeki görseli resmine bütünüyle daha rahat aktarabildiği söylenebilir. Sontest resim çalışmasında ise öğrencilerin %53,1(f17)'i duyuşsal empati, %56,3 (f18)'ü bilişsel empati içeren detaylar kullanmıştır. %31,25(f10)'i ise hem bilişsel hem duyuşsal empati kavramlarına yer vermiştir. Empati kurulması hedeflenen hikaye kahramanı olan atlara, öğrencilerin tamamı (%100, f32) resimlerinde yer vermiştir. At çizimlerinin artması doğrultusunda mekan çizimlerinde ise düşüş yaşanmıştır. Öntest uygulamasında öğrencilerin %56,3'ü mekan çizimi yaparken, sontest uygulamasında %34,4'ünün resimlerinde mekan kavramına yer verilmiştir. Bunun sebebi olarak, hikayeyi daha doğru aktarabilme ve atlarla ilgili daha fazla detaya yer verme çabasıyla mekan çizimine vakit bulamadıkları düşünülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

"Görsel sanatlar dersinde duyuşsal davranış eğitiminin öğrenci çalışmalarına yansıması" konulu bu araştırma ile elde edilen sonuçlar, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sınıflandırılarak sunulmuştur.

5.1. Birinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Birinci alt amaç "Birinci ve ikinci görüşme sorularına verilen cevaplardaki empati düzeylerinin belirlenmesi" ne yönelik araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Birinci ve ikinci görüşme soruları incelendiğinde, ilk bölüm soruları ile ikinci bölüm sorularına verilen cevaplarda empati düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmektedir. Öğrenciler ilk aşamada hikayeyi dinlediklerinde atlar akıllarına bile gelmemişken, ikinci aşamada sorulan sorular ve öğrenciler için yaratılan düşünme, tartışma ortamı sayesinde atlarla empati kurma eğilimleri oluşmuştur.

5.2. İkinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

İkinci alt amaç olan "Ön test öykü tamamlama metni ile son test öykü tamamlama metni arasında anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi" ne yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrencilerin öntest ve sontest öykü tamamlama metinleri empati yapabilmeleri açısından değerlendirildiğinde, öntest uygulamasında öğrencilerin %93,8'i empati kavramını ifade eden bir yaklaşım sergilememiştir. Ancak sontest uygulamasında bu oran %18,8'e düşmüştür. %81,2'si empati kurabildiğini gösteren ifadeler kullanarak öykü tamamlama çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bu orana bakıldığında duyuşsal davranışların kazandırılmasına yönelik doğru eğitim hedefleri ve bu hedeflere yönelik doğru etkinlikler geliştirildiğinde, öğrencilerin duyuşsal öğrenmenin alma, tepkide bulunma ve değer verme basamaklarını gerçekleştirdikleri görülmektedir.

5.3. Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Üçüncü alt amaç olan "Ön test resimleri ve son test resimleri arasında empati yapabilmeye yönelik anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi"ne yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğrencilerin resimleri öyküdeki hedef figür olan atlara yer vermesi bakımından incelendiğinde, öntest resim çalışmalarında %84,4'lük bir oran söz konusu iken, sontest resim çalışmasında öğrencilerin tamamı resimlerinde atlara yer vermiştir. Bu orana dayanarak, öntest resim çalışmaları, öğrencilerin empati yapabilmeleri açısından incelendiğinde %15,6'lık diliminin duyuşsal öğrenmenin ilk aşaması olan alma basamağında bile olmadıkları söylenebilir. Alma basamağı bireyin farkındalığıyla ilgilidir. Bu öğrencilerin öntest resim çalışmasında, aslında hedef figür olan atları, resimlerinde yer vermeyecek kadar önemsiz gördükleri sonucuna varılmaktadır. Ancak sontest resim

uygulamasında bütün öğrencilerin atları çizmeleri en azından duyuşsal öğrenmenin ilk basamağının bütün öğrencilerde gerçekleştiğini göstermektedir.

Öntest öykü tamamlama çalışmasında öğrencilerin %6,2'lik dilimi empati kurmaya yönelik ifadelerde bulunmuşlardır. Ancak bu öğrenciler öntest resim çalışmalarına bu empati içeren düşüncelerini aktaramamıştır. Öntest resim çalışmaları incelendiğinde, hiçbirinde hedef öykü figürü olan atlarla empati kurulduğuna dair bir detaya rastlanmamıştır. Ancak sontest resim çalışmalarında, öğrencilerin %71,9'u atlarla empati kurduklarını ifade eden detaylara yer verilmiştir (atların terlemesi, çatlayarak ölmesi, susaması gibi). Bu orana bakılarak, öntest ve sontest resimleri arasında empati yapabilmeye yönelik anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir.

5.4. Öneriler

1. Herhangi bir amaca ve kazanıma yönelik oluşturulan ders ortamında, öğretmenin sorduğu sorular hedefe yönelik planlanmalı ve düşündürücü nitelikte olmalıdır. Öğrencilerin görüşmelerine ve tartışmalarına fırsat verilmelidir. Görsel sanatlar dersine, ortam ve ders içeriği olarak duyuşsal kazanımların edindirilmesi açısından oldukça elverişli olması sebebiyle programlarda daha etkin yer verilmelidir.

2. Geleceğimiz olan çocukları yetiştirirken, bilişsel yeterliliklerinin yanı sıra, daha uyumlu, adil, anlayışlı, saygılı, özgüvenli, kendini doğru ifade edebilen, empati kurabilen bireyler yetiştirebilmek için eğitim kurumlarında verilen öğretim programlarında duyuşsal kazanımlara daha fazla yer verilmelidir. Ancak bu eğitim için öğretmenlerin bu alandaki donanımı oldukça önemlidir. Eğitim fakültelerindeki öğretmen adaylarına ve okullarda seminer dönemlerinde öğretmenlere duyuşsal davranış eğitimi üzerine dersler verilmesi önerilir. Öğretmenlerin öğrencilere kazandırmayı hedeflediği duyuşsal davranışlar üzerine etkinlikler geliştirilmelidir. Öğretmenlerin yalnızca ders saati içerisinde öğretici olmadıkları,

koridorda, teneffüste, yemek yerken, okula girip çıkarken, hal ve hareketleriyle, giyimleriyle de örnek tavırlar sergilemeleri gerektiği bilinci oluşturulmalıdır.

3. Öğrencilerin resim çalışmalarına duygu ve düşüncelerini olduğu gibi aktarmaları konusunda yönlendirmeler yapılmalıdır. Güzel resim çizme vb. gibi kaygılardan ötürü özgün çalışmalar yapamayan öğrencilerin düşünceleri, öğretmen tarafından dikkate alınarak değerlendirilmeli ve öğrenci motive edilmelidir.

KAYNAKLAR

Akdoğan, Y. (2019). *İlkokul görsel sanatlar dersinde değerler eğitiminin öğrenci çalışmalarına yansıması üzerine durum çalışması.* Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Anderson, L.W., & Krathwohl, D. R., & Airasian, P. W., & Cruikshank, K. A., & Mayer, R. E., & Pintrich, P. R., & Raths, J., & M. C. Wittrock (Eds). (2018). *Öğrenme öğretim ve değerlendirme ile ilgili bir sınıflama.* (D. A. Özçelik, Çev.). Ankara: Pegem.

Artut, K. (2010). Özel Öğretim Yöntemleri. K. Artut (Ed.), *Sanat Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemlerine Giriş* (s.1-29). Ankara: Anı.

Aşılıoğlu, B. (2008). Bilişsel öğrenmeler için eleştirel okumanın önemi ve onu geliştirme yolları. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10, 1-11.

Ay, M. & Kılıç, B. (2019). Nörogelişimsel bozukluklar ve empati. *Ortadoğu Tıp Dergisi, 11*(4): 585-595.

Aydın, A. (2016). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem.

Aydın, B. (2020). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Ankara: Nobel.

Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel.

Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal davranış eğitimi.* Ankara: Nobel.

Beyreli, L., & Sönmez, H. (2017). Bloom taksonomisi ve yenilenmiş bloom taksonomisi ile ilgili türkiye'de yapılan çalışmaların odaklandığı araştırma konuları. *International Journal of Languages' Education and Teaching, 5*(2), 213-229.

Bingöl, M. (2015). Desen eğitiminde edebiyatın rolü: Kafka ve Wells örneği. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/192623 sayfasından erişilmiştir.

Buyurgan, S., Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem.

Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, *31*(142), 3-14.

Çağlayan, N. (2014). Zihinsel engelli bireylerin eğitiminde görsel sanatlar dersinin yeri ve önemi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(1), 91-101.

Çelik, H., Başer Baykal, N. ve Kılıç Memur, H. N. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, *8*(1), 379-406.

Çelik, Z. (2020). *Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.

Çubukçu, Z., &Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bahar Dergisi*, 37, 155-174.

Demirel, Ö. (2009). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem.

Doğanyiğit, S. & Afacan, Ş. (2020). Müzik dersi öğretim programı kazanımlarının "yenilenen bloom taksonomisine" göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(3), 517-528.

Dökmen, Ü. (2008). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati.* Ankara:Remzi.

Duman, B. & Yakar, A. (2017). Öğretime yönelik duyuşsal farkındalık ölçeği. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE. 6 (1),* 200 – 229.

Durdu, M. (2013). *Duyuşsal davranış eğitimi programının erinlik dönemi çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisi.* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Dursun, Z. (2021). *Ortaokul seçmeli kur'an-ı kerim dersi öğretim programında yer alan kazanımların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Anı.

Erdoğan, M. (2019). *Görsel sanatlar eğitiminde mitolojik öykü temalı hareketli (pop up) kitapların kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Ergin, H. & Köseoğlu, A. (Eds). (2017). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Remzi.

Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için araştırma süreci.* Ankara: Nobel.

Erol, B. (2019). *İlköğretim görsel sanatlar eğitimi dersinde bir materyal olarak kil kullanımının duygusal zeka ile ilişkilendirilmesi üzerine bir araştırma.* Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Fidan, N. (2008). İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi,* 1 (1), 48-61.

Fraenkel, J.R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education.* New York: McGraw-Hill.

Genç, M. F. & Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covıd-19) Sürecinde İlâhiyat Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Bakışları. *Turkish Studies, 15(4),* 403-422. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43798

Genç, S. (2018). Görsel sanatlar eğitiminde kök değerler. *Turkish Studies Educational Sciences*, *13*(11), 543-560.

Gökaydın, N. (2010). *Temel sanat eğitimi.* İstanbul: BTYM

Güçoğlu, H. A. (2019). *Spor bilimleri fakültesinde üç farklı yöntem ile işlenen basketbol derslerinin öğrencilerin bilişsel duyuşsal ve psikomotor gelişim düzeylerine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güzel, H. (2006). *Öğrencilerin duyuşsal karakteristiklerinin fizik dersi başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

İstifoğlu Orhon, B. (2011). *Görsel sanatlar tasarımında duyuşsal etkileşim ve yaratıcılık.* 1. Sanat ve Tasarım Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Ankara.

Kahraman, M. E. (2020). Covıd-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat - İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, *6* (1), 44-56.

Karaağaçlı, M. (2008). Internet teknolojileri destekli uzaktan eğitimde sosyal kazanımlar gereksinimi. *Bilim Teknolojileri Dergisi, 1*(2), 63-73.

Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Nobel.

Karip, F. (2019). Görsel sanatlar dersi ortaöğretim kazanımlarının yenilenmiş bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(2), 185-206.

Kaya, S. (2009). *Hayat bilgisi öğretim programındaki duyuşsal yoğunluklu kazanımların değerlendirilmesi.* Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Kılıç, A. (2002). Duyuşsal alan özelikleri ve bireye kazandırılması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi.* 8, 153-164.

Kibar, K. (2014). *Minyatür uygulamalarında öykü tamamlama tekniğinin öğrenci yaratıcılığına etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

MEB, (2007). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf

Millî Eğitim Bakanlığı, (2018). Görsel sanatlar dersi öğretim programı. Ankara.

Narman, B. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi ders programında yer alan duyuşsal kavramların gelişim, program ve beceri açısından incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Nas, R. (2006). *İlkem çocuklara saygı duymak- çocuk eğitimi*. Bursa: Ezgi.

Oktay, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon.

Otluoğlu, R. (2002). İlkokul İzlencesinde (Programında) Duyuşsal Alan ve Duygu Eğitimi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 15,163-172.

Özden, M. & L, Durdu (Ed.). (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.

Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Gündüz.

Özsoy, V., Alakuş, A.O., (2009). *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem.

Paykoç, F. (1991). *Tarih öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.

Saki, V. (2018). *Pdr lisans eğitiminin psikolojik danışman adaylarının değer yargıları, empatik eğilimleri ve fonksiyonel düşünceleri üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Samancı, O. & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. *21*(1), 281-288.

Selvi, K. (2018). Narsisistik Kişilik Bozukluğunun, Adler'in Aşağılık ve Üstünlük Kompleksleri Açısından Analizi: Bir Olgu Çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi, 5*(1), 1-20.

Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, öğrenme ve öğretim. Kuramdan uygulamaya.* Ankara: Pegem.

Sınar, A. (2006). Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları. Türkiye Araflt›rmalar› Literatür Dergisi, 4(7), 175-225.

Şen, Ü. (2010). Sanat eğitiminde bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 343-360.

Şenyavaş, T. (2018). *Görsel sanatlar eğitimcisi yetiştirmede bir yöntem olarak yaratıcı drama: eylem araştırması*. Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Şimşek, S. & Alkan, V. (2019). Karakter ve değer eğitimi dersinin kazanımları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20* (Özel Sayı), 1-16.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (t.y.). Sanat Eğitimi. https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80348/sanat-egitimi.html sayfasından erişilmiştir.

Tarhan, N. (2019). *Toplum psikolojisi ve empati*. İtanbul: Timaş.

Tataroğlu, E. (2011). Görsel sanatlar dersi kazanımlarının bilişsel-duyuşsal-psikomotor alan becerilerinin aşamalarına göre sınıflandırılması. *Milli Eğitim*, 190, 122-144.

Türk Dil Kurumu. (2021). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.

Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M. & Yelok, S., (2005). Üniversiteler için Türkçe-1 yazılı anlatım. Ankara: Bilge.

Yalın, H.İ. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel.

Yavuzer, H. (2021). *Resimleriyle çocuk.* Ankara: Remzi.

Yeşil, R. (2004). İnsan hakları ve demokrasi eğitiminde yöntem. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi.* 1, 35-41.

Yılmaz, M. (2007). Görsel sanatlar eğitiminde işbirlikli öğrenme. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 15*(2), 747-756.

Yılmaz, M. (2007). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Gündüz.

Yılmaz, M. (2010). Sanat eğitiminde motivasyon. K. Artut (Ed.), *Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri* (s. 193-298). Ankara: Anı.

Yüksel, G. (1999). Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *11*(2), 37-47.

Yüksel, S. (2006). *İlköğretim vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinde öyküleri kullanmanın duyuşsal özelliklerin kazandırılmasına etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK 1. Yarı Öyküleyici Anlatım Metninin İlk Bölümü ve Soruları

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde etrafını kocaman ağaçların çevrelediği, insanların geçimini balıkçılıkla sağladığı, çocukların sokaklarda saklambaç oynadığı, ip atladığı, insanların birbirine güvendiği, yardım ettiği ve herkesin çok mutlu olduğu uzak mı uzak bir deniz kasabası varmış. Sırtını dağlara dayamış bu kasabanın ismi Mercan kasabasıymış.

Nazlı'nın babası bu kasabada doğmuş, çocukluğunu orada geçirmiş ama büyüyünce işlerinden dolayı şehre yerleşmiş. Bir gün Nazlı'ya Mercan kasabasında çocukken nasıl vakit geçirdiğini, hangi oyunları oynadığını, arkadaşlarını, o vakitler ulaşım aracı olarak otomobil olmadığı için at arabası kullandıklarını, kendi oyuncaklarını kendilerinin yaptığını anlatmış. Babasının büyüdüğü kasabayı hayâl eden Nazlı oldukça heyecanlanmış; ama dikkatini en çok da at arabasına binme fikri çekmiş. "Babacığım, kim bilir ne kadar heyecanlıdır, at nallarının tıkır tıkır sesleriyle, muhteşem deniz manzarasını izleyerek kasabayı gezmek!" demiş. Kızının heyecanını fark eden babası, hafta sonu kızına bir sürpriz yaparak onu Mercan kasabasına götürmüş. Orada yaşayan ve kendisinden iki yaş büyük olan kuzeni Can'a at arabasına binmek istediğini söylemiş ve ertesi gün heyecanla dışarıya çıkmışlar. Nazlı, kaç gündür hayal ettiği şeyin gerçekleştiğine inanamıyormuş. Güneşin yakıcı etkisini hissettikleri o sıcak yaz mevsiminde, biraz sonra iki tane atın çektiği bir arabaya binecek ve onların nallarından çıkan sesleri dinleyerek kocaman ağaçların arasından dağa tırmanan yoldan çıkacaklar ve en tepeden, muhteşem deniz manzarasını izleyeceklermiş. At arabasını karşısında gören nazlı uzun uzun incelemiş atları. Onların kafasında hem deri gibi hem de demir şeyler varmış. Can'ın söylediğine göre at arabasının sürücüsünün atı istediği gibi yönlendirip kontrol etmesini sağlayan bir malzemeymiş ve isimleri gem ve kayışmış. At arabası sürücüsünün ellerinde tuttuğu kalın bir ipe benzeyen atların kafasına bağlı olan malzeme ise dizginmiş, atı durdurmak istediğinde onları kullanıyormuş. Nazlı bunları inceleyerek at arabasına binmiş.

Soru 1: Nazlının veya Can'ın yerinde olmak ister miydiniz?

Soru 2: Sizce Nazlı at arabası gezisi bittiğinde neler hisseder?

Soru 3: Hikayenin devamında sizce neler olabilir?

Her öğrenciden soruların cevaplarını yazmaları istenir. Ardından bu fikirlerini resim çizerek ifade etmeleri istenir.

EK 2. Yarı Öyküleyici Anlatım Metninin İkinci Bölümü ve Soruları

Nazlı ve Can heyecanla at arabasına bindikten sonra, at arabasının sürücüsü olan Kemal amca, atları harekete geçirmek için elindeki ucunda ip bağlı olan demiri sallayarak atların üzerine doğru vurmuş. Atlar kişneyerek harekete geçmişler. Kemal amcanın elindeki malzemenin ismi ise kamçıymış. Yavaş yavaş, tam da hayal ettiği gibi, devasa ağaçlarla kaplı dağa doğru başlamışlar yol almaya. O yokuşu çıkarken Kemal amca ara sıra atları kamçılamaya devam etmiş. Nazlı heyecanla: "Hey Mercan kasabası, sonunda buradayım ve çok mutluyum!" diye bağırmış.

Soru 1: Sizce bu aşamada hikâyenin diğer kahramanları ne hissediyordur? (Atı düşünecekler mi?)

Soru 2: Atlar sizce özgür mü? Güzel beslenebiliyorlar mı? Sağlıklılar mı?

Soru 3: Kamçı vurulduğunda canları acır mı sizce?

Soru 4: Atlar susamış olabilir mi?

Soru 5: Haydi şimdi kendimizi oradaki atların yerine koyalım. Siz o atlardan biri olsaydınız orada hangi cümleleri kurardınız? (Atın duygularına tercüman olmaları sağlanır).

İlk resimlerinde hiç atları düşünmediniz, şimdi atlarla ilgili yeni düşüncelerimiz oluştu değil mi?

Şimdi hikâyenin geri kalan kısmını yeniden yazacağız. Hikayenin Nazlı ve Can'ın at arabasına bindikten sonraki kısmını, atların hissettiği duyguları göz önünde bulundurarak tekrar yazınız denir.

Herkesin hikayenin devamıyla ilgili düşüncelerini yazdırılır. Ardından bu cevaplar doğrultusunda, düşüncelerini görsel sanat çalışmalarıyla ifade etmeleri istenir.

EK 3. 3. Sınıf İlk Bölüm Görüşme Notları

Öğretmen: Nazlı ve Can'ın yerinde olmak ister miydiniz?

Ö16: İstemezdim, çünkü bu hikayeyi sevmedim. Mercan Kasabasında çok uzun yaşamış ya, oralar yıkılmaz mı? Bir de kasabalarda at yaşar mı? Atlar otluk alanlarda ve ahırlarda olur.

Ö15: İsterdim çünkü farklı bir yere gitmeyi ve ata binmeyi severim.

Ö17: Çok isterdim çünkü orada temiz hava var. Ağaçlar fazla. Atlar fazla. Denizi falan da çok seviyorum. Oralarda durmak, belki fotoğraf çekilmek çok güzel olabilir.

Ö14: Öğretmenim ben çok çok çok çok isterdim. Dünya kadar isterdim. Çünkü babasının kasabasını çok merak ediyormuş, unicornlara benziyor mu diye. Benzemiyormuş ama atlara da binmiştir herhalde. Ata binip biraz dolaşmışlar, çok güzeldir.

Ö8: Öğretmenim ben istemezdim. Çünkü ben babamın kasabasını merak etmem. Öyle yerlerde benim alerjim olur diye ben sevmem.

Ö9: Ben isterdim çünkü atlara binmeyi çok seviyorum.

Ö13: Ben isterdim ama nasıl isterdin derseniz yanımda bir bilgisayarla gitmek isterdim. Yoksa sıkıcı gelirdi bana biraz.

Ö7: Ben isterdim çünkü orada boynuzlu atlar varmış. (Öğrencilerden yokmuş tepkisi gelir) Atlara binmek isterdim. Çok bir sebebim yok ama yine de isterdim.

Ö11: Ben isterdim çünkü hem telefon var öğretmenim arkadaşlarımla oyun oynayabilirim. Temiz hava var, güzel düşünmemizi sağlıyor. Hayal kurabiliyoruz. Şehirde olmak pek iyi değil zaten, hiç temiz hava yok ama orada çok temiz hava olduğu için ben çok isterim.

Ö10: Öğretmenim ben biraz gitmek isterdim, biraz da istemezdim. Çünkü ben hayvanları seviyorum ama korkuyorum. Bir de ben böcek filan gelince kaşınıyorum. Orada da bir sürü böcek vardır. Ama internet olmadığı için de üzülürdüm. Ben bir keresinde köye gitmiştim. Orada çok eğlenmiştim. Mercan Kasabasında da eğlenirim.

Ö5: Evet isterdim çünkü daha rahat nefes alıp, çoğu şeyimizin kısıtlanmadığı gerçekten her şeyin daha doğal olduğu bir kasabada olmayı çok isterdim.

Öğretmen: Sizce Nazlı at arabası gezisi bittiğinde neler hisseder?

Ö17: Gezdiği için mutlu hisseder ama bittiği için üzülebilir.

Ö16: Bence mutlu, neşeli olur ama bittiğinde üzülür.

Ö15: Çok mutlu olur bindiği için. Ama gezi bittiğinde biraz üzülür.

Ö10: Bence bittiği için üzülür.

Ö9: Biraz üzülür biraz da sevinirdi. Atların boynuzları olmadığına üzülebilir ama öğretmenim atlara bindiği için oraları sevdiği için de mutlu olabilir.

Ö14: Hem üzülürdü hem mutlu olurdu. Üzülme sebebi hiç bitmesini istemezdi. İyi tarafı da ilk defa bir unicorna benzeyen ama boynuzsuz bir şey görmüştü. Yani o da at. Buna sevinmiştir.

Ö13: Bindiğine sevinebilir, bittiğine üzülebilir. Bir de hayal kırıklığına uğrayabilir. Çünkü o boynuzlu bir unicorn düşünmüştü, onun normal bir at olması onu hayal kırıklığına uğratmıştır.

Ö8: Kuzenini gördüğü için, onunla oyun oynadığı için mutludur. At binmesi bittiği için üzgündür.

Ö4: Hayal kırıklığına uğramıştır. Çünkü atları tek boynuzlu hayal etmişti.

Ö2: Mutlu hisseder. Belki ilk defa biniyorsa mutlu olur.

Ek 4. 4. Sınıf İlk Bölüm Görüşme Notları

Öğretmen: Nazlı ve Can'ın yerinde olmak ister miydiniz?

Ö18: Hayır istemezdim. Ben hayatımdan memnunum. Şehir hayatı bence daha güzel.

Ö20: Öğretmenim ben şansım olsa gitmek isterdim.

Ö**24:** İsterdim çünkü atları, denizi görmek isterdim.

Ö19: Ben de yaşamak isterdim orada, çünkü çok güzel bir yere benziyor. At arabaları var.

Ö30: İsterdim. Çünkü orada ağaçlar olduğu için hava daha sağlıklıdır. Daha güzeldir ağaçlardan. Orada yaşamak isterdim.

Ö31: Onların yerinde olmak isterdim. Çünkü çok fazla güneş var, ağaç var güneş var. At arabasına binmek isterdim.

Ö28: Ben de onların yerinde olmak isterdim. Hem temiz hava hem de at arabasına binmek isterdim. Çünkü merak ediyorum. Daha önce hiç at arabasına binmedim.

Ö27: Denizle köy bir arada çok güzel olur. Sahil kasabası gibi olur. Onların yerinde olmak isterdim.

Ö24: Elektrik aletleri olmadığı için gitmek isterdim. Doğayla iç içe olmak isterdim. Ağaç ev ve önünde deniz. Güzel olurdu.

Ö26: Ya hep orada yaşamak isterdim ya hiç gitmek istemezdim. Gittiğimde bitmesini istemezdim.

Ö29: Ben orada yaşamak isterdim, tahta oyuncaklar gibi hayal gücümü geliştirecek şeyler olsa severdim. Bir de dürüstlük varmış. Beğendim.

Öğretmen: Sizce Nazlı at arabası gezisi bittiğinde neler hisseder?

Ö19: Çok güzel bir şey hisseder.

Ö18: Aslında biraz mutlu biraz mutsuz hisseder. Mutsuz hissetmesinin sebebi, yıllardır kurduğu hayalin bitmiş olması. Mutlu hissetmesinin sebebi de hayalini gerçekleştirmiş olması.

Ö24: At arabasına bindiği için mutlu olurdu ama tek boynuzlu at olmadığı için de biraz üzülürdü.

Ö20: At arabasına bindiği için de mutlu olmuştur.

Ö27: Ben onun yerinde olsam indiğimde bir daha binmek istediğimi söylerim ve binerim.

Ö22: Bence üzülmez mutlu olur.

Ö25: İndiği için biraz üzülür ama çok da kafaya takmaz diye düşünüyorum ben.

Ö26: Mutlu hisseder. Hayalini gerçekleştirdi için.

Ö30: Hem Hayalini gerçekleştirdi için mutludur. Hem de at diyarını gördüğü için de heyecanlıdır.

Ek 5. Öntest Öykü Tamamlama Çalışmaları

Ö1: Nazlı ve Can'ın içinde kelebekler uçuşuyor. Dağa giderken Nazlı ve Can doğallığın farkına varmıştı. Dağa çıktıklarında o güzel deniz manzarasını izlemeye daldılar. Manzaraya bakarken ikisi de uyuyakaldı. Nazlı'nın babası Canı eve bırakıp Nazlı'yı eve götürdü. Nazlı uyandığında çok mutluydu.

Ö2: Nazlı dağın tepesine çıktığında o güzel manzarayı görmüş ve çok mutlu olmuş. Dağa çıkan yoldan geçti o güzel ve rengarenk ağaçları görmüştü. Babası Nazlı'ya "Kızım Can bizi aşağıda bekliyor hadi gidelim. Sana bir sürprizi olduğunu söyledi" dedi. Nazlı aşağıya indiğinde Can'ın elinde bir şey olduğunu gördü. Elindeki şeyin adı oltaydı. Nazlı olta ile balık tuttuktan sonra 2 gün Can'ların evinde kaldı ve eve döndüler.

Ö3: Nazlı at arabasından dağa çıkarken ağaçların altında çok çok mutluymuş… At arabasından inince deniz manzarasında bir yunus sürüsüyle karşılaşmış. Hemen sürünün yanına gitmek istemiş. Birkaç gün Nazlı, Mercan Kasabası'nı doya doya gezmiş.

Ö4: Nazlı kocaman ağaçların arasından geçerken bir tane sincap görmüş sincap at arabasının sesini duyunca kaçmış. Nazlı sincapı çok merak ettiği için at arabasını durdurup sincapı aramaya başlamış. Can Nazlı'ya sincapı arasa da onun sesini duyup tekrar kaçacağını söylemiş. Yollarına devam etmişler ve sonra da deniz kenarına varmışlar. Denizin oradaki kayalıklara oturup gün batımını seyretmişler.

Ö5: Nazlı uzun bir yolculuktan sonra denizi görünce çok büyülenmiş. Can ve Nazlı bir yere yatıp hayaller kurmuşlar. Nazlı hayalinde babasının onu çağırıp artık bu kasabada kalacaklarını söylemiş. Nazlı rüyasında deliler gibi zıplamış. Sonra bir martının sesinden uyanmış ve ayın parlamaya başladığını fark etmiş. Can'ı da uyandırıp at arabasına binmişler. Kasabaya geldiklerinde ay yukarda pırıl pırıl parlıyormuş. Eve geldiklerinde babası ikisine de sıkı sıkı sarılmış. Babaannesi üçünü de sofraya çağırmış. Yemekten sonra babaannesi Can

ve Nazlı'ya bir hikaye anlatmış. Sabah olduğunda annesini görmüş ve sıkı sıkı sarılmış ve birlikte eve dönmüşler.

Ö6: Denizin manzarasını izleyip kasabaya dönmüşler. Kasabaya varınca yemeklerini yiyip yatıp uyumuşlar. Sabah Nazlı ilk uyanan olmuş. 5dk sonra da Can uyanmış. Kahvaltıyı hazırlayıp kahvaltı yapmışlar.

Ö7: Atı döndürmeye çalışırken gökkuşağı ona gülümser ve önüne bak der, sonra Nazlı dikkatinin dağıldığını fark eder ve hemen dikkatini toplayıp atı güzel ve ona zarar vermeyecek bir biçimde sürmeye çalışır. Sonra kuzeni Can yanına gelir. Ve ona çok güzel at sürdüğünü söyler. İleride bir park görür Nazlı. Babasına parka gitmek istediğini söyler. Babası: hay hay der ve parka giderler. İşte parkta böyle güzel güzel oynar Nazlı ve bu hikaye de burada biter.

Ö8: Nazlı at arabasına bindiğinde Nazlı içine bir sevinç yayıldı. Nazlı babasının onu Mercan kasabasına getirdiği için çok mutlu olur. Ve babasına teşekkür eder

Ö9: Nazlı ve Can ormana gitmek ister ve şoför onları ormana götürür. Ormanı gören Nazlı bu olaya çok sevinir. Ormanın ortasında atlar at arabasından kopar. Sonra Nazlı ve Can yere düşer ve bunun üzerine ilerlerler. Eve vardıklarında Nazlı böyle bir macera yaşadığına çok şaşırır. Ama eve dönerken gizli geçidin geçer ve bunu arkadaşlarına anlatır. Nazlı'da buna göre çok sevinir.

Ö10: Nazlı at arabasına bindi ve kendini sanki tek boynuzlu ata binmiş gibi hayal etti. Nazlı yolun sonunda biraz üşümüştü çünkü atların eğlenceli sürüşüne dayanamamıştı. Nazlı ve Can beraber deniz kenarına gittiler. Orada bazı oyunlar oynayıp eve gittiler. 2. Gün olduğunda Nazlı ve babası İstanbul'a geri döndüler. Nazlı eve döner dönmez annesine ve günlüğüne yaşadıklarını anlattı ve yarın da arkadaşlarına.

Ö11: Nazlı at arabasına bindiğinde bir şeylerin ters gittiğini fark etti. Nazlı'nın kuzeni Can at arabasına binmemişti. Babasına söyledi. "Baba, Can'da at arabasına binebilir mi?" Babası dedi ki "tabi ki kızım binebilir" dedi. Nazlı at arabasından indi. Can'ı çağırdı ve Can'la

birlikte at arabasında gezindiler. At yolculuğu bitince Nazlı ve Can top oynamaya gittiler. Oyun oynadıktan sonra hemen balık tutmaya gittiler. Nazlı dedi ki "baba balıklar gelmicek herhalde" dedi. Babası "balık tutmak sabır işidir" dedi.

Ö12: Nazlı ve onun 2 yaş büyük kuzeni atlarda, evler, kediler, şelaleler, göller, denizler ve fazlasını görmüşler.

Ö13: Nazlı ata bindiğinde biraz süre sonra attan düştüğünden sonra ayağı incildiği için babası şehire dönmeyi düşünüyordu ama Nazlı'ya bunu söylemekte istemiyordu. O gün onu Nazlı'ya bunu söyledi. Nazlı'da dedi ki "Ben buraya geldiğimde her şeyi merak etmiştim, atları, ağaçları, kuşları, hayvanları bile, hatta oradaki her şeyi ama ayağım incildiğinde bir anda umutsuzluğa kapıldım. Sanki o an her şey bitmiş gibi oldu ve sonra şehire döndüler.

Ö14: Nazlı ve Can çok eğlenirken hem de çok kahkahalarla atla koşturuyorlardı. Biraz sallanıp kustular. Babası bizim iki kuzenlere çok gülmüştü. Nazlı kaldıkları yerde WİFİ olmadığını gördü. Telefonu da çekmiyordu. Sonra Nazlı sıkılmaya başladı. Telefonunda 9999 GB vardı. Olsa telefon çekmediğinde çok sinirlenmişti. Ama doğanın güzelliklerini görünce çok eğlenmişti.

Ö15: At arabası Nazlı'ya biraz garip gelmişti. Bu kasabaya geldiği arabadan çok farklıydı. Nazlı biraz korkuyordu. Ya atlar çok hızlı koşarsa ve Nazlı düşerse? Tam o sırada Can atlara yürümeleri için "deh" komutunu verdi. Nazlı Can'a "deh"in ne demek olduğunu sordu. Can Nazlıya "deh"in atlara yürümeleri için verilen komut olduğunu söyledi. Nazlı artık korkmuyordu. Atlar biraz yavaş gelmişti Nazlı'ya. Dağa ulaştıklarında Nazlı manzarayı görünce ağzı bir karış açık kaldı. Manzara çok güzeldi. Eve gitme zamanı geldiğinde Nazlı biraz üzgündü ama yine de geldikleri için mutluydu.

Ö16: Nazlı at arabasına bindikten sonra atlar koşa koşa Nazlı ve kuzeni Can'ı akaparka götürdü ve Nazlı ve Can mayolarını giydikten sonra kaydıraklardan kaydılar ve sıya düştüler. Çok eğlendiler sonra at arabalarına bindiler ve eve gittiler. Yemek yediler daha sonra film,

daha sonra da yataklarına gidip uyudular. 1 yıl boyunca hiç kasabaya gitmediler. 1 yıl sonra kasabaya gittiler ve artık her gün kasabaya gittiler.

Ö17: Bindiler, at arabasının içini inceledi. Nazlı Can bu atların taşıdığı bizim oturmamız için hazırladığı yer dedi. Nazlı tamam dedi ve yola koyuldular. Bir iki dakika olmuş, onlar da denize doğru yol aldılar. Denize gelince Nazlı ve Can piknik yaptılar ve denize girdiler. Eve dönerken annesine ve babasına bugün ne maceralar yaşadığını anlattı.

Ö18: Gittiler. Giderken önündeki manzarayı gördüğünde o kadar mutluydu ki manzarayı izlerken uyuyakalmıştı. Can onu kaldırırken tepeden düşecek gibi olmuşlar. Öyle korkmuşlar ki yüreği ağzına gelmiş. Kasabaya gitmişler. Giderken Nazlı uyanmış, Can demiş ki:

-Biraz sen sürmek ister misin? Demiş.

Nazlı "evet" demiş. Can uyuyakalmış ve Nazlı yanlışlıkla karanlık ormana girmiş. Çok korkmuş. Canı uyandırmış. Giderken at arabası takılmış ve at kaçmış. Nazlı'nın ödü kopmuş. Yürürken bir mağara bulmuşlar. Akşam orada kalmışlar. Sabah yola çıkmışlar. Giderken bir deliğe düşmüşler. Bir labirentmiş. Labirenti geçmişler ve kasabaya varmışlar.

Ö19: Nazlı at arabasıyla beraber babasının yanına gitmişler ve Nazlı: "baba beni iyi ki getirmişsin buraya, Can beni çok güzel bir at çiftliğine götürdü ve orada çok güzel atlar vardı."

Babası: "Artık sevdiysen akşam oluyor dönelim artık."

Nazlı: "Tamam" demiş ve eve döndükten sonra annesine bir çok şey anlatmış. Nazlı babasının yanına koşup "baba sonra bir daha gidelim orada lütfen" demiş ve babası "tamam" demiş ve hikaye burada sona ermiş.

Ö20: At arabasıyla yola çıkmışlar ve ağaçların arasında bir prenses görmüşler ve at arabasına almışlar. "nereye gideceksin?" diye sormuşlar. Prenses "ileride bir saray var oraya gideceğim" demiş ve tam o sırada at arabası kaza yapmış ve bir daha onların izini bulamamışlar.

Ö21: Araba ormana girer, arabanın tekeri kopar sonra tamir edildi. Sonunda tepeye varırlar. Nazlı tam suya düşerken Can onu yakalamış. Sonra arabaya binip yiyecek alıp dağa tırmanırlar. Sonra dağın tepesine varınca dinlenirler. Ve Can aşağı iner, Nazlı inmeye çok korkuyordu, inemedi. Sonra can ona cesaret verdi. Nazlı sonunda aşağı indi. Sonra Can Nazlı'ya kedisini göstermek istedi. Kedi çok güzeldi ama kedi Nazlı'yı tanımadığı için Nazlı'ya saldırdı. Nazlı çok korktu, neyse ki iyiydi. Sonra Can ve Nazlı sandala sandalı sarsıyordu. Birlikte balıkları gördüler, martılara simit atmışlardı. Nazlı teşekkür etti, ardından arabaya binip evin yolunu tuttular. Nazlı çok mutluydu. Eve gidince babasına teşekkür etti. Ardından yaşadığı macerayı herkese anlattı.

Ö22: Nazlı at arabasına binince mutluluktan uçar ama bunun da bir son verilebileceğini bilir ve olsun der önemli olan bu duyguyu hissetmek. At arabasına bindiğinde hissettiği şey sadece bundan daha büyük mutluluk olamaz çok mutluyum!!! Keşke herkes bu mutluluğu yaşasa, dünyada ne kadar insanı mutlu edebilecek şeyler var diye düşünür. Sonra etrafı seyreder ve çok güzel bir çiçek görür. Der ki insan bir çiçekle bile mutlu olabilir. Sonra araba durur. Nazlı hem mutlu, hem biraz heyecanını yitirir ve üzülür ama mutluluğu üzüntülerini kaplar ve yeni bir duygu oluşumu olur.

İnsan aşamayacağı sınır YOKTUR.

İnsan isterse her şeyi yapar, yeter ki ben bunu yapıcam desin!!

Ö23:Nazlı at arabasına kuzeni Can ile bindi. Ondan sonra at arabasından indiğinde atlarda boynuz olmadığını anladı. Önce kuzenine sordu ve dedi ki "can atların neden boynuzu yok?" dedi. Can "zaten hiçbir zaman yoktu" dedi. Nazlı çok şaşırdı ama "neden" diye sordu. "Normal olarak böyle" dedi. Nazlı üzgün ve yorgun bir şekilde babasının yanına gitti ve "baba tek boynuzlu atı bulamadık" dedi. Babası ona güldü ve dedi ki "tamam artık hadi eve dönelim" dedi ve beraber eve gittiler.

Ö24: Nazlı ve Can at arabasında ilerlerken bir anda arabanın tekerleği kırıldı ve at arabasının sahibi tekeri yapmaya çalıştı. Tekerlek olunca yola koyuldular ve atlar yorulmaya başladı.

Ve atların su içmesine ve yemek yemesine ihtiyaç var. Yolda başka bir at arabası geçerken dedi ki “atların yorulmuş, size su ve havuç veriyim, ve karnı doysun”. Biz de tamam dedik ve atlara yemeklerini yedirdik. Yola koyulduk. Sonra denizin oraya geldik ve balıkların yemek yüzünden kavga ettiklerini gördük. Bizim de arabamızda balık tutmak için balık yemi vardı. Biz de onlara balık yemlerini teker teker verdik. Karınları doymuştu ve başka olay olmadan evimize geldik.

Ö25: Nazlı evine at arabasıyla geri döner. Sonra Mercan Kasabasına yine gitmek ister ama annesi babası izin vermez. Nazlı aylarca Mercan Kasabasının hayalini kurarak yaşar.

Bir gün babasının çok uzak bir yerde işi çıkar ve geri dönmez. Uzun haftalar sonrası annesi vefat eder ve Nazlı yalnız kalır. Sokakta ev ararken dolaşan Nazlı, gelirken gördüğü ve bindiği at arabasını görür ve aklına mercan kasabası gelir. At arabasına biner ve Mercan köyüne geri döner. Babası yıllar sonra geri döner ve kimseyi göremeyince Mercan köyüne gittiklerini düşünür. Mercan köyü yolunda annesinin mezarını görünce kendini ağlamaktan alamaz. O sırada kızını mezarı sulamak için görünce ona sarılır. Ondan sonra baba kız Mercan kasabasında yaşarlar.

Ö26: Nazlı at arabasına bindiğinde çok şaşırmış. Nigemin içerisi pırıl pırıl, içerisi kos kocaman ama dışarıdan bakıldığında küçücüktü. İçerisinde meyveler ve içecekler vardı bir de yavru kediler ve yavru köpekler vardı. Arabayla güzel bir yolculuk yapmış.

Ö27: Nazlı at arabasına bindiğinde yüzüne çarpan temiz havayı hisseder ve mutlu olur. Nazlı at arabasında atları izler ve yolculuğuna devam eder. Nazlı at arabasında dağa varınca denizi izler ve burası çok güzel bir yer der.

Ö28: Nazlı ve Can at arabasıyla gezerken Mercan Kasabasını keşfetmek istiyordu. Ve gezerken her yere bakıyordu. Her yer at ve at arabası doluydu. Köyün yarısı yürüyor ve yarısı at arabası ile geziyordu. Sonunda dağa gitmişlerdi, sonra denize bakarak piknik yapıp gezmeye başladılar. Nazlı çok yorulmuştu ancak Can daha yorulmamıştı. Küçük tepelerde yuvarlanıyordu. Sonra Nazlı içinden çok yoruldum ama ben de denemek istiyorum dedi ve

iki kuzen tepelerden yuvarlandılar. Artık Can'da yorulmuştu. Ve dönecekleri vakitte gelmişti. İkisi de arabada giderken uyuyakaldılar. Kasabaya geri dönüp uyandıklarında şehre yani eve dönecekleri için hazırlık yapıp, yemek yedikten sonra yola çıkmışlardı. Nazlı bu anıyı hiç unutmadı.

Ö29: Nazlı arabaya bindikten sonra bir heyecandır başlar ve Nazlı Mercan kasabasına giderken kuzeni Can'la şakalaşır, konuşur ve "biraz bile unicorn yok mu?" dedi ama Mercan Kasabasının temiz havasını alacak kadar yaklaştığında unicornları unutup babasına "burada oynayabilir miyim?" dedi. Babası onay verdi, yavrucak da oyuna koştu ve burda bir tahta oyuncakla oynayan bir çocukla tanıştı. Babasını çağırdı. Babasına geldi ve ona "Mercan Kasabasına gidiyoruz" dedi. "Mola bitti, artık Mercan kasabasına yürüyerek gideceğiz" dedi. Atlar çatlamıştı ne yazık ki! Ve yürüyerek devam ettiler. Ve mercan Kasabasına geldiler. Nazlı ve Can orada çok eğlendiler ve oyuncaklarla oynayıp piknik yaptılar.

Ö30: Nazlı at arabasına bindikten sonra içi sevinçle doldu. İlk defa at arabasına biniyordu nasıl olsa. Nazlı hayal kurmaya başladı. Hayalinde Mercan Kasabasına yerleşiyorlardı. İçinden "can çok şanslı olmalı" diye düşündü. Gözlerini kapattı ve uzun bir süre boyunca çeşitli hayaller kurdu. Gözlerini açıp Can'a "ne kadar kaldı" diye sordu. Can ona iki dakika kaldığını söyledi. Nazlı artık heyecandan yerinde duramıyordu. Dağın tepesine ulaştıktan sonra Nazlı koşturmaya başladı. Havanın temiz ve tazeliği doya doya içine çekti havayı. Sonra biraz dinlenmek için toprağa oturdu. Ne güzeldi manzara. Birden önüne iki kuş çıktı. Kuşlar sanki Nazlı'ya hoş geldin diyordu. Can "istersen bir şeyler yiyelim" dedi. Nazlı kabul etti. Bir yandan karnını doyurup çeşitli hayaller kurmaya ve sorular sormaya başladı. Sonra rüyasından uyandı.

Ö31: Nazlı çok heyecanlıydı çünkü ilk defa at arabasına biniyordu. Can hiç heyecanlı değildi ve Nazlı'nın neden çok sevindiğini anlamıyordu. Ama Can'da biraz heyecanlıydı. Çünkü ilk defa Mercan Kasabasında at arabasına binecekti. Nazlı'da ilk defa at görmüştü ve at arabasına binecekti. Ve yolculukları başladı. Güzel ağaçların içinden geçiyorlardı. Deniz

manzarasını çok merak ediyorlardı. Nazlı hayalini gerçekleştirdiği için Can da bu manzarayı gördüğü için… İkisi de çok mutluydu. On beş dakika sonra deniz manzarasına geldiler. Nazlı ve Can bu manzarayı gördükleri için çok mutluydu. Deniz manzarasının keyfini çıkarıyorlardı.

Ö32: Bir gün Nazlı ve Can köyde yaşıyorlarmış. Ama babasının işi çıktığı için şehire yerleşmişler. Nazlı ve Can bir gün yürürken karşılarına eşek çıkmış. Onu incelemeye başlamış ve binmişler ve eve gitmişler mutlulukla yaşamışlar.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR.